

**MÜLTECİ SORUNU BAĞLAMINDA TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ
İLİŞKİLERİNİN SON 50 YILDA KAZANMIŞ OLDUĞU
İVMENİN SOSYOPOLİTİK ANALİZİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

İbrahim AYDOĞDU

Kütahya- 2019

T.C.
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI
Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**MÜLTECİ SORUNU BAĞLAMINDA TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ
İLİŞKİLERİNİN SON 50 YILDA KAZANMIŞ OLDUĞU İVMENİN
SOSYOPOLİTİK ANALİZİ**

Danışman:
Prof. Dr. Hüsamettin İNAÇ

Hazırlayan:
İbrahim AYDOĞDU

Kütahya – 2019

Kabul ve Onay

İbrahim AYDOĞDU'nun hazırladığı “Mülteci Sorunu Bağlamında Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinin Son 50 Yılda Kazanmış Olduğu İvmenin Sosyopolitik Analizi” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

15/01/2019

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Prof. Dr. Hüsamettin İNAÇ (Danışman)		
Dr.Öğrt.Üyesi Cantürk CANER		
Dr.Öğrt.Üyesi Altan Fahri GÜLERCİ		

Doç. Dr. Ayhan KAHRAMAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Mülteci Sorunu Bağlamında Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinin Son 50 Yılda Kazanmış Olduğu İvmenin Sosyopolitik Analizi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

15/01/2019

İbrahim AYDOĞDU

Özgeçmiş

1990 yılı Elazığ Doğumlu olan İbrahim AYDOĞDU ilk, orta ve lise eğitimini Elazığ'da tamamlamıştır. Lisans eğitimini Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi'nde (Cyprus International University) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler (İngilizce) bölümünde tamamlayarak 2013 yılında mezun olmuştur. Mezuniyetinin ardından Özel Sektörde iş hayatına başlayarak, 2013 yılından beri Enerji, Maden ve Medya sektöründe Üst Düzey Yönetici olarak çalışmaya devam etmektedir. 2015 yılında Dumlupınar Üniversitesinde Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisansına başlamıştır. Evli ve bir çocuk babasıdır.

ÖZET

MÜLTECİ SORUNU BAĞLAMINDA TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNİN SON 50 YILDA KAZANMIŞ OLDUĞU İVMENİN SOSYOPOLİTİK ANALİZİ

AYDOĞDU, İbrahim

Yüksek Lisans Tezi, Siyaset Bilime ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hüsamettin İNAÇ

OCAK 2019, 90 sayfa

Mülteci sorunu sadece günümüzde değil uzun yıllar boyunca birçok ülkenin ortak sorunu olmuştur. Milyonlarca insan her yıl yaşadığı ülkeleri terk edip bir başka ülkeye sığınmak mecburiyetinde kalmaktadır. Bu noktada coğrafi konumu gereği Türkiye, Afrika, Asya ve Avrupa arasında yaşanan mülteci göç hareketlerinin yanı sıra yasadışı göçlerin de önemli bir kavşak noktası haline gelmiştir. Bu çalışmanın temel amacı, özellikle 2011 yılından itibaren Suriye’de kendini gösteren iç savaş sonrasında ülkesinden kaçarak başka ülkelere sığınma ihtiyacı hisseden Suriyelilerin bir mülteci sorunu haline gelmesi ve bununla beraber Avrupa Birliği ile ilişkilerimizin bu bağlamda farklı bir boyut kazanmasının geçmişten günümüze nasıl değişimlere uğradığının incelenmesidir.

Anahtar kelimeler: Göç, göçmen, mülteci, sığınmacı, Avrupa birliği, Türkiye, Suriye Krizi, mülteci krizi.

ABSTRACT**THE SOCYOPOLYTIC ANALYSIS OF EXPRESSION IN THE LAST 50 YEARS
OF THE TURKISH-EUROPEAN UNION RELATIONSHIP IN THE CONTEXT
OF THE REFUGEES****AYDOĞDU, İbrahim****M. Sc. Thesis, Department of International Relations****Supervisor: Prof. Hüsamettin İNAÇ****January 2019, 90 pages.**

The refugee problem has been a common problem for many countries for many years, not just today. Every year, millions of people are forced to leave their lands and take shelter in another country. In this context, Turkey is one of the most important crossroads of refugee and other illegal immigration movements between Asia, Europe and Africa due to its geographical position. The main aim of this study is to examine how the Syrians became a refugee problem, especially after the civil war in Syria, who had escaped from their country and felt the need for asylum in other countries since 2011, and that our relations with the European Union in this context exchange.

Keywords: Migration, immigrants, refugees, asylum seekers, European Union, Turkey, Syrian Crisis, refugee crisis.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

1.1. AVRUPA BİRLİĞİ-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNDE ORTAYA ÇIKAN GENEL SORUNSALLAR	3
1.2. ANKARA ANLAŞMASININ TİCARİ VE MALİ AMAÇLARI	5
1.2.1. Ankara Anlaşmasının Ekonomik Amaçları	6
1.2.2. Ankara Anlaşmasının Siyasi Amaçları	6

İKİNCİ BÖLÜM

BİR KAVRAM OLARAK MÜLTECİ

2.1. MÜLTECİ KİMDİR?	12
2.2. MÜLTECİ SORUNUNUN BAŞLANGICI VE AB SINIRINA GELİŞİ	15
2.2.1. Dünyadaki Göçmenlerin Genel Durumu	15

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ VE MÜLTECİLER

3.1. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN MÜLTECİ POLİTİKASINA YÖNELİK GENEL TAVRI	18
3.2. AVRUPA BİRLİĞİ İÇİNDE YAKLAŞIM FARKLILIKLARI.....	22
3.3. KONUNUN AVRUPA BİRLİĞİ TEMEL İLKELERİYLE BAĞLANTILARI VE ÇELİŞKİLERİ.....	26

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYENİN KONUMU

4.1. TÜRKİYE’NİN KONUMU VE SIKINTILARI.....	33
4.2. MÜLTECİLERİN TÜRKİYE’YE GETİRDİĞİ FAYDA VE ZARARLAR..	36
4.2.1. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Siyasi-Güvenlik Açısından Etkileri...	42
4.2.2. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’de Temel Hizmetler Üzerindeki Etkileri	43

BEŞİNCİ BÖLÜM

MÜLTECİ KRİZİ ve TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ

5.1. MÜLTECİ KRİZİNDE TR-AB ARASINDAKİ MÜZAKERELER	46
5.2. SON YILLARDAKİ SURİYE MÜLTECİ KRİZİ İŞİĞİNDA TC-AB İLİŞKİLERİNDE “MÜLTECİ SORUNU”	52
5.3. MÜLTECİ SORUNUNUN TC-AB İLİŞKİLERİNE ETKİSİNİN SOSYOPOLİTİK YORUMU.....	56
SONUÇ VE ÇIKARIMLAR.....	60
KAYNAKÇA	64
DİZİN	73

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
TC	Türkiye Cumhuriyeti
AET	Avrupa Ekonomi Topluluğu
AKCT	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
EURATOM	Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
GKRY	Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
NATO	Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
OECD	Ekonomi İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
EUROPOL	Avrupa Polis Ofisi
BM	Birleşmiş Milletler
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
ODGP	Ortak Dışışleri ve Güvenlik Politikası
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
BMMYK-UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü
IMF	Uluslararası Para Fonu

TEZ METNİ

TEZ KONUSU: Mülteci sorunu bağlamında Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin son 50 yılda yaşadığı değişimler üzerine yapılan sosyopolitik bir analiz

ARAŞTIRMA SORUSU: Başlangıcından itibaren bir sorun olarak görülen mülteciler son yıllarda Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerini nasıl etkilemiştir?

METODOLOJİ: Bu tez hazırlanırken Belgesel Kaynak Derlemesi yöntemi kullanılmıştır. Konu hakkında diğer kişiler ya da kurumlar tarafından yazılmış, hazırlanmış veya yaratılmış çeşitli yazı, belge, yapım veya kalıntılar toplanmış ve incelenmiştir. Bu tez yazılırken 50 yıllık süre boyunca başlangıçtan itibaren Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri incelenmiş, bu inceleme son yıllarda şiddetini artıran mülteci sorunu bakımından değerlendirilmiş ve günümüz ilişkilerine sosyopolitik bir yorum getirilmiştir. Kullanılan kaynaklar da tez savunmasını destekler niteliktedir.

TEZİN AMACI: Bu tezin amaçlarından en önemlisi Avrupa Birliği'nin değerlerinin hem kendi içinde hem de komşularına karşı, kendi çıkarları doğrultusunda nasıl değiştiğini göstermektir. Söz konusu dış sınırları güvence altına almak olduğunda bir insanlık krizine nasıl göz yumabildikleri açıkça görölmektedir. Avrupa Birliği her zaman kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmiştir. Bu çıkarları korumak için birçok kez Türkiye'nin yardımına muhtaç kalmıştır. Mülteci sorunu da bunun en büyük göstergelerinden biridir. Sonuç olarak ilişkiler bakımından bakıldığında Avrupa Birliği'ne alınmaya uygun bulunmayan Türkiye'ye muhtaç kalan bir Avrupa Birliği görölmektedir

GİRİŞ

Mülteci ya da bir başka deyişle sığınmacı; siyasi düşünceleri, milliyeti, dini, belirli bir toplumsal gruba üyeliği sebebiyle zulme uğrayan ya da bu konuda endişe ve korku yaşayan, bu nedenle vatanından ayrılan ya da ayrılmak zorunda bırakılan ve korkusu sebebiyle ülkesine dönemeyen ya da dönmeyi arzulamayan, iltica ettiği ülkece endişeleri yerinde bulunan kişidir.

Mültecilik problemi günümüz 5 yıllık profilde 2. Dünya savaşından beri görülen en yüksek rakamlara ulaşmış olsa da yıllardan beri var olan ve çok sıkıntılı bir şekilde yaşanan bir problem olarak karşımıza çıkıyor (Bayraklı ve Keskin, 2015). Uluslararası mülteciler yüksek komiserliğinin yapmış olduğu açıklamada yılda 50-60 milyon insan mülteci pozisyonuna düşebiliyor. Ortadoğu'da yaşanan ve tüm dünyada geniş yankı uyandıran ancak Tunus dışında başarısızlıkla sonuçlanan Arap Baharı hareketleri sonrasında meydana gelen Yemen, Libya ve Suriye gibi ülkelerde ortaya çıkan iç savaşlar nedeniyle yeni mülteci akınları meydana gelmiştir. Bu gelişmeler sonrasında yalnızca Suriye'de 4 milyonun üzerinde insan vatanlarını terk etmek zorunda kalmıştır. Ancak Arap Baharı olaylarının çok öncesinden itibaren siyasi istikrarsızlık ve iç savaşlarla boğuşan Afganistan, Eritre ve Irak gibi ülkelerde yaşanan mülteci hareketleri de eklenince mülteci sorunu daha önce hiç olmadığı kadar büyük bir sorun haline gelmiştir.

Türkiye coğrafi konumu itibariyle her zaman mülteciler için bir geçiş noktası olan ülke olmuştur. Son süreçte de bu Suriye savaşıyla birlikte daha belirgin bir hale geldi. Sömürgeci Avrupa ülkelerinin yapmış olduğu sömürge stratejisinin infilak etmesi ve insanların Avrupa'ya doğru yürümeye başlaması bu noktada büyük önem arz ediyor. Özellikle Suriyeli mültecilerin can güvenliği, doğal ihtiyaçlarını karşılayamaması sıkıntısı ile birlikte bir anda Avrupa'ya doğru hareket etmesi ile bu durum son zamanlarda dünya gündemini ziyadesiyle işgal etmeye başladı.

Bu kriz hem ülkelerin kendi içinde hem de ülkeler arasında bazı anlaşmazlıklara neden oluyor. Son dönemde yaşadığımız kriz Avrupa tarafından insan hakları ihlalleri adı altında yıllar öncesinde imzalamış olduğu birçok anlaşmayı reddetmesine dayanıyor. Avrupa imzaladığı uluslararası anlaşmalar kapsamında

sınırlarına gelen herhangi bir insanı mezhep, din, ırk farkı gözetmeksizin kabul etmek zorundaydı. Fakat bir anda mülteci akınına uğrayan Avrupa sınırlarını kapatmaya başladı. Kontrollü geçiş adı altında mülteci politikası uygulasa da sınırlarını mültecilere karşı kapatmış durumda. Kendi oluşturduğu anlaşmanın şartlarını bile kabul etmiyor. Türkiye’de konuşlanan mülteciler arasından seçerek Avrupa’ya sözde daha “kaliteli” insan profillerinin sokulmasına müsaade ediyor. Vasıflı olan mültecilere daha özen gösterirken vasıfsız olan mülteciler can güvenliğinin olmamasına göz yumuyor. Bu şekilde de Avrupa birliği temel ilkeleriyle çatışıyor.

Türkiye ve Avrupa Birliği arasındaki ilişkiler Ankara Anlaşmasından beri bir yükselip bir alçalan seyirde devam etmektedir. 31 Temmuz 1959’da Türkiye’nin müracaatı üzerine ortaklık ilişkisi kuruldu. Türkiye’nin Avrupa Birliğine başvurmasında belli başlı nedenler vardı. Fakat 1959 yılından beri devam eden bu ilişkilerde bir türlü sonuca varılamadı. O günden günümüze kimi zaman Avrupa Birliği ile ilişkilerimiz daha çok gündeme gelmiştir. Gündeme geldiği durumlardan biri de mülteci meselesidir. Mülteciler için köprü konumunda olan Türkiye, Avrupa Birliği ülkeleri açısından büyük önem arz etmektedir. Bu da 50 yılı aşkın bir zamandır süregelen ilişkilerimizi büyük ölçüde etkilemiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

1.1. AVRUPA BİRLİĞİ-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNDE ORTAYA ÇIKAN GENEL SORUNSALLAR

Türkiye çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşmak için kuruluşundan bu yana dünyada meydana gelen gelişmeleri yakından takip etmiştir. Bu sebeple Türkiye Avrupa Konseyi, NATO ve OECD gibi önemli temel kuruluşların içerisinde yer almıştır. Benzer şekilde Avrupa Bütünleşmesi Hareketi adı verilen ve tarihin en büyük barış projesi olarak değerlendirilen oluşuma da ilgi göstermiş ve hareketin en kayda değer örgütlenmesi olan ve bugünkü adıyla Avrupa Birliği olarak da bilinen Avrupa Ekonomik Topluluğu'na(AET) ilk defa 1959'da başvurmuştur (AB ve Üyelik Sürecimiz, 2018).

AET, Roma'da 25 Mart 1957'de imzalanmış ve 1 Ocak 1958'de yürürlüğe girerek kurulmuş olan bir topluluktur. Türkiye'de bu oluşuma üye olmak amacıyla fazla vakit kaybetmeden, AET'nin kuruluşundan çok kısa bir zaman sonra, üye olabilmek için 31 Temmuz 1959'da müracaat etmiştir (Pak, 2014). Türkiye'nin Avrupa ekonomik topluluğuna başvurusunun altında ekonomik ve siyasi birçok neden vardır (Genç, 2013). Genel hatlarıyla bu nedenler şunlardır:

- Soğuk savaş döneminde hem Sovyetler Birliği'nin baskısından he de siyasi ve ekonomik izolasyondan kurtulma,
- Çağdaşlaşma ve Batılılaşma çabalarını sürdürme,
- Batı Bloğundaki konumunu ekonomik bütünleşmesini destekleme,
- Amerika Birleşik Devletleri karşısında denge arayışı,
- AET'nin yardımlarından yararlanma ve topluluğa üye devletlerdeki mevcut pazar payını koruma,
- Yunanistan'ın Avrupa'da aleyhteki girişimlerini önleme.

Türkiye'nin tüm bu sebeplerin yanı sıra acilen AET'ye üye olma arzusunun arkasında iki önemli neden vardır. Bu nedenleri dönemin başlıca önde gelen Türk yetkilileri başvuru nedenlerini şu başlıklar altında açıklamıştır:

Türkiye, Avrupa'da kurulacak olan siyasal bir oluşumun içerisinde yer almak istemektedir. Bunun yanı sıra Türkiye gümrük birliğinde Yunanistan'a verilen ticari

imtiyazlara sahip olmak istemektedir (<http://hamiterdem.av.tr/makaleler/26-serbest-dolaim-avhamit-erdem.html>).

Yapılan açıklamalardan da anlaşıldığı gibi o dönem şartlarında Türkiye Yunanistan'ı yakından takip eder ve gerisinde kalmak istemez. Topluluk tarafının Türkiye'nin başvurusuna yaklaşımı da olumludur. Olumlu yaklaşımın temel nedeni ise, Soğuk Savaş yıllarında meydana gelen güvenlik kaygılarından (Kaya, (2014). AET topluluğuna üye olan ülkelerin Türkiye'nin doğu bloğuna uzak olmasını istemektedirler. Bunun nedeni ise Doğu Akdeniz'in kontrolünü kendi ellerine geçmesini sağlamaktır. Bir anlamda Sovyetler ve komünizm tehdidi yüzünden Türkiye'yi kendi taraflarına çekme istekleri baskın çıkar.

Bunun yanı sıra henüz yeni bir topluluk olan AET uluslararası arenada kendini tanıtmak istemektedir. Özellikle de kendisine bir alternatif olan "Avrupa Serbest Ticari Birliği"ne karşı elini güçlendirmek istemesi de Türkiye'nin yaptığı başvurunun olumlu görülmesinde pay sahibidir. Ancak AET konseyi tarafından Türkiye'nin kalkınma düzeyinin tam üyelik için yeterli olmadığı gerekçesiyle başvuru reddedilir.

Ancak AET'yi kuran anlaşmanın 238. Maddesine göre Türkiye'nin tam üyelik koşullarını sağlayana kadar geçici olarak ortaklık ilişkisi kurulması da önerilmiştir. Sunulan bu önerinin her iki tarafında kabul etmesinin ardından her iki tarafa arasında ortak bir anlaşma imzalanmış ve bu şekilde görüşmeler başlamıştır. Yapılan görüşmeler pek çok kez kesintiye uğramış ve toplam 4 yıl sürmüştür. Türkiye'de meydana gelen iç siyasi çalkantılar bu kesintilerin en önemli sebeplerinden biridir. AET tarafında da imzalanacak ortaklık anlaşmasının içeriği ve amacı ile ilgili olarak yaşanan görüş ayrılıkları bu kesintilere sebep olmuştur. Tüm bu gelişmelere sonucunda 12 Eylül 1963 yılında anlaşma imzalanmış ve yürürlüğe yaklaşık olarak bir yıl sonra 1 Aralık 1964'te girmiştir. Böylece Yunanistanla birlikte Türkiye'de AET ile ortaklık kurmuştur. Ankara anlaşmasının içeriğinde bir giriş bölümünün yanı sıra 33 maddelik bir ana metin vardır. Bunların dışında anlaşma da bir geçici protokol, mali protokol, son senet ve işgücü ile ilgili her iki taraflar arasındaki karşılıklı yazılan mektuplardan oluşmuştur. Bunun yanı sıra ana metin bölümüne bir niyet tebliği ve bir yorum tebliği ile birlikte Federal Alman Hükümeti'ne ait bir tebliğlerin tamamı ilave edilmiştir. Anlaşmanın temel ana metin kısmında;

- Gümrük birliği ile birlikte kişilerin, tarım mallarının, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı,
- Ticari ve ekonomik politikalar ile rekabet, ulaştırma, mevzuat konularının uyumlaştırılması,
- Türkiye'nin tam üyelik sürecindeki olanaklar,
- Her iki tarafın Ortaklık kurumları,
- Ortaklık münasebetinde meydana gelebilecek anlaşmazlıkların zm, gibi temel maddelere öngörülmüştür.

Ana metinde bulunan protokollerde ise AET tarafından ortaklığa hazırlık döneminde Türkiye'ye tanınacak mali ve ticari ayrıcalıklarla ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

1.2. ANKARA ANLAşMASININ TİCARİ VE MALİ AMAÇLARI

Türkiye henüz yeni bir oluşum olan AET ile yakın işbirliği fırsatları aramış ve bu konuda adım atan ilk ülkelerden biri olmuştur. Türkiye bu fırsatı 12 Eylül 1963 tarihinde imzalanan ortaklık anlaşması ile yakalamıştır. Bu noktada ne çıkan husus ise AET lkeleri ile Türkiye arasında "Gümrük Birliği" adı verilen ve herhangi bir kısıtlama olmaksızın tarımsal ürün ve mal ticaretine olanak sağlayan bir yapının oluşturulması olmuştur.

Ankara Anlaşması ile hedeflenen temel husus ekonomik gelişmenin hızlandırılması, Türkiye ile AET arasındaki ekonomik farklılıkların giderilmesi suretiyle Türkiye ve AET yesi ülkelerin yaşam standartlarının yükseltilmesini ve ticaretin düzenli genişlemesini sürekli kılmaktır.

Anlaşmanın bir diğer hedefi de AET ile Türkiye arasında ki entegrasyonu gerçekleştirmektir. Bu anlaşma vasıtasıyla Türkiye'nin kademeli bir biçimde topluluğa entegre olması mümkün olacaktır. Bu noktada ne çıkan konular siyasi ve ekonomik konulardır.

1.2.1. Ankara Anlaşmasının Ekonomik Amaçları

Bu anlaşmanın temel ekonomik amacı Türkiye ile AET arasında ekonomik ve ticari ilişkilerin dengeli ve aralıksız bir biçimde güçlendirilmesinin sağlanmasıdır. Bu temel amaca ulaşırken Türkiye açısından gözetilmesi gereken şartlar Türkiye ekonomisinin hızlı bir biçimde kalkınması, Türk halkının yaşam koşullarının ve istihdam seviyesinin yükseltilmesi konuları ön plana çıkmıştır (Ankara Anlaşması, 12 Eylül 1963).

Anlaşmanın hedefine ulaşabilmesi için gümrük birliğinin zaman geçtikçe gelişen bir şekilde kurulması amaçlanmış veya öngörülmüştür. Yani 1996 sonunda gerçekleşecek olan Gümrük Birliğini gerçekleştirme hedefi 1963'te imzalanan Ankara Anlaşması'nda ortaya konmuştur. Gümrük Birliği nihai hedef olarak değil Türkiye'nin topluluğa entegrasyonu'nu sağlamak için bir araç olarak değerlendirilmiştir.

1.2.2. Ankara Anlaşmasının Siyasi Amaçları

Ankara Anlaşması'nın ekonomik amaçlarının yanında bazı siyasi amaçları da vardır. Bu amaçlar anlaşmanın giriş kısmında AET üyesi ülkelerin halkları ile Türk halkı arasında zamanla daha da sıkı hale gelecek bağlar kurmak olarak ifade edilmiştir. Giriş bölümünün sonraki kısımlarında bu amaçla AET tarafından Türk halkının yaşam koşullarının iyileştirilmesi için yapılacak çalışmalara toplulukça verilecek desteğin sonraki dönemlerde Türkiye'nin topluluğa kabulüne katkı sağlayacağı vurgulanmıştır. Bu husus anlaşmanın 28. maddesinde özellikle vurgulanmıştır.

Bu maddede AET'yi oluşturan anlaşmada yer alan hükümlerin tamamının Türkiye tarafından yerine getirilebileceği görüldüğünde Ankara Anlaşması'na tarafları Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu'na katılma imkanını değerlendireceklerdir denilmiştir. Bu hükümden de açık bir şekilde ifade edilmekte ki Ankara anlaşmasının temel amacı Türkiye'nin AET'ye tam üyeliğinin gerçekleşmesinin hedeflemektir. Anlaşma gereği öncelikle Türkiye'nin yerine getirmesi gereken bazı ödevler vardır. Çünkü Türkiye tam üyelik halinde sosyal, ekonomik ve yasal konularda bazı yükümlülükler altına girecektir. Bu nedenle bu husus ile birlikte ekonomik olarak belli bir gelişmişlik seviyesine ulaşılması bu anlaşma ile bir ön koşul haline getirilmiştir. Ancak nihayetinde amaç Türkiye'nin topluluğa katılımını sağlamak olduğu için

anlaşmayı bir ortaklık anlaşması olarak değerlendirmek mümkündür. Bu anlaşma sayesinde Türkiye'nin üyeliğe hazırlanması sağlanmış olacaktır. Bununla birlikte anlaşma ilişkilerin gidişatını zamana bırakmamış bu hususu da bir takvime bağlamıştır.

Ankara anlaşmasının imzalanmasından yarım asırlık süre geçmesine rağmen hedeflenen öngörüler tam istenilen şekilde gerçekleşmemiştir. Bunun temel nedeni ise geçiş ortaklığını düzenleyen katma protokol sürelerine istenen şekilde uyulmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Buradan anlaşılacağı üzere Türkiye topluluğa pasif bir şekilde dahil olmuştur. 1996 yılından itibaren Türkiye Gümrük Birliğine dâhil olmuş ancak mali iş birlik konusunda istenilen mesafenin dışında kalmıştır. Türkiye'nin lehine yönelik en önemli denge unsurlarından biri olan işçilerin AET'ye üye olan ülkelerin ekonomik sorunlarından dolayı istenilen ölçüde uygulanamamasıdır. Tüm bunların haricinde mali yardımların siyasi sebeplerden dolayı yeterince uygulanmamasıdır. Türkiye'nin üye ülkelerle ortaklık anlaşmasını tam olarak uygulanamamasının bir nedeni meydana gelecek sorunları çözebilecek yargı mekanizmasının olmamasından kaynaklanmaktadır. Sorunların çözümü tamamıyla tarafların iyi niyetine bırakılmıştır.

Türkiye, Avrupa Birliği ile diğer ülkelerden farklı bir ekonomik ilişkiye sahiptir. Türkiye 1996 yılından bu yana Avrupa Birliğine üye olmadığı halde gümrük birliği içinde olan tek aday ülkedir. Gümrük Birliği ilk başlarda sevinçle karşılanırken sanayici ve işadamları tarafından endişeyle karşılanmıştır. Uygulama başladıktan sonra yıllar içinde endişeler zaman zaman yersiz zaman zaman ise haklı çıkmıştır (Antalya Avrupa Birliği Bilgi Merkezleri: Ocak 2010). Aslında Gümrük ortaklık anlaşması bir anda geçilen bir süreç değildir ve bir günde gerçekleşmez. Uzun bir geçiş döneminin ürünüdür. 1974 yılında imzalanan katma protokolde karar verildiği üzere 12 ve 20 yıllık geçiş dönemi tamamlanır ve dönem başlar. Bu dönemin avantaj ve dezavantajları değerlendirilmelidir.

Bu sebeple son dönemde Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki Gümrük Birliği yeniden değerlendirilmektedir¹.

2000’li yıllarda Türkiye büyüme hızı konusunda önemli başarılar elde etmiş ve Avrupa Birliği ortalamasının epey üzerinde bir büyüme oranı yakalamıştır. Buna karşın dış borç, işsizlik ve bütçe açığı konularında Türkiye istenilen seviyelere gelememiş ve AB ülkelerinin gerisinde kalmıştır. Bu sebepten ötürü AB ülkelerinin bazıları Türkiye’nin AB’ye katılmaya henüz hazır olmadığını düşünmektedirler. Bir başka önemli sorun da Türkiye’deki nüfus artışının çok yüksek olmasıdır (AB Genel Sekreterliği, 2004: 45). Nüfus artışının aynı şekilde devam etmesi halinde 2020 yılında en kalabalık AB ülkesi Türkiye olacaktır. Bu ihtimal AB ülkelerince önemli bir sorun olarak değerlendirilmektedir. Çünkü bu durumda Türkiye Avrupa Parlamentosu’nda en fazla koltuk sahibi olan ülke konumuna yükselecektir.²

Ancak sıkıntılar bununla da sınırlı değildir ve AB ülkelerinin önemli bir bölümü Türkiye’nin hem tarihsel ve kültürel kimliğinin hem de coğrafi konumunun AB’ye uygun olmadığını düşünmektedirler (Birekul, 70-82). Avrupa Birliği’nin tamamı Hıristiyan çoğunluk sahibi ülkelere oluşması ve Türkiye’nin sahip olduğu Müslüman nüfusu bu konudaki en temel problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

¹ Gümrük Birliğinin meydana getirdiği ithalat ve ihracat dengesinde bariz olumsuzluklar yoktur. Buna petrol ve maden gibi enerji kaynaklı ithalat rakamlarını yok sayarsak ihracatın ithalatı karşılama oranı 1996 yılından itibaren günümüze kadar yıllarda %20 oranında artışlar meydana gelmiştir. Türkiye’nin Gümrük birliğine ve AB üye olması Türkiye’nin dış ticaret rakamlarında kayda değer artışlar meydana getirmiştir. Yıllara göre enerji ithalatında ödenen paralar artmasına rağmen, toplam dış ticaret açığı AB ülkeleri ile dış ticaret açığı olumlu yönde gelişmeler meydana gelmiştir. Türkiye’nin ihracatın ithalatı karşılama oranı yıllara göre artmış 1996 yılında % 53’iken 2007 yılında bu oran % 63’e yükselmiştir. 1996-2007 yılları arasında Türkiye’nin AB ihracatının ithalatının karşılama oranı yıllara göre %49’dan % 88 yükselmiştir. Türkiye teknolojik olarak AB ülkelerinde geride olmasına rağmen AB ile dış ticaret açığını kapamaya başlamıştır. Sonuç olarak Türkiye Gümrük Ortaklık anlaşmasının avantaj ve dezavantajlarına rağmen Türkiye aleyhinde sonuçlar meydana gelmemiş tam tersi lehine sonuçlar meydana gelmiştir.

² Fransa Valery Giscard D’Estaing Türkiye nüfusu ile ilgili olarak Yunanistan’da vermiş olduğu bir gazete röportajı şu şekilde ifade etmiştir. AB Anayasası hazırlarken karşılaştığımız en temel sorunlardan bir tanesi de küçük ülkelerin büyük ülkelerin gölgesinde kalma olasılığı idi. Dolayısıyla Türkiye AB üyesi olması durumunda nüfusu yaklaşık olarak 90 milyon gibi rakama ulaşacaktır. Bu durumda Türkiye AB birliğinin en güçlü ülkesi konumuna getirecektir. AB Anayasasına göre bir ülkenin karar alma mekanizmaları o ülkenin nüfus miktarına bağlıdır. Bu nedenden dolayı da Ab ait olmayan bir ülke Avrupa mekanizmasını en çok etkileyen ülke olacaktır (T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü, 2004).

Türkiye'nin birliğe üye olması halinde AB içindeki tek Müslüman çoğunluklu nüfusa sahip ülke olacak olması bazı Avrupalıları endişelendirmektedir³ (www.timeturk.com, 2016). Bazı Avrupalılar ise AB'nin bir Hristiyan kulübü olmadığını savunarak bu endişelerin yersiz olduğunu dile getiriyor olsalar da hala önemli bir kesim bu konuyu önemli bir sorun olarak görmeye devam etmektedir. Bağımsızlığını kazanan Arnavutluk'un 28 Nisan 2009'da AB'ye başvurmasıyla Müslüman nüfusu çoğunlukta olan bir ülke daha birlik üyeliğine aday olmuştur.

Türkiye'nin coğrafi açıdan Avrupa sınırları içinde yer almadığı tezi de zaman zaman Türkiye'yi birlik dışında tutmak için ileri sürülen bahanelerden biri olmaktadır. Sadece coğrafi konumu ele alarak yapılacak bir değerlendirmede bu sonuca ulaşmak mümkündür. Çünkü Türkiye topraklarının çok büyük bir kısmı Asya kıtası içinde bulunmaktadır (Apcom, 20/03/2007). Bu sebeple Türkiye'nin birliğe alınmasına karşı çıkan bazı AB üyesi ülkeler bu durumda Fas gibi Avrupa sınırları içinde yer almayan bazı ülkelerin de birliğe katılmak isteyebileceğini öne sürmüşlerdir⁴. Ancak 20 Temmuz 1987'de Fas tarafından AB'ye yapılan başvuru zaten ülkenin Avrupa'da yer almadığı gerekçesiyle reddedilmiştir (Rumelili, 2007-2008: 51-78). Buna karşın Türkiye'nin üyeliğini destekleyenler bu teze Türkiye'nin Avrupa'da bulunan topraklarının birçok AB ülkesinden daha büyük olmasının yanı sıra Avrupa-Türkiye arasında yüzyıllardır yaşanan tarihsel ilişkilerin varlığından dolayı karşı çıkmaktadırlar (Bozkır, 3 Nisan 2002). Tüm bunların yanı sıra 2004 yılında tamamı Asya'da bulunan Güney Kıbrıs'ın AB'ye dâhil edilmesiyle bu tez tamamen anlamsız hale gelmiştir.

AB İçişleri Komiseri Cecilia Malmström tarafından 29 Eylül 2011 tarihinde yapılan açıklamada Türk vatandaşlarına yönelik olarak uygulanan vize şartının kaldırılacağı ifade edilmiştir. Serbest dolaşımın birkaç aşamada başlaması öngörülmüştür (Avrupa Komisyonu, 1 Ekim 2014). Yapılması planlanan ilk değişiklikler Türk vatandaşlarına daha çok vize verilmesi, başvuru aşamasında istenilen

³ İftar programında konuşan Erdoğan: Türkiye'nin AB girememesinin nedenini islamifobik ülke olmasından kaynaklandığını söylemiştir. Bunun nedeni ise Fransız Dış İşleri Bakanı Somali de yapılan toplantı da söylemiştir. Fransa dış işleri bakanı Erdoğan'a siz Avrupa Birliğine almazlar. Çünkü siz Müslüman sınızdır demiştir. (www.timeturk.com, 2016).

⁴ Financial Times Deutschland ise "Asya'da Kal Türkiye!" yapmış oldukları haberde ise AB üye olan ülkelerin hepsinin Hristiyan olduğunu belirterek ve Türkiye'de yaşayan Hristiyan azınlıkların yaşadıkları imkanları söyleyerek Türkiye'nin AB ülkesi üyesi olamayacağını vurgulamaktadır. (Birekul, Türkiye'nin Avrupa Birliği Üyeliğine Karşı Avrupa'da Yükselen Kültürcü Söylem ve Din Faktörü, s.76).

belgelerin azaltılması ve AB ülkelerinde daha uzun süre kalabilme konularını kapsamaktaydı. Söz konusu değişikliklerin 2011 yılının sonuna kadar tamamlanması hedeflenmişti. Ancak vize muafiyetinin tam olarak uygulamaya konulmasının 3-4 yıl süreceği hususu 2012 yılında bizzat AB bakanı Egemen Bağış tarafından dile getirilmiştir (İktisadi Kalkınma Vakfı Dergisi, 2013: 187/57).

2013 yılının Aralık ayında, AB ile Türkiye arasında geri kabul anlaşmasının imzalanmasının ardından, vize muafiyetine yönelik "vizesiz rejim yönünde yol haritasını da içeren görüşmeler başlatılmıştır. Kasım 2015'de ise anlaşma koşullarının yerine getirilmesi halinde Türk vatandaşlarının vizesiz dolaşımının 1 yıl içinde başlatılması kararlaştırılmıştır (Avrupa Birliği Bakanlığı, Aralık, 2015).

Mültecilerin kendi topraklarına girmesine engel olmak isteyen Avrupa Birliği Türkiye ile 18 Martta 2016 tarihinde Geri Kabul Anlaşması imzaladı. Bu anlaşmaya göre Türkiye'nin kendi toprakları üzerinden Yunanistan'a geçmeye çalışan göçmenleri geri alması bunun karşılığında da AB'nin Türkiye'de bulunan mültecileri kabul etmesi hükme bağlandı. (www.ab.gov.tr, Sorular ve Yanıtları; Ekinci, 2016: 20-21-22). Bu anlaşma karşılığında AB'nin Türkiye'ye 6 milyar avro yardım yapması da öngörülmüştür. Anlaşma çerçevesinde ileri sürülen 72 şartın Türkiye tarafından karşılanması durumunda ise 2016 yılının Haziran ayından itibaren Türk vatandaşlarına vize muafiyeti getirilmesi kararlaştırılmıştır.

Jean-Claude Juncker tarafından 19 Nisan 2016 tarihinde yapılan açıklamada 'Türk vatandaşlarının Schengen Bölgesi'ne vizesiz girme hakkını elde etmesi için anlaşma şartlarının Türkiye tarafından yerine getirilmesi gerektiği' ifade edilmiştir. Türkiye tarafından Mayıs 2016'ya kadar 72 kriterden 65'i karşılanmıştır (www.bbc.com 12 Mayıs 2016). 2016 yılının Mayıs ayında ise Avrupa Komisyonu vize muafiyeti için gerekli olan kriterlerin önemli bir bölümünün karşılandığını belirterek Türkiye'ye vizesiz seyahat verilmesini önererek gerekli adımların atılmasını istemiştir. Başbakan Ahmet Davutoğlu 'da daha önce belirlendiği gibi Haziran 2016'ya kadar Türk vatandaşlarına vize muafiyeti getirilmediği takdirde Türkiye'nin AB ile imzalanan göçmen anlaşmasına destek vermeyeceğini açıklamıştır. Avrupa Parlamentosu'nun vize muafiyetini oylaması için Türkiye'nin geriye kalan 5 kriteri yerine getirmesi beklenmektedir.

Türkiye tarafından karşılanması beklenen 5 kriter şu şekildedir:

- AB tavsiyeleri doğrultusunda Türkiye tarafından yolsuzluğun önlenmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.
- Kişisel verilerin korunmasına ilişkin ulusal mevzuatın AB standartlarına uygun hale getirilmesi gerekmektedir.
- Europol ile Türkiye arasında bir anlaşma yapılması gerekmektedir.
- Türkiye'nin cezai konularda tüm AB üyesi ülkeler ile ortak çalışması gerekmektedir.
- Türkiye'nin terör yasalarını Avrupa standartlarıyla uyumlu hale getirmesi gerekmektedir (Ekinci, 2016: 45-46).

İKİNCİ BÖLÜM
BİR KAVRAM OLARAK MÜLTECİ

2.1. MÜLTECİ KİMDİR?

1951 Cenevre sözleşmesine göre mülteci kavramı şu şekilde tanımlanır: Kendi ülkesi dışında yaşamak zorunda kalan ırkı, dini ve bir toplumsal aidiyeti ya da siyasi görüşü gibi nedenlerden dolayı zulme uğramaktan korku duyan ve bu korkudan nedeniyle kendi ülkesinin korunma imkânlarından yararlanamayan ya da yararlanmak istemeyen kişiye denilmektedir (Karakaş, 2016).

Dünya genelinde mülteciler ise ülkelerini terk etme sebeplerine göre sınıflandırılmaktadırlar. Zulümden kaçanlar, keyfi olarak gelenler, ülkedeki çatışmalardan kaçanlar ya da insan hakları ihlalleri sebebiyle yaşadıkları bölgeleri terk edenler bu sınıflandırmanın bazılarıdır.

Mültecilik dünyada belli işlemlere, yöntemlere tabii olan ve uluslararası hukukta yeri bulunan bir statü konumundadır. Bu statünün dışında hemen hemen aynı sebepten ülkelerinden ayrılan kişilerin durumu için başka kavramlar da mevcut. Aralarındaki farkları görmek için şimdi bu kavramların tanımlarına bakalım.

Sığınmacı: mülteci statüsü henüz kabul edilmeyen fakat yapmış olduğu bu başvurusu karşı ülkenin yetkilileri tarafından halen soruşturma aşamasında olan kişiler için kullanılır. Yani sığınmacılık geçici bir durumu ifade eder. Örneğin Türkiye sığınmacılara geçici bir koruma sağlıyor. Bu amaçla da açık sınır politikası uyguluyor. Türkiye sığınmacılara güvenlik, insani ve maddi yardım sağlamaktadır. Ancak genel mülteci statüsüne sahip değiller. Ülkelerindeki durum düzeline kadar kendileri için hazırlanan kamplarda istedikleri kadar kalabiliyorlar. Bu kamplar da Birleşmiş Milletler mülteciler yüksek komiserliğinin değil Türkiye'nin kontrolü altındadır (Efe ve Ulusoy, 2013: 19-20).

Diğer bir kavram olan göçmenlik ise çoğunlukla ekonomik sorunlardan dolayı ülkesini gönüllü veya zorunlu nedenlerle terk edip başka bir ülkeye yerleşen kişi için kullanılmaktadır (Koç, 2001). Göçmenlik konumu kişinin gittiği ülkedeki yetkililerin bilgi ve izni dahilinde gerçekleşmektedir. Eğer kişi kendini bildirmezse ve izinsiz yerleşirse o zaman kaçak göçmen konumuna girmiş olur.

1980'li yıllar ile birlikte yaşanan insani krizlerinde etkisiyle dünya çapında başka bir ülkeye sığınma talep eden göçmenlerin oranı büyük miktarda artmıştır. Bunun

yanı sıra birçok ülkede yaşanan politik istikrarsızlık insanları zorunlu bir göç etmesine neden olmuş ve toplu mülteci akımlarına yol açmıştır⁵ (Miller ve Castles, 2008: 11). Özellikle soğuk savaşın son dönemlerinde Afganistan’da Sovyet işgali sebebiyle patlak veren iç savaş ve sonrasında ülkenin ABD tarafından işgal edilmesi (Karal, 2013: 70) ile devam eden istikrarsızlık ortamı Afganistan’ın dünyanın en çok göç veren ülkelerden biri olmasına sebep olmuştur (Kurt, 2017). Bu durum birçok Afgan vatandaşının mülteci konumuna düşmesine yol açmıştır. Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliğinin Cenevre’de Açıkladığı mülteciler raporunda, dünya genelinde bulunan mülteci ve sığınmacıların %55 gibi büyük bir kısmının Afganistan başta olmak üzere Irak, Sudan ve Somali gibi ülkelerde yaşanan çatışma ve iç savaş ortamından kaçanlardan oluştuğu görülmüştür (Deutsche Welle, 2013). Bu tabloda Pakistan ise 1.6 milyona yakın Afgan mülteciye topraklarını açarak en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkelerin başında gelmiştir (UNHCR, 2011: 15). Suriye’de yaşanan iç savaş ise dünya genelindeki mülteci ve sığınmacı sayısının 46,3 milyona ulaşmasına yol açmıştır (UNHCR, 2014: 3). Suriye’de çatışmaların başlamasından 3 yıl sonra ise sığınma talebiyle başka ülkelere göç eden Suriyelilerin sayısı en büyük mülteci kitlesi olan Afganları geride bırakmıştır.

Göç edenler arasında yaşanan en büyük problemlerin başında yeni bir dil öğrenme ve alışkanlıklarından vazgeçerek yeni bir kültüre adapte olma sorunu gelmektedir (Gün, 2011: 272). Bundan dolayı göçlerin insanların ruhsal yapısını, maddi yaşam koşullarını ve fiziksel çevresini değiştirmek suretiyle o toplumlarda derin izler bıraktığı görülmektedir (Gökçan ve ark., 2015). İnsanların yaşamış oldukları çevrelerden çeşitli nedenlerden dolayı göç etmesi çoğunlukla geri dönüşü olmayan ruhsal ve fiziksel sorunlara neden olmaktadır (Buz, 2004: 7). Gökçan, ve ark.,’ne (2015) göre; *“kitlesele göç ve mültecilik sığınmacılık, zorunlu ve geleceği ne olacağı belli olmayan belirsizlikler içeren bir yaşamı biçimini ifade etmektedir”*. Mültecileri yaşamış

⁵ Makedonya ve Yugoslavya gibi ülkelerden gelen göç hareketi en önemli kitlesele göç hareketidir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’ye gelen kitlesele göç hareketleri çoğunlukla Bulgaristan gibi ülkelerden gelmektedir. Doğu Türkistan’ının Çin tarafından işgal edilmesiyle birlikte 1950 yılında Türkiye’ye doğru zorunlu göçe neden olmuştur. 1979 yılında İran’da devrim olmasından sonra Türkiye’ye 1 milyona yakın insan göç etmek zorunda kalmıştır. Çoğunlukla bu insanların milletleri Azeri, fars, Arap ve Kürt kökenlidir. Yine 1980’li yıllarda Rusya’nın Afganistan’ı işgal etmesiyle birçok Türk vatandaşı Türkiye’ye göç etmek zorunda kalmıştır. 1988 yılında Irakta yaşanan Halepçe katliamında Türkiye’ye 51.542 kişi göç etmek zorunda kalmıştır. Yine 1991 yılında Körfez savaşı sonrasında 467.489 insan Türkiye’ye gelmek zorunda kalmıştır. 1999 ve 2001 yılından Kosova’da meydana gelen olaylarda sırası ile 17.746 ve 10.500 kişi Türkiye’ye göç etmiştir. 2011 ve 2014 yılları arasında Suriye’de yaşanan iç karışıklıklardan dolayı 1 milyon insan göç etmiştir (www.goc.gov.tr, 2015).

oldukları vatanlarından göçe zorlayan sebepler mültecilerde çoklu travmalara neden olmaktadır. Bu zorluğun yanı sıra birçok zorlukla baş etmek zorunda kalan mültecilerin kaderi göç edilen ülkedeki insan haklarına verilen değer, sığınma politikası ve yaşam koşulları gibi unsurlara bağlıdır. Mülteciler gelmiş oldukları ülkelerde psikolojik ve sosyal destek vermek yerine kötü yaşam koşullarında kendi başlarına bırakılmaktadırlar. Bunun yanı sıra karşılaşılan en büyük problemlerin başında da onların sosyal işlevselliklerini ve kendi yaşamlarını başkalarına muhtaç olmadan sürdürebilmelerine olanak sağlayacak olan çalışma hakkının büyük çoğunlukla verilmemesidir. Mültecilerin göç ettikleri ülkeye uyumlarında başarı şansı, o ülkede gerek toplumun gerekse hükümetin yaklaşımlarına, göç ile ilgili politikalarına, göçmen ve mültecilere sağlanan destek ve yerleşme programlarına ve onların ruh ve beden sağlıklarına yönelik kolaylaştırıcılıklarına bağlıdır (Stanley, 1977: 620).

Mültecilerin yerleştikleri ülkelere uyum sağlamaları hemen gerçekleşmemekte ve çoğu zaman bu durum yıllar sürmektedir. Zamanı baz alarak bu uyumu değerlendirmek gerekirse 10 yıllık bir süreç içinde şu aşamaların izlendiğini görmek mümkündür: Öncelikle “*ilk birkaç ay*” lık dönem, sonrasında “*ilk bir iki yıl*” lık dönem ve bunu takiben “*dört beş yıl sonra*” olan dönem ve son olarak “*10 yıl sonrasında*” ki dönemdir (Stein, 1981: 326). İlk dönemde kaybettikleri ile yüzleşmek zorunda kalan mülteciler sonraki birkaç yıl içinde bu kaybettiklerini tekrar kazanmak için çabalamaktadır. Mültecilerin çoğu bu dönemde ülkeye geldiklerinde yerleştikleri semti değiştirerek mültecilerin çoğunlukta bulunduğu semtlerde ikamet etmeye başlamakta ve işlerini değiştirmektedir. 4-5 yıllık dönemde ise mülteciler büyük oranda uyum sürecini tamamlamış olmaktadır. Kararlılık ve direnme yavaşça yerini kabullenmeye bırakmakta ve bunun sonucu olarak mülteci konumundaki kişiler yeni statü ve yaşamlarına uyum sağlamak zorunda kalmaktadırlar. Ancak bu durum onları yabancılaşma ve hayattan bezginlik duymaya itmektedir. On yıllık süreç sonrasında ise, kalıcı yerleşimin tamamlanmasıyla sahip oldukları statüyü kabul etmeyerek yeni ülkelerinde özellikle devlet kurumlarından önemli beklentiler içine girmektedirler.

2.2. MÜLTECİ SORUNUNUN BAŞLANGICI VE AB SINIRINA GELİŞİ

2.2.1. Dünyadaki Göçmenlerin Genel Durumu

Mülteci, sığınmacı ya da göçmen statüsünde olan ve değişik sebeplerden dolayı yuvasını, arkadaş ve dostlarını ve nerdeyse tüm hayatını geride bırakarak ülkesinde kaçan ve tamamen yabancı olduğu bir ülkeye sığınmak zorunda kalan sayıları milyonlarla ifade edilebilen pek çok insan vardır. Birleşmiş milletler mülteci yüksek komiserliğinin 2012 yılı sonunda açıkladığı rapora göre dünyadaki toplam mülteci sayısı 45.2 milyondur ve yalnızca 2012 sonunda ülkesini terk edenlerin sayısı 7.6 milyondur (www.unhcr.org, 2013).

Bu mültecilerin büyük çoğunluğunu savaşlar nedeniyle ülkelerinden ayrılan vatandaşlar oluşturmaktadır. Savaşlar nedeniyle ülkelerinden ayrılanların %55'lik bölümü Irak, Suriye, Afganistan, Sudan ve Somali gibi çatışma ve iç savaş yaşanan 5 ülkeden kaçanlardır. Dünya genelinde ülkesinden kaçan, Ülkesinden sürülen ya da irtica başvurusunda bulunan insanları barındıran ülkeler sıralamasında en çok Mülteci barındıran ülkeler Türkiye, Pakistan ve İran'dır. Mültecilerin statüsüne ilişkin 1961 Cenevre sözleşmesinin 65. Yılı'nın kutlandığı 2016 yılında çatışma ve savaşlar arttığı için Dünya genelinde son 10 yılın en hızlı mülteci artışı yaşanmıştır. Kendi ülkelerinin içinde zorla yerlerinden edilen 5.5 milyon insan ile toplam 6.7 milyon insan 2016 yılı boyunca zorla yerlerinden edildi (Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1011-1018).

18 Aralık tüm dünyada dünya göçmenler günü olarak kutlanmaktadır. Ancak devletler ülkelerine olan göç hareketlerine engel olabilmek amacıyla göçmenlere karşı yeni tedbirler almaya devam etmektedirler. Bu önlemler yüzünden sınırlarda yaşanan ölüm vakaları her geçen gün daha da artmaktadır. Sınırlarda inşa edilen devasa duvar barikatları ve tel örgüleri aşmak zorunda kalan göçmenler büyük riskleri göze alarak kaçmaya çalışmaktadırlar. Devletlerin bu tür göç hareketlerini kontrol etmeye ve engellemeye yönelik önlemleri zulüm, insan hakları ihlalleri, savaş ve çatışma gibi sebepler yüzünden ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan mültecileri olumsuz bir şekilde etkilemektedir.

Türkiye'nin şimdiye kadar hiçbir çıkar gözetmeden tüm mültecilere kapılarını açması, onların güvenliğini sağlaması, ihtiyaçlarını karşılaması ve maddi kaynaklarını bu yönde harcamasının en önemli sebeplerinden biri İslam ahlakı anlayışıdır. Ancak İslam ülkelerinin genelinde aynı çaba görülmemektedir. Bunun en önemli sebebi aradaki mezhep farklılıklarıdır. Farklı mezhepten oldukları için yardımdan kaçınıyorlar. Diğer bir algı da fakirlik korkusudur. Gelecek olan mültecilerin ülkelerine yük olacaklarını ve ülkelerindeki maddi kaynakları bitireceğini düşünüyorlar⁶ (turkish.aawsat.com, 2018).

Günümüzde mültecilerle ilgili çok fazla sorun ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar uluslararası problemlere yol açtığı için bu mülteci durumdaki insanlara yardımcı olmak için gittikleri ülkeye uyum sağlamaları kolaylaştırmak için uluslararası örgütler devreye girmektedir. Bu örgütlerin ilklerinden olan milletler cemiyeti 1921 de Norveçli bilim adamı Dr. Fridtjof Nansen'i mülteciler komisyonu başkanlığına atanarak ilk başkanı olmuştur. Bu komisyonun oluşturmuş olduğu Milletler cemiyeti pasaportu ülkeler arası yolculuk yapmasını kolaylaştırmadır (www.filozof.net/Turkce/tarih/tarihi-kisilikler-sahsiyetler, 2018).

Mülteciler konusu ile ilgilenen diğer bir örgüt ise Birleşmiş Milletler. İkinci Dünya savaşının ardından 1951 yılında kurmuş olan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin görev kapsamı tanımına göre ırkı, dini uyuğu ya da siyasal sorunlar nedeniyle vatandaşı olduğu ülkede barınamayan kişiler de bu kapsama girmektedir. Birleşmiş milletler mülteciler yüksek komiserliği mültecilere, kişinin yerleşmiş olduğu ülkenin yurttaşlığına kabul edilene kadar geçen zaman içerisinde kişiye siyasi ve yasal koruma hakkı sağlamaktadır. Kişilerin yerleşmek istediği ülkenin hükümetleriyle iletişime geçerek mültecilere o ülkenin her türlü eğitim olanakları, kimlik, yolculuk hakları ve mahkemeye başvurma gibi hakların verilmesini savunmaktadır.

Ortadoğu'da yaşayan Filistinli mültecilerle Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliğinin dışında başka Birleşmiş Milletlere bağlı özel bir mülteci yardım

⁶ Mısır Parlamento Başkanı Ali Abdel Al, Brüksel'deki Avrupa Zirvesi'nde kabul edilen, 'Avrupa ekonomik alanı' dışındaki ülkelerde mülteci kabul kamplarının kurulması fikrine Kahire'nin karşı çıktığını açıkladı.

Alman medyasına açıklamada bulunan Abdel Al, "Mısır'da Avrupa Birliği'ne bağlı mülteci kabul merkezlerinin kurulması, ülkemizin anayasasını ihlal edecektir" dedi.

kuruluşu yer alıyor. BM Yakın Doğu Filistin mültecilerine yardım idaresi 1949 da İsrail Devletinin kurulmasından hemen sonra yurtsuz kalan Filistinli mülteci durumundaki insanlara yardım amacıyla kuruldu. Bu kurum yapmış olduğu yardımlarla Filistinli mültecilere eğitim, sağlık, yiyecek ve giyecek gibi yardımlar yapmaktadır (www.unrwa.org). Günümüzde Uluslararası Yardım Örgütleri haricinde mülteci kişilerin daha iyi yaşam şartların yaşayabilmesi için çalışan gönüllü örgütlerde bulunmaktadır.

Günümüzdeki Uluslararası Yardım Örgütleri dışında mültecilerin daha insanca yaşama olanaklarına sahip olabilmesi için çalışan yerel gönüllü örgütler de vardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ VE MÜLTECİLER

3.1. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN MÜLTECİ POLİTİKASINA YÖNELİK GENEL TAVRI

Avrupa Birliği projesi kendi içerisinde bir bütünleşme projesidir ve hedefi farklı alanlarda entegrasyondur. Bu entegrasyonun hedefi, ortada olsa da bunun her siyasal alanında aynı derecede olmadığını da biliyoruz. Avrupa Birliği Bütünleşme Projesi daha çok ekonomi ağırlıklı siyasal düzeyde daha sınırlı bir projedir. Ama 1990'lı yıllardan itibaren özellikle Maastricht Anlaşması sonrası süreçte giderek Avrupa ülkelerinin sadece ekonomik, siyasi vb. konularda değil aynı zamanda göç politikalarında da belli bir uyuma gitme arayışına girdiğini görüyoruz (Açıkmeşe, 2004: 1-32).

Avrupa kendi içerisinde entegre olmaya çalışırken bir anlamda sınırları kaldırmaktadır. Hukuki olarak sınırları dursa da fiili olarak sınırlar kalkmaktadır. Kendi içerisinde tek alan oluşturmaktadır.

Schengen Anlaşması ile Avrupa Birliği sınır kontrolleri kalktı. Kendi içerisinde Avrupa Birliği ülkelerinden Schengen Anlaşmasına dahil olan ülkelerde mallar, hizmetler ve insanlar serbest şekilde dolaşırken dışarıya karşı ortak sınırlar ve engeller getiriliyor. Bunu da çok net bir şekilde göçmenlere karşı yani Avrupa dışından Avrupa'ya farklı saikler ile gelmeye çalışanlara karşı Avrupalıların geliştirdiği ortak politikalarda görüyoruz⁷ (www.schengenvisainfo.com.tr, 2018).

Özellikle bu ortak politika 1990'lı yılların ürünüdür. Schengen rejiminin oturması, bununla birlikte dışarıdan gelecek olanlara karşı ortak bir vize rejiminin

⁷ 1985 yılında Schengen anlaşması ile ortak bir göç politikası oluşturulması için imzalanan ilk anlaşmadır (Apap, 2001: 2). Schengen anlaşması ilk oluşum yıllarında toplulukların egemenlerini ilişkin kurallar içerirken zamanla bu hakları ülkelere devredilmiştir. Bu anlaşma ülkelerin sınır kontrollerini kaldırılmasına yönelik maddeler içeren bir anlaşmadır. Bu anlaşma üye ülkelere ortak bir vize sistemi getirmiştir. Böyle bir vize sisteminin geliştirilmesinden dolayı oluşumu biraz zaman almıştır. Amsterdam anlaşması üye ülkelerin birbirleri ile entegrasyonunun sağlanması bakımından önemli bir görev üstlenmiştir. (Dearden, 1997: 25; Martin & Widgren, 2002: 20; Commission, 2004: 13).

ortaya çıkması ve özellikle farklı sebeplerle Avrupa'ya gelen ve irtica talebiyle gelenlere yönelik olarak oluşturulan giderek Avrupa düzeyinde şekillenen ortak bir politika var. Buna baktığımız zaman özellikle bugünkü krize de yansiyacak şekilde Avrupa'nın kendi içerisinde çok liberal ve özgürlükçü bir politika takip ederken yani serbestleşmeyi savunurken dışarıya dönük olarak dışarıdan gelenlere karşı daha kısıtlayıcı ve sınırlayıcı bir politika takip ettiğini görüyoruz ki bugünkü tartışmalarda bu bir kez daha gündeme gelmiştir (Yılmaz, 2008).

Avrupa'da kendi dışındakilere karşı neredeyse ırkçılık sınırlarında dolaşan bir yaklaşım mevcuttur. Avrupa kendi içerisinde kendi dinamikleriyle bir göç politikası oluşturmaya çalışıyor. Belli standartlar koyarken de kale Avrupa Metaforu üzerinden dışarıya karşı kendisini koruma gibi bir reflekse sahip olsa da yine de kendi açısından özgürlükçü olduğunu ve dünyanın farklı yerlerinden Avrupa'ya gelmek isteyenlere özellikle siyasi sığınmacılara, irtica talebiyle gelenlere karşı nispeten liberal görünmektedir. Bunu da Avrupa'nın siyasi değerlere ve demokratik normlara verdiği önemden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Fakat bu liberal resim krizlerle karşılaştığı zaman belirli kırılmalar yaşıyor. Yaşanan krizlere baktığımız zaman o liberal çizgiden çıkıp daha güvenlikçi ve daha korumacı bir reflekse doğru bir kayma olduğunu görüyoruz. Bu açıdan 90'lı yılları hatırlarsak Bosna ve Kosova krizleri Avrupa Birliği'nin göç politikalarında etkili olan iki önemli krizdir. 90'lı yıllarda liberal değerleri korumak isterken dışarıdan gelen yoğun insani bir dalgayla karşılaşınca doğal olarak bir korumacı reflekse bürünmüştür.

Bugün de biz bunu yakın olarak Suriye kökenli insanlar olarak algılasak da sadece Suriye kökenli değil aynı zamanda Irak'tan, Kuzey Afrika'dan, Afganistan'dan ve Afrika'nın birçok farklı bölgesinden farklı şekillerde ve farklı rotalardan insanlar göç etmektedir. Bugünkü geldiği kriz noktasına sadece Suriyeliler üzerinden baktığımız zaman bu noktada Suriye içerisinde 8 milyona yakın insanın yerlerinden edildiğini 4 milyona yakın Suriyelinin komşu ülkelere doğru mülteci, sığınmacı veya geçici koruma statüsüne sahip insanlar olarak yerleştiğini biliyoruz (Girit, 2015). Suriye krizi başladığı zaman Avrupalıların tercihi bu krizin kendi kendine Suriye'deki aktörlerin, tarafların savaşarak zamanla enerjilerini tüketerek çözüleceği beklentisi üzerine kuruluydu. Buradan da komşu ülkelere bir şekilde sığınarak oralarda bir şekilde tutunabileceklerini

varsayıyordu. Fakat bugün geldiğimiz bu noktada görüldü ki bu barajlar da artık taşıyor. Bu taşıma kapasitesinin aşıldığının farkına varıldı ve insanlar daha iyi bir yaşam kalitesi ve daha güvenli bir yaşam beklentisiyle daha iyi imkânlar sunduğunu düşündüğü Avrupa'ya doğru gidiyor (t24.com.tr, 2015). Öyle bir noktaya geldi ki Avrupa içerisinde ciddi bir kriz tetikledi. Akdeniz'deki kaçak göçmenlik meselesi gıyabında bu meydan okumaya cevaben Avrupa birliği bünyesindeki ülkeler. Üye ülkeler Akdeniz'de meydana gelen göçmen felaketlerinin tekrardan yaşanmamasına yönelik tedbirler aldılar. Kendi içlerinde bazı önlemleri almaya çalıştılar⁸. Komik olan önlemlerden bir tanesi bu kaçak göçmenleri taşıyan gemileri cezalandırmaktı. Hatta batırma gibi garip öneriler sunulmuştur. Ama kesin bir çözüm ortaya atılmadı. Bugün geldiğimiz noktada zaman zaman Macaristan'da, Yunanistan'da gördüğümüz Türkiye'nin batı sınırlarında gördüğümüz bu insanı hareketlilik yeniden Avrupa'da büyük bir etki yarattı ve bu konularda ciddi bir tartışma Avrupa içerisinde tetiklendi.

Eğer Avrupa iç entegrasyonunu hedeflediği ölçüde yapabilseydi, Avrupa Avrupalılaştırma sürecini gerçekten yaşayabilseydi daha doğrusu bu erime potası denilen Avrupa'da da gerçekleşebilseydi Avrupa'nın bu mülteci meselesine bakışı çok daha farklı olurdu. Avrupa bu entegrasyonu sağlayamadığı için göçmenlerin gelip kendilerini değiştireceğine dair korkularını bir türlü yenememektedirler.

Avrupa'nın göçmenlerin kendi bölgelerine gelmesine engel olma çabaları da sonuçsuz kalmaktadır. Yunanistan İçişleri Bakanı göre, Türkiye'de Avrupa Birliği üye ülkelere girmek için bekleyen mültecilerin sayısı toplamada 1,6 milyona ulaşmış durumdadır (Baboulias, 2005).

Avrupa ise bu insanları bir şekilde kabul etmek zorunda kalacağı gerçeği ile

⁸ Zirve de kararlarında AB Dışişleri Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini'ye göre bu taslaklar insan kaçakçılarının teknelerini önceden tespit ederek ele geçirmeye ve imha etmeye yönelik operasyon kararları almaktadır. Bu zirvede Liderlerin onayına sunulan kararlarda, insan kaçakçılığı gibi konularda üçüncü ülkelere istihbarat kaynağı sağlanarak böyle çetelerin çökertilmesine yönelik kararlar almaktadırlar. Bu taslak metinde alınan kararlar Akdeniz'de yaşanan insan kayıplarına önüne geçememiştir. Zirvenin taslak metin kararlarında Avrupa Birliği'nin göçmenlerinin tekrardan iskanın ettirmeye yönelik uygulanacak ilk pilot proje kapsamında en az rakamsal olarak beş bin sığınmacının üye ülkelere dağıtılacağı şeklinde ifade edilmektedir. AB Konseyi Başkanı Donald Tusk, göre göçmenlere gerekli izin kaynağı bulunmalı gerekli yerlere dağıtılmalı ve kaçak tekne ile gelen göçmenlerin boğulmaması için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bunun içinde HMS bulwark gerekli gerekli argümanlar yüklenerek Akdeniz'e gönderileceğini ifade etmiştir. Cameron, İngiliz deniz donanmasının kurtaracağı mülteci göçmenlerin İngiltere'ye başvuru hakkının olamayacağını ifade ederek en yakın ülkeye teslim edilerek bırakılacağını ifade etmiştir. Merkel ise yapmış olduğu konuşmada ilk başta sadece hayatlarını kurtarmaya yönelik önlemler almak şeklinde ifade etmiştir.

yüzleşmek zorundadır. Libya örneğinde yaşandığı gibi Batı'nın gerek savaşın başlamasına gerekse de şiddetlenmesine neden olduğu bölgelerden kaçan insanlara yardım etmesi aynı zamanda ahlaki açıdan da bir yükümlülüktür.

Bu açıdan bir değerlendirme yapıldığında AB tarafından uygulanan mülteci politikasının değişmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu yönde atılacak belki ilk adım Dublin II Anlaşmasının yürürlükten kaldırılması olacaktır⁹. Bu anlaşmanın sadece mültecilere değil Avrupa sınırında bulunan ülkelere de büyük sorunlar yarattığı ve onları kaldırabileceklerinin çok ötesinde büyük sorunlarla karşı karşıya bıraktığı görülmektedir.

Bir başka önemli hususta Akdeniz'in tamamında faaliyet göstermek üzere kurulacak bir arama ve kurtarma operasyonunun hayata geçirilmesi ve finansmanının sağlanması konusudur¹⁰. Bununla birlikte yapılacak acil düzenlemeler ile Avrupa'ya ulaşan göçmenlerin insan kaçakçılarının eline düşmesine fırsat vermeden onların yasal yollardan çalışmalarına imkân verilmesinin sağlanmasıdır. Son olarak ta göçmenlerin sadece sınırda yer alan ülkelere değil tüm Avrupa geneline yerleşmelerine imkân sağlayacak mekanizmaların oluşturulması gerekmektedir.

Her ne kadar diğerleri kadar hayati bir konu olmasa da bir diğer husus ise göçmenlerin Avrupa'ya ilk varış yerleri olan küçük kasaba ve adaların gerekli altyapı imkanlarına kavuşturulması gibi yerel girişimlerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

⁹ Mültecilere korumaya yönelik Haziran 1990'da Dublin'de imzalanmış olan anlaşmaya göre , Avrupa Topluluğu'na üye ülkelerin birine yapacağı sığınma başvurusunu incelemeye yönelik bir üye ülke belirleneceğini ifade eden ilk anlaşmadır (İltica ve Göç Mevzuatı, 2005: 291-292).

¹⁰ Avrupa Sınır ve Sahil Koruma Ajansı'nın konuşlandırmaları son iki ayda Batı Akdeniz'de İspanya'ya destek amaçlı iki ek operasyonla devam etti. Bunlarla birlikte, Üye Ülkelere alanda destek veren Avrupa Sınır ve Sahil Koruma görevlilerinin toplam mevcudu 1.700'e ulaştı. Bununla birlikte, konuşlandırma eksiklikleri hâlâ devam ediyor ve Acil Müdahale Havuzları'na Nisan 2017'den bu yana yeni bir katkı yapılmadı. AB'nin dış sınırlarının etkin şekilde yönetilmesinin sağlanması için Üye Ülkeler taahhütlerini acilen yerine getirmeli ve kalan eksiklikleri gidermeli. Ajans, bazı Üye Ülkeler için zafiyet değerlendirmelerini tamamladı ve ulusal yetkililerin yapılan tavsiyelerle ilgili uygulamaların zamanında yerine getirilmesini hemen sağlaması gerekiyor. Ajans ayrıca, 8.606 yasadışı olarak kalan 8.606 üçüncü ülke vatandaşının geri gönderilmesine yönelik 193 operasyonu destekledi ve bu da geri gönderme operasyonları açısından 2016'nin ilk altı ayına kıyasla %160'lık artışı ortaya koyuyor. Bununla birlikte, Üye Ülkeler Ajans'ın kapasitesinden hâlâ tam olarak yararlanamıyor ve geri gönderme alanındaki genişletilmiş yetkisinin tam olarak da üstlenilmesi için gereğinden daha fazla çaba gösterilmesi gerekmektedir Ajans ve Üye Ülkeler geri gönderme faaliyetlerini daha iyi koordine etmek ve Ajans'ın güçlendirilmiş enstrüman ve araçlarından tam olarak yararlanmak için çalışmalı (ec.europa.eu/cyprus, Avrupa Göç Gündemi: Göç akışını yönetmede sağlanan gelişme sürdürülmeli, 2017).

Yapılacak bu düzenlemeler kadar belki onlardan daha öne çıkan konu ise söylem ve düşünce değişikliğine gidilmesi gerekliliğidir. Mültecileri kaynakları kurutan topluluklar olarak görmek ve tüm sorumluluğu ekonomik krizler yüzünden zaten başı belada olan Güney Avrupa devletlerine yıkmak ve onların bu sorunu kontrol altına almasını beklemek gerçekçi bir yaklaşım değildir. Benzer şekilde bu problemin daha Avrupa'ya ulaşmadan Türkiye ve Kuzey Afrika içinde kısırılabilir bir sorun olarak değerlendirmek de doğru değildir.

Avrupa'ya üye ülkelerin nüfusu gittikçe yaşlanan bir nüfus yapısına sahip olduğu için mültecilere kucak açmak zorundadır. Bu yönüyle bu insanların gelecekte Avrupa ekonomisine de büyük katkıları olacaktır. Bu nedenle bu meseleyi sadece bir yükümlülük olarak değerlendirmek yanlış olur. Bu mülteci durumundaki insanlara üye ve diğer ülkeler elinden geleninin fazlasını yapmazsa ortak tarihe de aynı zamanda hakaret sayılmaktadır¹¹.

3.2. AVRUPA BİRLİĞİ İÇİNDE YAKLAŞIM FARKLILIKLARI

Avrupa Birliği içinde bu kriz tabii ki bazı görüş ayrılıklarına yol açıyor. Bu mülteci krizi Avrupa birliği ülkelerini çok farklı şekillerde etkiliyor (Anadolu Ajansı, 2018). Mülteciler geçiş ülkeleri olan Yunanistan, İtalya, İspanya gibi ülkelere varıp yollarına buradan devam etmek istiyorlar (Mülteciler Derneği, 2017). Bu sebeple örneğin İtalya için mülteci krizi çok büyük bir sarsıntı yaratmıyor¹². Bu geçiş

¹¹ Vatandaş, AB Nüfusunda Yaşlanma Sorunu ve Çözüm Seçenekleri, 12 Şubat 2013.

¹² İtalya, bu yıl yapılan seçime kadar göçmen akınını birlik içerisinde alınacak ortak kararlar ile durdurmayı benimserken, seçim sonrası popülist ve aşırı sağcı partilerin koalisyon hükümeti kurması ile soruna bakışını tamamen değiştirdi. İtalya'nın yeni hükümetle beraber geleneksel olarak göçmen karşıtı politikalarıyla tanınan Vişegrad ülkelerine (Macaristan, Çekya, Polonya ve Slovakya) yaklaştığı görülüyor. AB'nin zorunlu kota sistemiyle birlik ülkelerine yerleştirmesine karşı çıkararak göçmen kabul etmeyen Vişegrad grubu, İtalyan hükümeti için cazip ittifak seçeneği sunuyor. AB üyesi de göçmen karşıtı politika önerileriyle ünlenen Sebastian Kurz liderliğindeki Avusturya, "Avrupa'da güvenliği sağlamak için düzensiz göçü durdurmamız gerekiyor." diyen Kurz'un bu ülkelerle iş birliğini göçmen karşıtlığıyla sınırlı tutmaya çalıştığı değerlendiriliyor. Öte yandan, Brüksel'le göçmen konusu başta olmak üzere hukukun üstünlüğü ve demokratik haklar gibi birçok konuda yol ayrımına giren Macaristan ve Polonya gibi üyeler, AB'nin önde gelen ülkeleriyle kurulan göçmen karşıtı ittifakı memnuniyetle karşılıyor. Macaristan Başbakanı Viktor Orban'ın Salvini'yle görüşmesinin ardından yaptığı açıklamada, "Avrupa'da şu anda iki kamp var. Biri (Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel) Macron'un öncülüğünde göçü destekliyor. Diğeri de düzensiz göçü durdurmak istiyor." ifadesi birlik genelinde bölünmeyi açık şekilde gösteriyor. Fransa'yla diplomatik krizin eşiğinden dönen İtalya'nın, Aquarius gemisindeki göçmenlerine kapısını açan İspanya'yı da "kontrolsüz göçü" desteklemekle suçlaması ilişkilere yeni bir gerginlik boyutu kattı. Bu nedenle, İtalya ve Avusturya'nın Vişegrad grubuyla şimdilik oluşturduğu "göçmen karşıtı ittifakın" ya da Batı Avrupa ülkeleri arasındaki anlaşmaların söz konusu ülkelerden birinde siyasi değişimle birlikte kısa sürede sonlanma ihtimalini göz ardı etmemek gerekiyor (Anadolu Ajansı, Göçmen krizi Avrupa'ya yeni 'demir

ülkelerinin yüklendiği misyon kendi sahillerine varan mültecileri kuzeye doğru göndermek oluyor. Kendi ülkesinde mültecileri tutarak finansman kısıtlığına girmek istemiyor. Bununla birlikte İngiltere, Fransa gibi ülkeler var. Bu ülkeler kendi sınırlarını kolayca koruyabilecek ülkeler. Ve aslında çok da rağbet görmeyen ülkelerdir bunlar. Bunun sonrasında küçük ülkeler var. Aslında mültecileri tehdit olarak algılayan ülkeler bu küçük ülkelerdir (Demirkan, 2018). Çünkü kendi sosyal yapılarının bozulmasından korkmaktadırlar. Onun sonrasında ise büyük ülkeler geliyor, Almanya gibi. Aslında en büyük sıkıntıyı bu noktada Almanya yaşıyor. Büyük göç dalgası tehdidiyle karşı karşıya kalan Almanya finansmanını ona göre düzenlemek zorunda kalıyor¹³. (TRT Haber, 11 Ocak 2017). Bu da kolayca kabul edilebilecek bir durum değil. Bunun için Avrupa ülkeleri arasında dayanışmaya başvuruyorlar ve birlikte çözüm arayışına girmeye çalışıyorlar¹⁴ (Çakır, 2018).

Bu krizin büyük bir insani boyutu vardır. Bu Suriye krizi dünya kamuoyunu pek alakadar etmiyor gibi görülmektedir (Kanat, 2015). Bu mülteci krizi ile ilgili haberler dünya gündeminde ancak küçük puntolarla yer alabiliyor¹⁵.

perde' çekiyor, 19.09.2018).

¹³ Almanya hükümeti mültecilerin iyi bir hayat yaşayabilmesi için 19 milyar avro bütçe ayırmıştır. Almanya mali bakanlığı verilerine göre 2017 yılında mültecilere ayrılan bütçe ise 328,7 milyar avrodur. Bu denli bütçe ayrılmasının nedeni mültecilerin kendi ülkelerinden ayrılmasının önüne geçilmesini sağlamaktır (TRT Haber, Almanya mülteciler için yardım bütçesi ayırdı, 11 Ocak 2017 Çarşamba).

¹⁴ Almanya, Fransa ve İspanya'nın "ortak AB çözümü", Doğu Avrupa ülkelerinin "sınırları kapatalım" önerisiyle çatışırken, göçmen dalgası altında ezilen İtalya, etkin çözüm bulunmazsa tehdidinde bulundu. Zirve öncesinde açıklama yapan Almanya Başbakanı Angela Merkel, "Göçmen gemilerinin diğer ülkeler, örneğin Kuzey Afrika ülkeleri tarafından kabul edilmesini tartışabiliriz. Ama önce bu ülkelerle de konuşmaya ihtiyacımız var" dedi (www.amerikaninsesi.com/a/ab-icin-hayati-zirvenin-gundemi-gocmenler/4458784.html).

¹⁵ Suriyeli mültecilerin son 4 yılda medyanın göstermiş olduğu dram fotoğrafları ile ilk defa bu denli gündeme gelmiştir. İlk başlarda kucağında ufak çocuğu ile kalem satmaya çalışan sonralarında ise ailesi ile birlikte Suriye'den kaçarak Avrupa'ya gitme çalışan bir ailenin çocuğu olan Aylan Kurdi'nin ege denizinde boğularak kıyıya vurmasıdır. Sonraki yıllarda ise sınırda Macar polisinden kaçmaya çalışan bir kadına kameran tarafından çelme takması ve bu kameran kadının Suriyeli bir küçük çocuğa tekme atmasıdır. İlk defa tüm dünya ülkeleri bu görüntüler sonrasında Suriyeli mülteciler sorunlarını çözmeye yönelik kararlar almıştır. En azından batılı kamuoyu Suriyeli meselelerini gündemine almaya başlamıştır. (Kanat, Suriye Krizi Sadece Mülteci Krizi mi, 13 Eylül 2015, <https://www.setav.org/suriye-krizi-sadece-multeci-krizi-mi/>).

Öteki taraftan bu mülteci krizi ekonomik ve sosyal alanlar da bazı sıkıntılar yaratıyor ve kamuoyu bununla nasıl başa çıkabileceğini bilmemektedir¹⁶ (Kanat, 2015)¹⁷.

Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye sunduğu teklifleri medyadan takip edebiliyoruz. Kapalı kapılar ardında ne konuşulduğu konusunda pek bir fikrimiz yok. Fakat bildiğimiz kadarıyla verilen vaatlerin Türkiye açısından yetersiz olduğudur (Ercan, 2016). Çünkü Suriyeli mülteciler Türkiye açısından çok büyük siyasi ve ekonomik yüküdür. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve kamuoyu için pek de kabul edilebilecek bir durum değildir.

Avrupa içinde hala bir Danimarka ya da Hollanda endişesi bulunmaktadır (Özkan, 2013, www.bbc.com/turkce/haberler/2013/05/130524_hollanda_af_orgutu). Gelen başka ülke vatandaşları bahsedilen eriyen pota profilinde asimile edemeyiz aksine asimile oluruz korkuları had safhadadır¹⁸. Avrupa'nın daha az nüfusa sahip olan ülkeleri bu endişeleri daha çok yaşamaktadır. Nüfusu daha yüksek olan ülkelerde daha bir muhafazakâr yapılar mevcut. Bu iç entegrasyonun tamamlanamamasından kaynaklanmaktadır. Eğer bu entegrasyon süreci tamamlansaydı ve Avrupa bir bütün olarak ele alınsaydı bugün çok daha farklı, esasen realitede de nispeten liberal bir

¹⁶ Tüm bunların hepsine bakıldığında aslında Suriyeli göçmenler konusunda ne kadar zayıf çözüm öneriler getirildiği görülmektedir. Çözüm önerileri gelip geçici olduğu görülmektedir. Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar sorunlar çözülmedikçe ne Suriye'de yaşayan Suriyeliler nede Avrupa'da yaşayanlar mutlu nede rahat olacaktır. Bu sorun hallolmadan sürekli olarak göç gelmeye devam edecektir. Böylece uluslararası güvenlikler yeni tehditler altında kalacaktır (Kanat, Suriye Krizi Sadece Mülteci Krizi mi, 13 Eylül 2015, <https://www.setav.org/suriye-krizi-sadece-multeci-krizi-mi/>).

¹⁷ Bu konu hakkında Numan Kurtulmuş, basın açıklamasında bulunmuştur.. Türkiye'de yaşayan Suriyeli sayısı iki milyonu aşmış bulunmaktadır. Bu insanlara harcanan para ise 7,6 milyar dolardır. Türkiye'ye Suriyeli vatandaşlara yönelik verilen destek ise 418 milyon dolardır. Türkiye su anda mültecilere ev sahipliği yapmakta ve gerekli ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Tüm bu nedenlerde Türkiye'nin uluslararası toplantılarda tepkisinin nedenini açıklamaktadır (<http://www.haberler.com/suriye-koordinasyon-toplantisi-7703735-haberi>, 9 Şubat 2016).

¹⁸ Uluslararası Af Örgütü yapmış olduğu açıklamada Hollanda'nın mültecilere yapmış olduğu sığınma başvurusunda sınıfta kalmıştır. Bu mültecilere Hollanda ülkesi yaptırımlar uygulamış ve cezaevlerine atmıştır. Yapılan tüm bu yaptırımlar uluslararası göçü azaltmaz sadece mültecileri daha da savunması bırakır şeklinde açıklama yapmıştır AF örgütü Liberal Sağ partisi(VVD) (www.bbc.com/turkce/haberler/2013/05/130524_hollanda_af_orgutu, 2018).

Avrupa görebilmek mümkün olabilirdi.

Mülteci akını devam ederken. Avrupa’da bu akınlara yönelik olarak bir zirve toplantısı yapıldı. Bu toplantı ile konulan hedeflerden bir tanesi Avrupa içerisinde buna karşı ortak bir politika tanımlamak bununla birlikte Almanya’nın savunduğu görüş yükü paylaşmak çünkü bu gelen insanlar hangi ülke üzerinden geliyorsa genelde ona yakın ülkelerde konumlanıyorlar¹⁹. AB Avrupa’nın temel normlarından bir tanesi de yükü birlikte paylaşmaktır. Almanya’nın isteği de bu doğrultuda yükü bölüşmek oluyor. Bunu da mülteciler konusunda zorunlu kota getirerek yapmayı planlıyor. Avrupa buna direndi fakat kesin bir karar alamadı. Ama bazı Avrupa ülkeleri acilliğinden dolayı şimdiden kendi içlerinde bazı önlemler almaya başladılar. Siyasi sebeplerle gelen ve yaşam güvenliği konusunda endişe duyan vatandaşlara Avrupa’daki irtica rejimi oraya gidip başvuru yapıldığında onlara bazı haklar verilmesini öngörüyor. Bu kadar yoğun bir dalga ile karşı karşıya kalındığında Almanya dahil bazı ülkeler bu irtica hakkını askıya alma gibi bazı önlemler içerisine girmeye çalışmaktadırlar. Daha da önemlisi, Avrupa dışarıya karşı ortak bir politika belirlerken içerideki sınırları anlamsızlaştıracak şekilde sınır kontrollerini kaldırıyor Schengen ile birlikte. Avrupa Birliği içindeki devletler de birbirlerine karşı son derece güvensiz tavırlar sergilemektedirler. İçerde bile kendi kurdukları liberal düzeni sorgular bir hale gelmişlerdir.

Avrupa Birliği’nin İtalya, Yunanistan ve bunun yanı sıra Avrupa dışındaki bazı kuzey Afrika ülkelerinde kamplar kurması ya da oradaki kamplara daha geniş anlamda mali destekte bulunması gibi önlemler Avrupa Birliği’ni Brüksel’deki liderler zirvesinde gündeme gelmiştir. Bu durum da mülteci sorununu Avrupa’ya bulaştırmadan çözmeye çalıştıklarını göstermektedir. Bugünkü koşullarda bunun o kadar da mümkün olmadığı görülmektedir. Almanya Avrupa Birliği içindeki ağırlığını kullanarak bugüne kadar

¹⁹ Brüksel’de gerçekleşen 10 Avrupa Birliği üyesi ülkenin katılımıyla düzenlenen mini zirvede taslak sonucunda Avrupa ülkelerinin "mülteci sorunu" nasıl baktığını açıkça göstermektedir. Liderlerin görüşmede, mültecilerin "AB dışında korunması ve kabul kapasitesinin artırılması" için daha geniş çalışma yürütülmesi yönünde karar alması bekleniyor. Bunun yanı sıra AB üyesi bir ülkeden kabul alan sığınmacıların ikinci bir AB ülkesine hareketleri ile mücadele için, havalimanlarının yanı sıra otobüs ve tren istasyonlarındaki kontrollerin artırılması da taslak sonuç bildirgesinde yer alıyor. Taslak bildiriye göre, 2018 sonbaharında zirvenin devamı niteliğinde bir toplantı daha düzenlenmesi planlanıyor. AB dönem başkanlığını devralacak Avusturya da 20 Eylül’de tüm AB ülkelerini kapsayan "mülteci sorunu" konulu bir zirve düzenleyeceğini açıklamıştı. 28-29 Haziran’da yapılacak AB Liderler Zirvesi’nde de aynı konu geniş biçimde ele alınacak. Zirvede, AB liderlerinin sığınmacılar için birlik topraklarının dışında kamp kurulmasına destek vereceği belirtiliyor (AB mülteci akını konusunda çözüm arıyor, 21 Haziran 2018 Perşembe, www.trthaber.com/haber/dunya/ab-multeci-akini-konusunda-cozum-ariyor-371054.html).

yüklendiği ağırlığı paylaşmak istemektedir. Almanya sadece Suriyelileri değil Dünyanın pek çok yerinden göç almaktadır. (Melton, 2016).

Merkel 2015 yılı sonuna kadar düzensiz olarak gelen göçmenlerin 800 bini bulabileceğini öngörmüş hatta bir Alman araştırma ekibinin verilerine göre bu rakamın 1 milyona ulaşabileceği öngörülmüştür. Önceki yıllarla kıyaslandığında bu rakamın 3-4 kat bir artış gösterdiği 2016 yılı başında görülmektedir. Bu da bu durumun olağanüstülüğünü ortaya koymaktadır (www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37274962). Schengen üyesi olmayan İngiltere ise Almanya'nın yükü birlikte paylaşım teklifine karşı çıkmaktadır.

Avrupa ülkeleri genel olarak mülteci seçiminde de seçici davranmaktadırlar. Eğitim seviyesi yüksek veya ekonomik durumu çok çok iyi vatandaşları ülkelere daha kolay kabul etmektedirler²⁰. Ürdün hükümeti ile de bir anlaşma içine giren Avrupa onlara gelen kalifiyesiz mültecileri Ürdün'e göndererek ülkeye ekonomik destek sağlamayı vaat etmiştir. Yük paylaşma konusunda da İngiltere muhalif kalmıştır. (CEDRE Konferansı, 2018).

Avrupa'nın tek aktör olarak hareket edemediğine dair bir kanıt da bu sorunun yıllardır görülüyor olması ve hala bunun kaynağına ilişkin bir yapıcı siyasi girişimin parçası olamadıklarıdır. Bir somut tedbir koyma konusunda hala anlaşılmış değildir.

Ortada herkesin kabul ettiği bir siyasi kriz vardır. Bu siyasi krizin kaynağı bellidir. Bu kriz devam ettikçe bunun yan çıktıkları insani açıdan ve güvenlik açısından kendini gösterecektir. Bir politika üretme açısından Avrupa bu konuda çözüme götürücü bir hamlede bulunamamıştır (www.ikv.org.tr/images/files/multeci_sorunu_buyumeye_devam_ediyo.pdf, 2018).

3.3. KONUNUN AVRUPA BİRLİĞİ TEMEL İLKELERİYLE BAĞLANTILARI VE ÇELİŞKİLERİ

²⁰ Hacettepe göç ve siyaset araştırma merkezi yapmış olduğu açıklamada Türkiye ve Almanya mültecilerin eğitim sonuçları karşılaştırılmıştır. Bu sonuçlara göre Almanya'da üniversiteli Suriyeli sayısı %70'iken bu oran Türkiye'de %5 civarındadır. Türkiye'de okur yazar olmayan Suriyeli sayısı %50 civarındadır (Suriyelileri Almanya kaptı, 05 Kasım 2018, Pazartesi, www.milliyet.com.tr/egitimli-suriyelileri-almanya-kapti/dunya/detay/2203923/default.htm).

Uluslararası Af Örgütü Avrupa'nın Suriyeli mültecilere yönelik izlediği politikaya ilişkin bir rapor hazırladı. Bu raporda Af Örgütü genel sekreteri Salil Shetty'nin şu şekilde açıklamaları yer almıştır:

“Avrupa Birliği Suriyeli mültecilere güvenli yaşam alanları temin etme konusunda üzerinde yetersiz kalmakta ve üzerine düşen görevi yapmamaktadır. Tüm Avrupa birliği üye ülkeleri bu sorun karşısında yetersiz kalmış başlarını utançla öne eğmeli şeklinde açıklama yapmıştır. Avrupa Birliği sınırlarını güvenli bir şekilde açmalı, uygun güvenli geçiş sağlamalı ve insanlara uygun olmayan bu muameleler durdurulmalı bu işler acısı insan hakları ihlallerini durdurmalıdır ve önüne geçilmelidir” (Uluslararası Af Örgütü, 2014: 21-25).

Emniyetli bir yaşam peşindeki on binlerce kişi her yıl kara ya da yaya yoluyla Avrupa'ya ulaşmak amacıyla hayatları pahasına çetin bir yolculuğa çıkmaktadır. Uluslararası Af Örgütü tarafından yapılan araştırmaya göre bu insanların öncelikle büyük kale Avrupa'sının engellerini ve barikatlarını aşması gerekmektedir. Birçok göçmen sahil güvenlik ya da sınır polisleri tarafından şiddet kullanmak suretiyle geri püskürtülmekte, bir kısmı da insanlık dışı koşullar altında uzun süreler alıkonulmaktadır. Bu ve benzer sebeplerden dolayıdır ki her yıl yüzlerce kişi çıktıkları bu sınır ötesi yolculukta hayatlarını kaybetmektedir. Bunlardan en çarpıcı olanlardan biri 2013 yılında meydana gelmiş ve Ekim ayı içinde Kuzey Afrika'dan Avrupa'ya geçmeye çalışan 3 gemi batmış ve tam sayıları bilinmemekle beraber tahminen 650 göçmen ve mülteci hayatlarını kaybetmiştir. (Uluslararası Af Örgütü, 2014: 21-22).

Deniz yolu ile Avrupa'ya ulaşmak isteyen mülteciler ciddi engellemeler ve “geri itme” operasyonları ile karşı karşıya kalmaktadır. İnsanlık dışı uygulamaların da kullanıldığı bu operasyonlara ait raporlarda operasyonlar esnasında göçmenlerin işkenceye maruz bırakıldıkları, darp edildikleri bilgileri yer almaktadır. Ancak daha da kötüsü yakalanan kaçak göçmenler bunca kötü muamelenin ardından motoru sökülen teknelerle denizin ortasında adeta ölüm ile baş başa bırakılmaktadırlar. Özellikle Yunan görevlilerin Türk sularında bu şekilde bıraktığı göçmenlere ait tespitler mevcuttur. (Uluslararası Af Örgütü, 2014: 21-25).

Af örgütünün raporunda üzerinde durulan bir diğer konu ise Suriye'de yaşanan iç savaş nedeniyle ülkesinden kaçan milyonlarca göçmenden yalnızca 12.000'inin

Avrupa tarafından mülteci olarak kabul edildiği hususudur. (Uluslararası Af Örgütü, 2014: 21-25). Bu 12.000 kişiden yaklaşık 10.000'ine sadece Almanya tarafından sığınma hakkı verildiği göz önüne alındığında Avrupa Birliği'ne üye diğer 27 ülkenin yalnızca 2.340 kişiyi mülteci olarak kabul ettiği görülmektedir. Ancak dünyanın en gelişmiş ve refah seviyesi en yüksek bölgelerinden biri olan Avrupa'nın hemen başucunda yaşanan bu büyük drama seyirci kalması yetmezmiş gibi yaşanan onca sınır politikaları ve insan hakları ihlallerine rağmen Nobel Barış Ödülüne layık görülmesi enteresan bir gelişme olmuştur. Avrupa Birliği 2012 yılında 60 yılı aşkın süre zarfında insan hakları, barış ve demokrasiye olan katkılarından dolayı bu ödüle layık görülmüştür (www.avrupa.info.tr/tr/news/ab-2012-nobel-baris-odulu-4971).

Açıkça görülmektedir ki demokrasi, özgürlük ve insan haklarını savunan Avrupa sadece kendisi için bu değerleri gözetmekte, yaşadıkları büyük acı ve sıkıntılar nedeniyle öz vatanlarında yaşam şansı bulamayan insanlara bu değerleri sunmaktan kaçınmaktadır. AB'nin yaşam refahını bu zor durumdaki insanlarla paylaşmamasının ve yaşanan zulme karşı duyarsız kalmasının da bir insan hakkı ihlali olarak değerlendirilmesi mümkündür.

Geri kabul anlaşmasına göre²¹:

“Eğer birisi pasaportu-vizesi olmadan, yasal olmayan giriş noktalarından ülkeye girmişse, ya da yasal olarak girmiş ancak vize süresi bitmişse, bu kişiler vatandaşı olduğu ülkeye geri gönderilir”.

Elbette her ülkenin kendi sınırlarını kontrol etmek, ülkeye giren çıkanları tespit etmek sınır güvenliğini sağlamak gibi hakları vardır. Ancak bu hak mutlak ve sınırsız olmamalıdır. İşte bu hak insan hakları tarafından kısıtlanıyor. Bir ülkenin kara deniz veya hava sınırlarını aşarak o ülke sınırları içerisine girmek uluslararası hukuku ilgilendiriyor. Yoksa sınırlardan içeri giren herkesi kaçak göçmen olarak görmek ve hemen sınır dışı etmek doğru ve hukuki bir davranış olarak görülmeyebilir. Çünkü bu kişi bir mülteci veya insan ticareti mağduru olabilir. Gerçekten de geri kabul

²¹ Geri kabul anlaşmaları bir ülke sınırları içerisinde yasal olmayan şekilde gelen insanların transit geçiş yaptığı ülkeye geri gönderilmesine yönelik kanunlar içermektedir. Geri kabul anlaşması Türkiye'den Avrupa Birliği ülkelerine yasal olmayan yollarla göç eden insanların Türkiye'ye kurallar çerçevesinde geri iadesi edilmesini içeren kanun maddeleri içermektedir. Buradaki amaç Avrupa koşullarına uyum sağlamayan insanların iade edilmesidir (Türkiye-AB Vize Muafiyeti Süreci ve Geri Kabul Hakkında Temel Sorular ve Yanıtları, ss.1 – 13, www.ab.gov.tr/files/pub/vize_gka_kitap_15_12_2013.pdf).

anlaşmasına mutabık olan kişilerin çoğu orada insani korumaya kavuşacağını düşünen onun için yolculuğunun başında her türlü riski göze alan, fakat daha sınıra bile ulaşmadan geri gönderilen insanlardan oluşuyor. Ne yazık ki gittikleri ülkeler onları bir yük olarak görüyorlar ve bir an önce onlardan kurtulmaya çalışıyorlar. Bu acele kararlar da devletlerin ciddi insan hakları ihlalleri işlemesine neden oluyor.

Geri itme politikası ise: Bir grup işçinin içinde buldukları özel şartlar dikkate alınmadan toplu bir şekilde sınır dışı edilmesini kapsıyor. Böyle bir yola başvurmak hukuka tamamen aykırıdır. Çocuklar da dahil olmak üzere birçok insanın hayatı tehlikeye atılıyor. Avrupa sadece geri kabul anlaşmasında ya da geri itme politikasında değil birçok noktada hem hukuki hem de insani sorumluluktan kaçıyor. Sınırlara çekilen dikenli teller, sınır bölgelerine döşenen mayınlar, örülen duvarlar, yakalananları uzun süreler boyunca hukuka uygun olmayan bir şekilde gözetim altında tutmak, yakalanan kişilerin sığınma protokollerine erişimini engellemek bu insan hakları ihlallerinden sadece bazılarıdır (www.amnesty.org.tr/icerik/hollandanin-turkiyeye-multeci-iade-plani-ahlaken-iflas-demektir).

Her ne kadar Avrupa böyle etik olmayan politikalar izlese de mültecilerin haklarını savunmaya çalışan uluslararası ya da yerel topluluklar da var. Ülkemizde de bu amaçla faaliyet gösteren pek çok sivil toplum kuruluşu bulunuyor. Bu sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesi çok büyük önem arz ediyor.

3 milyar dolar sözü verilmişti²². Daha bu verilen söz tutulmadan 2. Bir 3 milyar dolar sözü verildi. Yunanistan'a giren mültecilerin Türkiye'ye ger dönmesi şartıyla. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin elinde olacak bu paranın kullanım hakkı. Direk Türkiye'ye verilmiyor. Bunun dışında Türkiye'ye vize muafiyeti konusu gündemde. Avrupa Birliğini oluşturan ülkelerin oy birliği sonucu bu olay söz konusudur. Bunun da pek mümkün olmadığı görülmektedir.

Bu süreçte Avrupa birliği ekonomik parasal birliği uyguluyor ve genişletiyor. Günümüzde 19 AB ülkesinin katıldığı bir parasal birlik gerçekleştiriliyor. Kurumsal yapıda Lizbon anlaşması ile bir reform gerçekleştiriliyor. Bir anayasa taslağı hazırlanıyor fakat bu anayasa taslağının Fransa, İrlanda ve Hollanda da reddedilmesi

²² 29 Kasım 2015' tarihinde zirve düzenlendi. Türkiye-AB Zirvesinde, Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk tarafından.

kurucu anlaşmada tadilat yapan Lizbon anlaşmasına devam edilmesine sebep oldu. Lizbon anlaşması 2009 da yürürlüğe girdi. Şu anda Avrupa Birliği'nin yönetimi bu anlaşmaya dayanıyor. Amerika'da başlayan ve tüm Avrupa'yı etkileyen küresel finansal krizin tahribatını yaşadılar. Lizbon anlaşması ne gibi yenilikler getirdi (Bilçen, 2010: 7).

- Parlatentonun rolü güçlendi.
- Yasama sürecinde 1 milyon imza toplanmasıyla vatandaşların sürece dahil olabilmesi öngöröldü.
- Avrupa birliğinden ayrılmanın mümkün hale getirildiğini görüyoruz.
- Nitelikli oy çokluğu yönteminin daha çok politik alanlarda uygulanmaya başladığını görüyoruz.
- Bir Avrupa birliği bakanlar konseyi başkanı tanımlanmıştır.
- Üyeler arasında herhangi bir üyeye yapılan terörist saldırılar aynı NATO'nun 5. Maddesi gibi Avrupa birliğine yapılmış sayılacak.
- ODGP yüksek temsilcisi, komisyon başkan yardımcısı olarak tanımlanıyor.
- Güvenlik ve savunma politikasında ilerleme öngörölmüş.
- Avrupa Birliğinin öncelik olarak mülteci durumundaki insanların güvenliğini sağlamak yerine mümkün olduğunca en az Avrupa mülteci insanın girmesini sağlamaktır (Bayraklı, Keskin, 2015).

Avrupa Birliğinin temel mülteci politikasını belirlerken kullandıkları hukuki kurallar kısaca değindikten sonra, Arap Baharının başlangıç yıllarından Aylan Kurdi'nin ege kıyısına vurmasına kadar geçen süre zarfında Avrupa Birliğinin Doğu Akdeniz'i kıyılarını aşarak AB ölkelerine iltica başvurusu yapmak için gelen mültecilerle ilgili aldığı önlemleri bakmak incelemekte fayda vardır (Bayraklı, Keskin, 2015). AB'nin mülteci politikası derinlemesine bir analize tabi tutulduğunda bu politikayı belirleyen asıl unsurun mültecilerin kendi sınırlarından uzak tutulması olduğu görölmektedir. Birçok siyasal analistin tespit ettiğı bu husus oldukça yerinde bir tespittir. Avrupa'nın bir mülteci akının uğramış olması aslında yeni ortaya çıkmış bir durum da değildir. Suriyeli mültecilerden önce de Arap Baharı sonrasında yaşanan iç savaş nedeniyle

Libyalı göçmenler Avrupa sınırlarına dayanmışlardı. Nijerya, Eritre, Sudan, Mali, Libya ve Somali gibi pek çok ülkeden çok sayıda sığınmacı öncelikle İspanya'nın Afrika kıtasında yer alan Melilla ve Ceuta kentlerine ulaşmayı hedeflemişlerdi. İspanya bu durumun önüne geçmek amacıyla yüksekliği mertlerce olan tel örgülerden duvarlar inşa etmişti. Bunları tek başlarına aşamayan mülteciler ise çözümü aynı anda büyük bir kalabalık halinde bu duvarları aşmaya çalışmak yoluyla bulmuşlardır. Bu durumda güvenlik güçleri bu büyük kalabalığın hepsine müdahale edemiyor ve bu durumdan yararlanan şanslı kişiler kente girmeyi başarıyor ve böylelikle AB topraklarında oldukları için iltica başvurusuna hak kazanıyorlardı. Ancak çok az kişinin bunu başarabilmesinin yanı sıra çocuk, kadın, yaşlı ve engellilerin bu yolla sınırı geçmelerinin mümkün olmaması nedeniyle bu yöntem mülteciler tarafından fazlaca tercih edilmemiştir. Bunun yanında bu olaylara karşı aldığı tedbirleri sertleştiren İspanya yeni bir yasa çıkararak sınır bölgelerinde görevli güvenlik güçlerinin mültecilerin daha duvarlara tırmanması beklemeden müdahale etme yetkisi vermiş ve böylece mültecilerin bu yöntemle Avrupa'ya ulaşma imkanı ortadan kaldırılmıştır.

Avrupa Birliği kamuoyunda mülteci sorununun ilk sıraya yerleşmesi ise mültecilerce İspanya'dan sonra en çok tercih edilen ikinci güzergâhlardan biri olan Avrupa Birliği ülkesi olan İtalya'ya deniz ulaşımı üzerinden ulaşmaya çalışan bir kafilede yer alan 365 mültecinin ölümü üzerine gerçekleşmiştir (Bayraklı, Keskin, 2015). Bu son derece üzücü olay 3 Ekim 2013 tarihinde gerçekleşmiş, insan tacirleri tarafından Avrupa'ya gitmek vaatleriyle botlara doldurulan çaresiz ve umut arayan Tunuslular İtalya'nın Lampedusa adasına gitmek üzere yola çıkmışlardır. Avrupa toprakları arasında yer alan bu adaya ulaşmaya çalışan yaklaşık 500 mültecinin 365'i bindikleri botun ada açıklarında batması sonucu hayatlarını kaybetmişlerdir. Bu meydana gelen olay üzerine İtalya ülkesi genel milli yas ilan etmiş ve dönemin başbakanı olan Enrico tarafından verilen talimatla arama ve kurtarma operasyona başlanmıştır (Bayraklı, Keskin, 2015). Bu operasyon "*Mare Nostrum*" olarak isimlendirilmiştir. Bu facianın sonrasında İtalya'nın kendi imkanlarıyla düzenlediği bu operasyonun yanı sıra AB üyesi ülkelerin işleri bakanlarının katılımıyla bir zirve gerçekleştirilmiş ancak zirvede mülteci sorununun çözümü için ortak bir karar alınamamıştır. Başta Almanya ve AB üyesi büyük devletler bu faciaya rağmen AB mülteci hukukunda yapılması planlanan reformları engellemişlerdir. Zirveden çıkan tek

sonuç ise Frontex'e denizde can kurtarma fonksiyonunu da içeren bazı yetkilerin verilmesi olmuştur.

25 Ekim 2015 tarihinde ise Brüksel'de 10 Avrupa ülkesinin katılımıyla mini bir zirve düzenlenmiştir²³ (www.yenisafak.com/dunya/ab-buyuk-krizi-mini-zirve-ile-cozecek-3359418). Bu zirvenin amacı Türkiye ile imzalanması planlanan ve pazarlık aşamasında olan anlaşmanın hemen öncesinde mülteci sorunu çözebilecek yeni bir hamlede bulunmaktır. AB yetkililerinin yanı sıra Doğu Avrupa ve Balkan ülkelerinin katılımıyla gerçekleşen zirvede yaklaşan kış ayları öncesinde 100.000 mültecinin yarısının Balkan ülkelerinde diğer yarısının ise Yunanistan'da barındırılması konusunda anlaşmaya varılmıştır. Üzerinde anlaşılan eylem planı 17 maddeden oluşmaktaydı ve mültecilerin paylaşılması dışında liderlerin uzlaştığı hükümler arasında sınırların kontrolünün daha iyi bir biçimde sağlanması ve göçmenlerin diğer ülkelerin sınırlarına taşınmasının durdurulması hükümleri vardı. Ancak başta Hırvatistan Başbakanı Zoran Milanović olmak üzere bazı liderler Türkiye'nin yapılan zirveye çağrılmamasını eleştirmiş ve Ankara'nın masada yer almadığı bu toplantı "güzel bir pazar sohbeti" olarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeden anlaşılacağı üzere Türkiye'nin parçası olmadığı bir çözümün istenilen sonuçları sağlayamayacağı ve "*pansuman tedavi*"den öte gitmeyeceği açıktır. Bu durum AB tarafından da anlaşılmış ve 29 Kasım 2015'de AB-Türkiye zirvesi yapılması kararı alınmıştır.

²³ Brüksel'de düzenlenen 10 Avrupa Birliği üyesi ülkenin katılımıyla "mülteci sorunu" konulu "mini zirve" taslak sonuçlarına bakıldığında yayınlanan bildirge de, Avrupa'nın yaşadığı paniği açık biçimde gösteriyor. Taslak bildirgeye göre, AB'ye yasa dışı göçün önüne geçebilmek için 2020 yılına kadar 10 bin kişiden oluşan sınırdaki polis gücünü kurulumunu hedeflemektedir. Bir AB ülkesinden kabul alan sığınmacıların ikinci bir AB ülkesine hareketlerinin engellenmesi için havalimanlarının yanı sıra otobüs ve tren istasyonlarındaki kontrollerin artırılması planlanıyor (AB büyük krizi "mini zirve" ile çözecek, 21 Haziran 2018, www.yenisafak.com/dunya/ab-buyuk-krizi-mini-zirve-ile-cozecek-3359418).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYENİN KONUMU

4.1. TÜRKİYE’NİN KONUMU VE SIKINTILARI

Türkiye bulunduğu konum itibariyle güneyinde Arap ve Afrika kültürü, kuzeyinde Rus kültürü, doğusunda Asya kültürü ve batısında Avrupa kültürü ile sarmalanmıştır. Bu yönüyle Türkiye’nin Dünya kültürlerinin kesişme noktasında bulunduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte Türkiye’nin kuzeydoğusundaki Kafkaslar, doğu ve güneydoğusundaki Ortadoğu ve kuzeybatısındaki Balkanlar dünyanın en fazla istikrarsızlık yaşanan bölgeleridir. Savaş coğrafyasında bu topraklar “sıcak bölgeler” olarak değerlendirilir. Bu nedenle Türkiye bir savaş çemberinin tam ortasında kalmaktadır. Bütün bu olumsuzluklara karşın Türkiye, Cumhuriyetin ilanından bu yana hep istikrar içinde kalmayı başarmıştır. Türkiye’nin kendi sınırları içinde yakaladığı bu istikrar onun hemen yanı başında bulunan bu sıcak bölgelere ilgisiz kalmasına yol açmamış tam aksine bu bölgelerle olan yakın tarihi ve kültürel bağların katkısıyla bölge hep yakından izlemiştir. Osmanlı Devleti zamanında yani çokta uzak olmayan bir geçmişte bu bölgelerin Osmanlı sınırları içinde bulunması nedeniyle söz konusu bölgelerde kayda değer bir miktarda Türk nüfusu bulunmaktadır.

Komşuları açısından da Türkiye’nin sorunlu ülkelerle yan yana bulunduğunu söylemek mümkündür (Duran, 2011: 509-511). Batıda Yunanistan ve Bulgaristan, güneyde Irak ve Suriye, doğuda ise Ermenistan, İran ve Gürcistan ile komşu olan Türkiye komşuları arasında en az sıkıntıyı Gürcistan ile yaşamaktadır. Ermenistan-Türkiye ilişkileri Türkiye’nin Ermenistan tarafından I. Dünya Savaşı’nda yaşanmış olan tehcir olaylarından dolayı suçlanması nedeniyle gerilimli bir şekilde devam etmektedir. Türkiye-Suriye ilişkilerinde arayı bozan husus ise Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP)’dir. Suriye kendi topraklarına Fırat üzerinden gelen suyun GAP nedeniyle büyük kesintiye uğrayacağı endişesini taşımaktadır.

Dünya üzerindeki konumu itibariyle Türkiye, Asya-Avrupa ve Afrika anakaralarının birbirlerine oldukça yaklaştıkları ve “Eski Kara Kütleleri” olarak adlandırılan bölgede yer alır. Türkiye topraklarının Anadolu yarımadası olarak

adlandırılan büyük kesimi Asya'da ve Trakya yarımadası olarak adlandırılan geri kalan kesimi de Avrupa'da yer alır. Bu nedenle Türkiye hem bir Avrupa hem de bir Asya ülkesidir (Karasu, 2013). Matematiksel konum olarak da doğu ve kuzeyde yer alır. Bu yönüyle bulunduğu konumu diğer ülkelerin aksine sadece bir coğrafi bölge ile nitelendirilemeyecek derece de karmaşıktır. Ne Irak gibi sadece bir Ortadoğu ülkesi, ne Yunanistan gibi sadece bir Balkan ülkesi, ne de İran gibi sadece bir Ortadoğu da kalmış Asya ülkesidir. Türkiye sınırları bir tarafı Balkanlarda diğer bir tarafı Ortadoğu da hem de bir Karadeniz ve Akdeniz ülkesidir (Karasu, 2013). Bundan dolayı bulunduğu konumu Avrasya olarak adlandırmak mümkündür. Türkiye Ortadoğu ülkeleri ile ilişkileri ve bazı Ortadoğu ülkelerinin aynı zamanda Afrika kıtasında bulunması sebebiyle Afrika kıtasıyla da ilişki içindedir. Ortadoğu dünyanın pek çok bölgesi için olduğu gibi Avrupa için de petrolün ana tedarikçisi konumundadır. Ortadoğu ülkeleri ise endüstriyel ürünler başta olmak üzere teknolojik ihtiyaçlarını Avrupa üzerinden karşılamaktadır. Bu durum iki bölge arasında adeta bir köprü olan Türkiye'nin jeopolitik önemini artıran bir başka unsurdur.

Ülkemiz için kapıların açıldığı en büyük projelerden biri 2005 yılında aktif hale gelen Bakü-Ceyhan boru hattıdır. Çünkü Bakü-Ceyhan botu hattı ülkenin hem siyasi hem de ekonomik olarak büyük kazançlar elde etmesine sebep olmuştur. Özellikle büyük devletlerin Ortadoğu üzerinde egemenlik kurmak isteyerek petrol rezervlerini ellerinde tutmak istemeleri bölgede önemli siyasi değişikliklere yol açmıştır. Dolayısı ile zaten jeopolitik olarak önemli bir konuda olan ülkemizin siyasi ve ekonomik olarak da güçlenmesi diğer devletler için vazgeçilmez olmamıza neden olmuştur.

Türkiye'nin konumu ülkeye birden fazla jeopolitik açılım yapma olanakları sunmaktadır. Türkiye'nin eski soğuk savaş dönemindeki dar kalıplardan kurtulma ve büyük geniş açı ile bakma yeni bir vizyon geliştirme zamanı gelmiştir (Örmeci, 2016). Avrasya ülkeleri diğer ülkeler tarafından bölümlenerek her bir küçük parçasına farklı isimler verilmektedir. Ayrıca Brzezinski; *Fransa, Almanya, Rusya, Çin ve Hindistan gibi ülkeleri 'Aktif Jeostratejik Oyuncu' ülke olarak değerlendirmekte bu ülkelerin Dünya çapında etki oluşturma kapasitesine sahip olduklarını belirtmiştir*. "Jeopolitik Eksenler" adını verdiği ve ikinci grubu meydana getiren ülkelerin ise sahip oldukları önemin güçlerinden dolayı değil jeopolitik konumlarından kaynaklandığını

bildirmektedir. Türkiye ve Azerbaycan'ın içinde bulunduğu bu ülke grubuna aynı zamanda İran, Ukrayna ve Güney Kore'de dahil edilmektedir. Brzezinski, aslında Türkiye ve İran'ın yeteneklerinin sınırlı olduğunu ancak bu iki ülkenin aynı zamanda içerisinde Jeostratejik Oyuncu olmaya hak kazandıklarını da açık bir şekilde ifade etmektedir. Şu an yaşanan dönem hem Soğuk Savaş döneminden çok farklı olduğu için yeni ve farklı bir ortamlar sunmakta hem de Türkiye gibi güçlü ülkenin Avrasya bölgesinde önemli stratejik ve jeopolitik düşünmesine imkânlar sunarak yeni fırsat seçenekleri ve Jeostratejik seçenekler sunmaktadır (Brzezinski, 2005).

Türkiye konumu gereği gerek kurulmasından önce gerek kurulmasından sonra pek çok sorunla karşı karşıya kalmıştır. Türkiye 3 tarafı denizlerle çevrili bir kara parçası olmasına rağmen oldukça geniş bir kara sınırı bulunmaktadır. Her iki kıtada da toprağının bulunması hem de Ortadoğu ülkelerine komşu olması onu bir köprü konumuna sokmuştur. Köprü konumuyla beraber aynı zamanda birçok ülkeden kaçan mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye'nin coğrafi konumu gerek Irak gerek Suriye ile geniş sınır komşuluğu yapması nedeniyle her türlü mülteci akımına olanak veren son derece dezavantajlı bir konumdur. Sınırın her iki yanındaki nüfusun büyük oranda akrabalık bağına sahip olması ve sınır görevlilerinin yeterli denetimi sağlayamaması nedeniyle ülke içinde yasal olmayan yollardan giren ve kayıt altına alınamayan mülteci popülasyonu oluşmuştur. Türkiye'nin mülteci sorununun belki de en büyük nedenlerinden biri budur. Türkiye jeopolitik konumundan ötürü pek çok kez tehditlere maruz kalmıştır. Türkiye'nin bulunduğu bölge hareketli bir bölgedir.

Ortadoğu'daki temel su kaynakları, topraklar, yer altı zenginliklerinin ve enerji kaynaklarının paylaşımı sorunlar sebebiyle sürekli güçsüz bırakılarak üstüne oyun oynanan bölgeler arasındadır. Özellikle zengin petrol rezerv yatakları ve bunların paylaşılabilmesi sebebinden dolayı sıcak çatışmaların sıkça ve yoğun yaşandığı bir bölge haline gelmiştir. Orta Doğu da sıcak çatışmalar İngiltere, Rusya ve ABD küresel ülkelerin arasındaki mücadele İkinci Dünya Savaşı döneminde petrole ihtiyacın artmasıyla başlamış, günümüzde artık ABD gibi küresel ülkelerin ve müttefiklerinin Irak'ı işgaline kadar dayanmıştır. Bunlar da yetmezmiş gibi otorite boşluğu olan bu Ortadoğu ülkelerinde iç savaşlar ve hükümet kavgaları boy göstermiştir. Bu baskı ve savaş ortamına dayanamayan Ortadoğu halkı, sığınabileceği en yakın yerlere göç etmek

durumunda bırakılmıştır. Ortadoğu halkının hem Müslüman olması hem de kabullenilebileceği yegâne yerlerden biri olması sebebiyle Türkiye'yi tercih etmesi kaçınılmaz bir gerçektir.

Özellikle son yıllarda meydana gelen Suriye'deki iç savaş insanların zorla yerlerinden göç etmesine neden olmuştur. Milyonlarca insan zorunlu göçe maruz kalmıştır. Yaşanan bu zorunlu göçü, Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü'nün tarihinde görmüş olduğu en büyük göç hareketi olarak değerlendirmektedir (www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43414137). Savaş başlamadan önce Suriye'nin nüfusu yirmi iki gibi rakamken savaştan sonra Suriye'den neredeyse nüfusun yarısından çoğu zorunlu göç etmek durumunda kalmıştır. Göç eden Suriyelilerin %75i kadın ve çocuk gibi savunmasız insanlardan oluşmaktadır. Suriye'nin büyük çoğunluğu başta ülke içinde yer değiştirirken savaşın geniş alanlara yayılmasıyla birlikte yığınlar halinde komşu ülkelere sığındırlar (Ataman, 2014). Türkiye, Suriye'den en çok mülteci olan ülkelerden bir tanesidir. Türkiye ilk yıllarda açık kapı politikası uygulamış, mültecileri büyük bir ilgi ile karşılamıştır (Ataman, 2014). Sonradan bu artan yoğunluk vatandaşlara rahatsızlık vererek büyük bir problem haline gelmeye başlamıştır.

4.2. MÜLTECİLERİN TÜRKİYE'YE GETİRDİĞİ FAYDA VE ZARARLAR

Avrupa ve Türkiye 2. Dünya sonra Suriyeli mülteciler ile birlikte en büyük göçmen akımına tanıklık etmiştir. Bunun en temel nedeni ise Dünya çapındaki toplam Suriyeli mültecilerdir. Suriye verimli topraklara sahip olan önemli bir Ortadoğu ülkesidir. 1960tan beri Esad ailesi tarafından yönetiliyordu. 2011 yılında başlayan Arap Baharı ile birlikte birçok rejim devrildi. Suriye lider istifa etmeyi reddetti ve ülke içerisinde yaşayan farklı etnik gruplara savaş aştı. DEAŞ terör örgütleri de sözde cihat hareket anlayışıyla bir savaş hareketi başlatmış ve ülkede kaos yaratmıştır (www.icisleri.gov.tr). Hızlıca büyüyen DAESH Dünyadaki en şiddetli tavrılar da bulunan ve aşırı bir grup haline gelmiştir. DEAŞ terör örgütü Suriye'de korkunç savaş suçları işlemekle kalmadı ve insanlara karşı kimyasal silahlar kullandı²⁴. İnsanlara karşı

²⁴ DEAŞ' gibi terör örgütlerinin Türkiye'de yapmış olduğu intihar saldırılarında birçok sivil insanın ölmesine neden olmuştur. DAESH yapmış olduğu saldırılar Türkiye'nin toplumsal yapısını da geçirmeye yönelik eylemlerde bulunmaktadır. Bu örgüt Türkiye'de yaklaşık olarak on dört saldırı düzenlemiştir. Bu

işkence ve tekrarlanan savaş suçlarına neden olmuştur. Suriye halkının üçte biri zorunlu olarak göç etmek zorunda kalmış mülteci olarak başka ülkelere yerleşmek zorunda kalmıştır.

Mültecilerin %95'i komşu ülkelerde yaşıyorken Arap Devletlerinden hiçbiri mülteci kabul etmemişlerdir²⁵ (www.milliyet.com.tr). Bu durum Uluslararası Af örgütü tarafından ayıplanmıştır. Birleşmiş Milletler bu derecede bir mülteci krizine hazır değildir. Birçok insan yetersiz koşullar ve açlıkla mücadele etmek durumunda kaldı. Birçok mülteci insan daha iyi yaşam şartlarında yaşamak için Avrupa'ya sığınmak zorunda kaldı. Avrupa'ya ulaşan mülteciler ilk vardıkları ülkede kalmak zorunda. Normalde turist olan yerlerde çok fazla aç insan vardı. Dünyada tüm ülkeler bir araya gelmeli bu sorunun çözmeli ve sınırlarını mültecilere açmalıdır. Türkiye'de kıyıda bulunmuş çocuk fotoğrafı, Dünyadaki kriz algısını değiştiren en önemli gelişme olmuştur (www.bbc.com). Almanya istisnasız mülteci kabul ediyordu ve 2016 yılında 800 bin mülteci kabul ediyordu (Mülteci Krizi, 2016). Bu sayı tüm Avrupa Birliğinin aldığı sığınmacı sayısından fazladır. Siyasetçilerden destek almasa da batı halkı bu duruma kayıtsız kalmamaktadır. Eğer Avrupa Birliği 4 milyon mülteci kabul etse ve bunların hepsi Müslüman olsa bile Avrupa'daki %4lük Müslüman oranını en fazla %5e çıkarır. Bu da Avrupa'nın endişe etmemesi gereken bir durumdur.

Mülteciler oldukça yüksek doğum oranlarına sahiptir. Ancak ilginçtir ki aslında iç savaştan önce Suriye'de aşırı bir büyüme ve nüfus artışı olmamıştır. Fakat iç savaştan sonra doğumlar hızla artış göstermiştir (Şahin & Düzgün, 2015). Suç işleme oranlarına bakıldığında ise aslında mültecilerin büyük adli olaylara karışmadığı görülmektedir. Toplumsal benzerliklerden dolayı çalışma iznini alan Suriyeliler hızla buldukları yere adapte olmakta ve çalışmaya başlamaktadırlar. Avrupa'ya göç eden mülteci Suriyeliler arasında profesyonel olarak da çalışan önemli konumda insanlarda bulunmaktadır. (Mülteci Krizi, 2016). Fakat aynı durum Türkiye için de söz konusu mudur? Bildiğimiz üzere Avrupa mülteci kabul ederken birçok kriter sunmaktadır. Adeta ülkesine kabul

örgütün ülke genelinde canlı bomba, silahlı saldırı ve bombalı saldırılar sonucunda toplamda 13338 insanın ölümüne neden olmuştur (Türkiye'nin DEAŞ İle Mücadelesi, Temmuz/JULY 2017, www.icisleri.gov.tr, ss.4-6).

²⁵Günümüzde Suudi Arabistan gibi Müslüman dini ülke tek bir mülteci bile ülkesine kabul etmedi. Bu nedenden dolayı mülteciler kendilerine uzak coğrafik ülkeleri tercih etmek zorunda kalıyorlar. Aslında Körfez ülkeleri ile mülteciler din ve dil birliği olmasına rağmen sınır kapılarını bu mülteci durumdaki insanlara açmadı ve ekonomik yardımda bulunmamış gibi açıklamalar yapmıştır.

ettiği mültecileri bir süzgeçten geçirip en iyileri ülkesine sokmaktadır. Bu her ne kadar Avrupa'nın mülteci kabul ederek insani bir yardım yaptığı görüntüsünü çizse de aslında olan şey ülkelere yetişmiş insan profillerinin sokulmasını sağlamaktır. Bunun dışında kalan iyi eğitilmiş olmayan başka bir deyişle kalifiye olmayan Suriye popülasyonu Avrupa'ya gidemediklerinden dolayı kendilerine en yakın ve kapılarını sonuna kadar açmış olan Türkiye'yi tercih etmektedirler.

Dünyada ki en zengin ekonomilerden biri Avrupa Birliğidir. Bundan dolayı gerek demokrasisi gerek sanayisi ve işleyen sosyal düzenleri ile organize olmayı başarabilmiştir. Bu kadar donanıma sahip olan Avrupa eğer isterse aslında mülteci krizini çok kısa sürede çözüme ulaştırabilir.

Ülkemizdeki Suriyeli nüfusu milyonları buldu ve de artmaya devam ediyor. (Karaça, 2017). Türkiye'nin ilk baştaki politikaları sürekli "*Bir gün sular durulacak ve bu mülteciler ülkelere geri dönecek*" üzerine olmuştur. Fakat bu milyonların içinde Kürt, Türkmen ve Araplar bulunmaktadır. Özellikle Türkmen'ler bir Türk ulusunda yaşamayı tercih edeceklerdir. Deneyler sonucunda okula giden çocuklar iyi okumakta ve intibak etmeye çalışmaktadırlar. Çalışan mülteci kesim insanlar ise gayet iyi çalışmaktadırlar. Bütün mesele bunu düzenlemektir. Yani halk arasında yıldırma politikaları düzenleyerek mültecileri ülkemizden göndermek değil de onlarla ilgili düzenlemeler yapmak ve bunlara uymak daha akılcı bir politika olacaktır.

Avrupa ülkeleri kendilerine mülteci alımı konusunda bir Kota koymuşlardır. Hatta fazlası geldiğinde kabul etmeyip geri gönderiyorlar. Asıl tehlikeli olan o geri gönderilen mültecileri kabul etmektir. Çünkü o geri gönderilen mülteciler gönderildikleri ülkeye de çok fazla dış bilerler. Bizi sattılar aldılar düşüncesi hakim olur. Ve orda tarih tekerrür eder. Diğer Arap ülkelerindeki Filistinliler gibi olurlar. Bu çok tehlikeli bir gelişmedir.

Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar ile ilgili temel verilere bakacak olursak; (Gündoğar, 2015: 7-8-12-13).

Türkiye'de ki Kasım 2014 yılında yapılan bir araştırmada resmi açıklanan sayısal verilere göre 1.6 resmi, resmi olmayan raporlarda elde edilen sonuçlara göre ise 2 milyondan fazla Suriye'li mülteci göçmenin yaşadığı bildirilmiştir. Bu rakamlar

oldukça yüksek değerlerdir. Şöyle ki; orana bakıldığı zaman Suriye’li göçmenlerin toplam Türkiye nüfusunun resmi olan sonuca göre %2.1’ine resmi olmayan sonuçların ise %2.5’ine denk geldiği görülmektedir.

Türkiye’nin Suriye ile komşu olan Gaziantep, Kilis, Hatay ve Batman gibi şehirlerinin toplam nüfusunun 10 milyon olduğu buna 1.2 milyonda Suriyeli eklendiği tespit edilmiştir.

İçişleri Bakanlığı Ekim 2001’de yeni bir karar almış ve bu karara göre Türkiye’de resmi kayıtlarda sığınmacılara geçici olarak koruma statüsü verilmektedir. Bu hak ile birlikte Suriyeli insanlar sınırsız olarak kalma hakkı elde etmektedir. Bu maddeler haricinde koruma yardımı, acil ihtiyaçlarını karşılama gibi maddeler de bulunmaktadır (<http://www.arem.gov.tr/suriyeli-siginmacilarin-turkiyeye-etkileri-2015>).

- Her ne kadar kamplar kurulmuş olsa da Suriyelilerin yaklaşık %85’i kampta yaşamamaktadır.
- Hastanelere kamplardan yaklaşık 5000 binin üzerinde hasta sevk edilmiştir ki bu rakamlar 2016 yılının rakamlarıdır.
- Türkiye’de günümüze kadar ameliyat edilen insan sayısı Suriyeli hasta sayısı 200.000’i üzerindedir.
- 2016 yılı bakanlığın yayınlamış olduğu verilere göre 35.000 doğum gerçekleştirilmiştir.
- 2011-2014 yılları arasında Suriyelilere için yapılan harcama 4,5 milyar dolar civarında yapılmıştır.
- BM ve Avrupa ülkelerinden Türkiye’ye gelen ekonomik parasal destek ise Resmi verilere göre 246 milyon dolar civarındadır (<http://www.arem.gov.tr/suriyeli-siginmacilarin-turkiyeye-etkileri-2015>).
- Etnik ve kültürel farklılıklar toplumsal adaptasyonu zorlaştırmaktadır.
- Toplumda boşanmalar artmakta ve çok eşlilik yaygınlaşmaktadır.
- Çocuk işçi sayısında artış olmaktadır.

- Mezhepsel ve etnik kutuplaşmalar olmakta buda çatışmaları tetiklemektedir.
- Gecekondulaşma ve çarpık yapılaşma artmaktadır.
- Özellikle sınır şehirlerinde demografik yapı değişmekte ve bu durum bölge halkını rahatsız etmektedir.
- Doğumlar demografik yapıda değişimi tetiklemektedir.
- Suriyelilerin mülteci olması ve kendi ülkelerinden uzak omları eğitim başta olmak üzere birçok imkanı sınırlandırdığı için uzun vadede suç oranlarında artış meydana gelecek ve bazı sosyal sorunlar yaygınlaşacaktır.
- Suriyeliler ile toplum arasında herhangi bir sıkıntı yaşanmaması için toplumsal barışı korumak adına fren mekanizması geliştirilmiştir. Şuana kadar çok önemli sosyal problemlerin yaşanmamıştır. (<http://www.arem.gov.tr/suriyeli-siginmacilarin-turkiyeye-etkileri-2015>).
- Sıkıntıları ve sorunları olsa da Suriyelilerin Türk toplumuna entegrasyon süreci başlamıştır.
- 2016 itibari ile 35.000'in üzerinde Suriyeli bu ülkede doğmuştur.
- Evliliklerin Suriyeliler ile yapılmaya başlanması toplum tarafından tepkiye neden olurken diğer açıdan bakıldığında her iki toplum arasında kaynaşmasına neden olmaktadır. .
- Hatırı sayılır sayıdaki Suriyeli yatırımcı ve işletmeciler işletmelerini Türkiye'ye taşımıştır.
- Suriye'den göç edenlerin büyük çoğunluğunu çocuk ve gençlerden oluşmaktadır.
- Belli yaşın üstündekiler sadece Türkiye'yi bilmekte ve burada büyümektedirler.
- Bunların büyük bölümü eğitim almasalar bile hayatın içinde Türkçeyi öğrenmeye başlamış ve Türkçeyi iyi konuşmaktadırlar (<http://www.arem.gov.tr/suriyeli-siginmacilarin-turkiyeye-etkileri-2015>).

- Suriyeliler ekonomik anlamda risk ve fırsatların iç içe geçtiği bir yerde bulunmaktadırlar (Öztürk ve Çoltu, 197).
- Kiralar yükselerek kiralık ev bulma konusunda sorun yaşanmakta,
- Gaziantep, Hatay ve Kilis gibi sınır şehirlerinde enflasyon artışı meydana gelmekte.
- Merdiven altı ve küçük iş yerlerinde çocuk işçi çalıştırılmakta,
- Kaçak olarak Suriyeli çalıştırma ve çalıştırmayan şirketler arasında dengesiz bir rekabet meydana gelmekte,
- Toplum kendi iş imkanlarının Suriyeliler tarafından alındığını düşünmekte, fakat iş hayatı açısından asılsız olduğu anlaşılmaktadır (Öztürk ve Çoltu, 197).

Aslında zaten işsiz olan veya işsiz olacak kişilerde sırf Suriyeliler yüzünden işsiz olduklarını ifade etmektedirler ki bu tamamen yanlış bir düşüncedir. Bunlara ek olarak Suriyeli mülteciler genellikle yerel halkın çalışmayı düşünmediği alanlarda çalışmayı tercih etmektedirler ve istihdam edilmeleri de bu doğrultuda olmaktadır. Daha çok vasıfsız işgücü gerektiren illerde çalışmaktalar ve bu şekilde bu iş kollarında işgücü açığını da mülteciler kapatmaktadır.

Suriyelilerin sınır şehirlerinde belirlenen iş kollarındaki işgücü eksikliğini kapatmaları bölgedeki yatırım ortamına da olumlu katkılar sağlamaktadır.

Ücret seviyesinde önemli düşüşler gözlenmektedir (Öztürk ve Çoltu, 197).

Gerek Suriye'deki gerek Türkiye'deki Suriyelilere yapılan yiyecek, kıyafet ve diğer her türlü yardım malzemesinin yerli firmalardan sağlanıyor olması ülke ekonomisi ve bu firmalar için olumlu ekonomik gelişmelere yol açmaktadır. (Öztürk ve Çoltu, 197).

Başta Halep ve Şam olmak üzere Suriyeli yatırımcılar ile küçük işletmelerde Türkiye'ye gelmektedir. Özellikle Mersin'de liman bulunması Mersin'in bir cazibe

merkezi haline gelmesine neden olmuştur. Bu doğrultuda yıldızı parlayan bir diğer ekonomik şehirlere birisi ise Gaziantep'tir.

Suriye iç savaş başlamadan önce Gaziantep Ticaret Odası'na kayıtlı Suriyeli firma sayısı 60' iken 2014 yılında firma sayısı 209'a yükselmiştir (Gündoğar, 2015: 18-19).

Toplumsal tepkiler veya sosyolojik faktörlerden dolayı Suriyeli sermaye sahiplerinin Türkiye'ye adapte olması ile ilgili büyük fırsatların kaçtığı öne sürülmekte ve ifade edilmektedir. (Öztürk ve Çoltu, 197).

Ortadoğu ülkelerinin pazarını çok iyi bilen Suriyeli yatırımcılar ve tüccarlar hem Ortadoğu ülkeleri ile bir köprü vazifesi görmekte hem de Türkiye ekonomisine katkı sunmaktadırlar.

Fırın, ayakkabı üretimi ve gıda sektörü ile Suriyeli küçük işletmeler ticaret ve üretime azda olsa katkı sağlamakta ancak bu işletmelerin birçoğu kaçak oldukları için vergi vb. yasal yükümlülükleri yerine getirmemekte ülkenin ekonomik olarak kaybına neden olmaktadır. Bu durum yerel halk işletmeleri ile aralarında haksız rekabet yaşamalarına neden olmaktadır (Öztürk ve Çoltu, 197).

4.2.1. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Siyasi-Güvenlik Açısından Etkileri

Toplumsal olarak Suriyeli insanların toplumun refahını ve huzurunu bozduğu yönünde bir düşünce hakimdir. Ancak bunun için çok somut veriler bulunmamaktadır. Mülteci insanların karışmış olduğu adli olayların sayısı oldukça düşüktür. Ayrıca bu durumun tam tersi olarak birçok davada dava eden pozisyonundadırlar.

Provokasyon tehlikesi ülkede ciddi güvenlik sorunlarından bir tanesini oluşturmaktadır. Çünkü provokasyonlar yerel halkı tetikleyerek kitlesel hareket doğurabilir.

Özellikle sınır illerinde yaşayan halk psikolojik olarak kendilerini terör saldırılarına açık konumda hissetmektedirler.

Suriyeliler çoğunlukla kenar mahallelerde ve kendi içlerinde yaşamaktadırlar ki bu nedenden dolayı da toplumla zor kaynaşmaktadırlar. Uzun dönemde ülke için

güvenlik problemlerinin meydana gelmesine neden olabilecek bir durum hazırlanmasına neden olmaktadır (Öztürk ve Çoltu, 197).

4.2.2. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’de Temel Hizmetler Üzerindeki Etkileri

Kilis, Hatay, Gaziantep gibi sınır hattında bulunan devlet hastanelerinde yaklaşık %30 ile %40’ı arasında bir oranda Suriyeli kişilere hizmet vermektedir. Bu sorundan dolayı bu illerde hastanelerin kapasitesi yetersiz kalmaktadır.

Belediyeler vermiş oldukları hizmetleri nüfus miktarına göre planladıkları için kayıtsız mültecilerden dolayı nüfus miktarı tam olarak bilinemediği için çöp toplama, toplu taşıma hizmetleri, alt yapı hizmetleri ve şehir temizliği gibi hizmetler yetersiz kalmaktadır (Öztürk ve Çoltu, 197).

Belediyelerin bütçeden almış olduğu pay nüfus ile orantılıdır. Suriyeli mültecileri misafir eden illerde nüfus miktarı sayılan nüfus miktarından fazla olduğu için belediyelerin bütçeleri yetersiz kalmasına neden olmaktadır(Öztürk ve Çoltu, 197).

4.3. KONUNUN DÜNYA GÜNDEMİNDEKİ YERİ

Göçmen meselesi Türkiye’nin son yıllarda en çok uğraştığı konuların başında gelmektedir (Çağ, 2018). Türkiye’nin iç siyasetini ve ekonomik yapısını etkileyen bu olay aynı zamanda dünya gündeminde de büyük yankı uyandırmıştır. 2015 yılına kadar mülteciler konusunda Avrupa birliği kesintili ve kısmi çözüm arayışları içerisinde olmuştur. Özellikle Ağustos 2015 tarihinden itibaren çok sayıda mültecinin gerek Akdeniz üzerinden gerek Balkanlar rotası üzerinden Avrupa’ya gitmeye başlaması üzerine bu durum önce Balkan devletlerini sonra da Avrupa’yı derinden etkileyen bir mesele haline dönüşmüştür. Ekim 2015 ayında Avrupa birliğini kendi içinde yapmış olduğu toplantılara bakacak olursak, Avrupa devletleri hem kendi içlerinde bu yükün paylaşılması için işbirliği yapmaya karar verdiler hem de aynı zamanda çevre ülkelerle daha sıkı işbirliğine gitmek ve özellikle geri kabul anlaşmalarını daha sıkı uygulamak yoluna gitmeye karar verdiler. Burada Türkiye kilit bir konumdadır. Şuanda en çok Suriyelinin bulunduğu ülke Türkiye’dir. Daha çok Suriyelinin Türkiye üzerinden Avrupa’ya geçmesi söz konusudur. Türkiye Avrupa ile daha sıkı bir işbirliğinin yollarını aramaktadır. 2015 yılında Türkiye ile taslak eylem planı oluşturuldu.

Mülteci krizinin aşırı boyutlara ulaşması sonucunda en son Türkiye 6 yıllık bir Suriye iç savaşından sonra AB ile 18 Mart anlaşması imzalamıştır. (Gülcan, Akgüner ve Kuştepelı, 2017: 46-47). Ancak; Türkiye, AB ile ne zaman bir siyasi kriz yaşasa tehdit olarak mülteciler konusunu gündeme getirmiştir. AB; Türkiye'ye gönderdiği raporlarda 18 Mart anlaşmasının olduğu gibi yürütüldüğünü ifade etse de Ankara hükümeti her seferinde her şeyin siyasi çerçevede yürüdüğünü ve bir olumsuzluk yaşanması durumunda kapılarını açacağını belirtmiştir. AB; 18 mart mutabakatının üzerinden 1 yıl geçtikten sonra yaşanan ilerlemeyi aktardıkları raporda “*Bir yıl geçmesine rağmen tüm zor koşullara rağmen somut sonuç alınmaktadır*” ifadesine yer verilmektedir.²⁶ (Gülcan, Akgüner ve Kuştepelı, 2017: 47). Türk makamlarının onaylaması sonucunda 2016 yılında yayınlanan raporda şu ifadelere yer verilmiştir:

“Türkiye üzerinden Yunanistan’ın adalarına geçiş yapmak isteyen 2015’te günde 10 bin kişiyken bu oran ciddi bir azalma ile 43’e düşmüştür. Bu sonuçlara göre, Yunan adalarına geçmek isteyen kişi sayısı %98 gibi ciddi bir azalma meydana gelmiştir. Mutabakatın uygulamaya koyulması ile birlikte ege denizinde ölen insan sayısında azımsanmayacak kadar azalmalar meydana gelmiştir. Önceki yıllarda 100 kişi hayatını kaybederken 2015-2016 yılları arasında hayatını kaybeden insan sayısı 70’ düşmüştür” (Özalp, 19.03.2017, www.hurriyet.com.tr).

18 Mart anlaşmasının uygulamaya konulmasından sonra yaklaşık bin dört yüz seksen yedi kişi geri gönderilmiştir. AB komisyonu bu geri iadeye karşılık belli dönemlerde mali yardım yapmıştır. Brüksel’den Ankara’ya konu ile ilgili olarak şu bilgi notu paylaşılmıştır: “*Dağıtımı yapılan fon miktarı yüksek rakamlara ulaşarak 750 milyon Euro’ya ulaştı. 2016-2017 yılları için tahsis edilen 2,2 milyar Euro’nun bir buçuk milyarlık bölümüyle de tamamı uygulanmaya başlamış olan 39 projenin sözleşmesi imzalanmıştır*” denilmiştir (Köylü, 2017).

Türk yetkililer mutabakatın sıkıntısız yaşandığını ifade ederken kamuoyunda sürekli dillendirilen ‘vize serbestisi ve terör polemği’ konularının ‘büyük siyasi krizlere yol açtığını ve mutabakatı çıkmaza soktuğunu düşünmektedirler (Çavuşoğlu, 06.02.2018, www.birgun.net).

²⁶ Avrupa Komisyonu başkanlığı 2016’da Türkiye-AB Mülteci Uzlaşısının uygulanmasında yaşanan birçok sorunlara rağmen yayınlanan raporun dördüncüsünde olumlu yönde gelişmeler yaşanmış istikrarlı bir ilerleme kaydedilmiştir (Avrupa Komisyonu, 2016b: 2).

Türk Dışişleri yetkililerinin yapmış olduğunu bir açıklamada 18 Mart mutabakatının en önemli unsurunun maddi yardımlar değil vize serbestisi olduğunu bu serbesti AB ülkeleri tarafından *terörle mücadele yasalarının Avrupa standartlarına yükseltilmesi* şartına bağlanması ile büyük bir soruna dönüştüğünü ve bu doğrultuda Ankara-Brüksel hattında yaşanan ve giderek artan siyasi krizin 18 Mart mutabakatının geleceğini tehlikeye soktuklarını ifade etmişlerdir. Aynı röportajda yetkililer; AB ülkelerinin Türkiye'nin hassasiyetlerini anlamadıklarını, Türkiye'nin çabalarını görmezden gelerek terörün tanımından öteye gidemediklerini ve sürekli Türkiye'ye tavsiyelerde bulunarak Ankara'nın hassasiyetlerini anlamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum karşısında mecburen Ankara'da kendi hassasiyetlerini kamuoyunda çok sert bir şekilde dile getirmiştir. En son gelinen noktada ise mutabakat askında kalarak kriz oldukça büyümüş ve çıkmaza girmiştir. Bu süreçte IMF ise; sığınmacı krizi ile mülteci krizinin merkezinde yer alan temel aktör olan ülkelere destek olunması çağrısında bulunmuştur (IMF'den mülteci krizi için küresel işbirliği çağrısı, 2016). 2017 yılında Şanghay'da düzenlenen G20 zirvesi öncesinde IMF bir rapor yayınlamış; "*Küresel Beklentiler ve Politika Zorlukları*" başlıklı rapora göre; küresel ekonominin 2015'in sonlarına doğru yavaşladığını ve bu durumun gelişmiş ülkelerin varlık piyasalarında değer kayıpları meydana getirdiğini ve hatta daha da kayıplara neden olarak zayıflayabileceğini duyurmuştur (Bayraklı, Keskin, 2015).

BEŞİNCİ BÖLÜM

MÜLTECİ KRİZİ ve TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ

BEŞİNCİ BÖLÜM

MÜLTECİ KRİZİ ve TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ

5.1. MÜLTECİ KRİZİNDE TR-AB ARASINDAKİ MÜZAKERELER

Türkiye'den Avrupa'ya Suriyeli mültecilerin geçişlerinin engellenmesine yönelik olarak yapılan ilk kapsamlı toplantı aslında 2014 yılında gerçekleşmiştir. Bu toplantıda Avrupa Birliği'nin Türkiye'den en büyük talebi; çokça fazla alınan Suriyelinin her şekilde Avrupa'ya geçişlerini engellemek ve bunun için Türkiye'ye maddi yardımda bulunma konuşulmuştur (Bayraklı, Keskin, 2017: 115-136). Aynı süreçte AB komisyonunun Türk hükümetine Suriyelilerin Türkiye'de yaşamaları için onlara zaruri şartların sağlanması konusunda maddi yardımda bulunulacağı ve vize serbestisi konusunda ise somut adımlar atılacağı basına yansımıştır. Basına yansıyan bu metinde Avrupa Birliğinin Türkiye'den beklentileri şu şekildedir. Buna göre Suriyeli mültecilerin kayıt altına alınması, sosyal imkanlarının sunulması, koruma hizmetlerinin verilmesi ve yaşadıkları bölgeye entegre edilerek kalıcı olarak yerleşmelerinin sağlanması gibi taleplerde bulunmuşlardır (Berger, 2018, www.avrupa.info.tr). Başka bir AB komisyon yetkilisi ise bu çabalarının aslında kendilerini korumak ve Suriyelilerin Türkiye'ye yerleşirlerse ikinci bir defa yer değiştirmek istemeyecekleri dolayısı ile kendilerini rahatsız etmeyeceklerini dile getirmiştir. Aradan belli bir zaman geçtikten sonra Türkiye'nin her seferinde kapılarını açacağı vurgusu AB ülkelerini ciddi rahatsız etmiş ve kendi aralarında anlaşarak Türkiye'ye çok fazla taviz verilmemesi gerektiği noktasında anlaşmışlardır. Ancak alınan bütün tedbirlere rağmen mülteci krizi başladığından beri tam olarak istedikleri sonuca ulaşamamışlardır. Aldıkları tedbirlerden biri ise Avrupa'ya gelene mültecilere kota koyarak ülkelere göre bölüştürmektir. Bir diğer aldıkları önlem ise Akdeniz'de ki insan tacirlerine sıkı denetleme getirerek mültecilerin Avrupa'ya geçişlerini engellemektir. Bazı balkan ülkelerine Türkiye'de dahil olmak üzere 'güvenli ülke' statüsü verilerek mültecilerin geçişi yavaşlatılmak istenmiştir.

En son olarak ise “*Hotspots*” adı verilen kayıt merkezleri açmışlardır.²⁷ (18.09.2015, Timeturk).

Mülteci sorununda oldukça gevşek bir zeminde bulunan Türkiye ile AB ilişkileri iki taraf yetkililerinden de somut bir ilerleme sağlanmadan bir süre askıda kalmış, yaz aylarının gelmesi ile kısmen hareketlenmiştir. Alınan bütün tedbirlere rağmen bir türlü mülteci akını durdurulmayınca strateji değişikliğine gidilmiş ve ilk olarak mültecilerin AB mümkün oldukça uzak tutulmaları hedeflenmiştir. Bu durum en fazla Türkiye’yi etkilemiş ve rolünü daha somut kılmıştır. Bundan dolayı son dönemde aralarında Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker, Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk, Göç, İçişleri ve Vatandaşlıktan Sorumlu Komisyon Üyesi Dimitris Avramopoulos Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı Frans Timmermans, Komisyonun Genişlemeden Sorumlu önemli üyelerinden olan Üyesi Johannes Hahn, ile Almanya bakanı Frank-Walter Steinmeier ve en sonunda ise ise Almanya Başbakanı Merkel’in de yer aldığı üst düzey isimler Türkiye’yi bu mülteci konusunda ziyaret etmiştir.

Bu ziyaretlere karşılıklı olarak gerçekleşmiş Parlamento Başkanı Martin Schulz, Avrupa Konseyi Başkanı Tusk ve Komisyon Başkanı Juncker Cumhurbaşkanı Erdoğan bizzat Brüksel’e giderek görüşmüş o dönemin başbakanı olan Davutoğlu ise AB yetkilileri ile BM Genel Kurulu’nun 70. dönem toplantılarında görüşmüştür.

Mülteciler konusunda görüşme trafiği sürekli olarak devam ederken AB komisyonunun hazırlamış olduğu metin Avrupa basınında yer almış ve Türk dışişleri ise bu metnin henüz taslak aşamasında olduğunu üzerinde fikir birliğinin sağlanmadığını metnin henüz tek taraflı olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak; Türk yetkililer ortak bir

²⁷ İtalya’nın Modena kentinde bir araya gelen İtalya Başbakanı Renzi ile Fransa Cumhurbaşkanı Hollande düzenledikleri ortak basın toplantısında Başbakan Renzi İtalya’nın mültecilere yönelik politikalarında kayıt altına alacaklarını ve ülkenin içerisinde adil bir şekilde sığınmacıların dağıtacağını belirtti. Bu sığınmacıların ilk geldikleri ülkede kayıt altına alınmaları gerektiğini ve bekleme bölgelerinin bir an önce oluşturulması gerektiğini söyledi. Hollande ikinci bir şey olarak Türkiye’den gelen göçmenlerin orada kalmasını ve daha sonra ülkelerine dönmesi yönelik müzakerelerin başlatılması gerektiğini söyledi ((Renzi ve Hollande, sığınmacı krizini gördü, 18.09.2015, Timeturk).

çalışma grubu oluşturulduğunu taslak metin üzerinde yoğun bir şekilde çalışıldığını da vurgulamışlardır. Taslak metinde başta Almanya olmak üzere Ab ülkelerinin Türkiye’den belli başlı beklentilerinin olduğu görülmüştür. Bu beklentilerden ilki Türkiye’nin insan kaçakçılığı konusunda AB ile birlikte adım atmasıdır. Şöyle ki; Ürdün ve Lübnan’dan gelen Suriyeli mültecilerin bahsi geçen ülkelerde kalmaları için ikna edilmeleri konusunda destek olmanın haricinde şu ana başlıklar altında toplanarak ifade edilebilir:

- Frontex desteğinin beraberinde Türkiye, Yunanistan ile bir olup Ege denizindeki ve sınır boyunca güvenliği sağlasın,
- Türkiye ivedilikle geri kabul anlaşmasını uygulamaya koysun, “Hotspot” adı verilen noktalar kurularak sığınmacıların başvuruları değerlendirilsin ve kimlik bilgileri kaydedilsin. Bu şekilde gerçek mülteci ile mülteci olmayanlar birbirinden ayıklansın. Mültecilerin AB geçişleri bu şekilde engellensin. Hatta Irak ve Suriyelilerin Türkiye üzerinden Avrupa’ya geçişleri tamamen engellensin.

Türkiye’nin bu katkı ve desteklerine karşılık Avrupalı müttefikler sığınmacılar olan insanları kullanmak kaydıyla daha fazla mali ekonomik yardım yapacaklar. Ayrıca Suriyeli sığınmacı insanların kendi memleketlerini terk etmelerine engellemek kaydıyla kuzey Suriye’de kurulacak bütün hayati zorunluluklarının karşılanacağı alan “Güvenli Bölge” planına destek istedi. Türkiye ise AB’nin bu talepleri karşısında şunları talep etmiştir:

- Canlanma: AB Üyelik Süreci yeniden canlandırılсын,
- Suriyelilerin kalmasına karşılık Türkiye’ye mali destek sağlansın.
- Vize serbestisi uygulaması bir an önce başlasın,
- Söz konusu olan ‘güvenli bölge’ için gerekli destek verilsin.

Katıldığı Birleşmiş Milletler Genel kurulunun 70. Olağan Dönem toplantısından sonraki yıllarda Türkiye’ye dönen Başbakan Ahmet Davutoğlu basın mensuplarına AB ülkeleri ile Mülteciler konusunda yapmış olduğu temasları anlatmıştır. Davutoğlu; AB ülkelerinin Suriye’de ki sığınmacılar konusunda Türkiye ile anlaşma

yolunda olduklarını hatta Fransa'nın tamamen Türkiye'nin istediği yolda ilerlediğini belirtmiş, ancak ülkelerin bunun diyeti olarak daha önce göndermiş oldukları 1 milyon avroyu sürekli dillendirerek her şartta önlerine koyduklarını ve sulandırdıklarını ifade etmiştir.

AB ülkelerin boyutunda ise şu şekilde ifade edilmiştir. AB; 1 milyonluk avroluk tekliflerinden geri dönmemişlerdir. Bu parayı Suriye'ye komşu ülkelere dağıtılacak şekilde dağıtacaklarını düşündüklerini belirtmişlerdir. Avrupalı devletlerin en büyük taleplerinden biri aslında Suriyeli göçmenlerin Türkiye'de kalmalarını istemeleri olmuştur. En son olarak; AB'nin Türkiye'nin AB üyeliğine hazırlanması için ayrılan fonunun Suriyeli sığınmacılara verilmesinin düşünülmesi Türkiye tarafından sert bir şekilde karşılanmış hatta Davutoğlu durumu 'çok vahim' olarak dile getirmiştir.

4-6 Ekim 2015 tarihleri arasında Brüksel'de Avrupa Konsey Başkanı Donald ile yapılan görüşme de Cumhurbaşkanı Erdoğan "*AB'nin Türkiye'nin ve Suriye'nin kuzeyinde bir bölge de güvenli bölge oluşturulması konusunda Türkiye ile görüşmeye hazır olacağını ilettiklerini ifade etmiştir.*" 10 gün sonra yani 15 Ekim 2015 tarihinde ise mülteci sorununu görüşmek ve Türkiye'nin tekliflerini değerlendirmek üzere AB ülkeleri bir zirve gerçekleştirmişlerdir (www.ikv.org.tr). AB ülkelerinin mülteci sorunun çözümü konusunda en çok fikir birliği oldukları 'güvenli çıkarılacak ülke' konusu da gündeme gelmiş ancak bu konuda Erdoğan'ın duruma sıcak bakmadığını Davutoğlu'nun ise sert eleştirilerde bulunduğu belirtilmiştir. Çünkü eğer; bir sığınmacı güvenli olan bir ülkeden AB ülkesine gidiyor ise bu ülkeye tekrar geri iade edilmemesi gerekmektedir. İltica başvurusunun 'güvenli ülke' olarak nitelendirilen ülkede yapabileceğinden hareket eden bu yaklaşım öncelikle AB ülkelerinin 'güvenli ülke' tanımlamalarını net olarak yapmaları gerektiği sonucunu doğurmuştur. Ayrıca aynı tanımın BM Cenevre sözleşmesine de dahil edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Türk hükümetinin eleştirileri de bulunmasına rağmen AB ülkeleri Türkiye'ye güvenli ülke statü konumunu hala vermeyi planlamaktadırlar. Avrupa Birliği liderler zirvesinde 'güvenli ülke' konusu dışında Türkiye'nin savunduğu Suriye'nin kuzeyinde 'güvenli bölge' fikri, vize serbestisi ve Türkiye'ye yapılacak mali yardımlar da gündeme gelmiş, Almanya Başbakanı Angela Merkel'in 3 gün sonra gideceği Türkiye ziyaretinde AB adına yapacağı teklifler netleştirilmeye çalışılmıştır.

18 Ekim 2015 yılında Türkiye'ye gelerek ilk başta Erdoğan sonra Başbakan Davutoğlu ile görüşen Merkel'in ana gündem maddesi beklenildiği gibi Suriyeli mültecilerin AB'ye göçünün engellenmesi ve Türkiye'de tutulmalarının sağlanması olmuştur. Görüşmeler sonrasında Merkel; Türkiye'ye mali yardımlar yapılabileceği, Vize serbestisi konusunda yeni adımlar atılabileceği ve AB'ne üyelik sürecinin canlandırılması gerektiğini ifade etmiştir. Buradaki en dikkat çekici konu ise Türkiye vize muafiyetini isterken Merkel ve AB ülkeleri vize kolaylığından bahsetmektedirler.

Bütün bu görüşme ve temaslara rağmen konu ile ilgili somut ilerleme sağlanamamış; AB bekle-gör konumuna geçmiştir. Özellikle kasım tarihinde seçimlere giden Türkiye'nin siyasi durumunu yakından takip etmişler seçimlerden büyük bir zafer ile çıkan AK parti hükümeti ile tekrar bir zirve yapma hazırlığına girişmişlerdir. 29 Kasım tarihinde Brüksel'de gerçekleştirilen zirvede Türkiye'nin AB'ne üyelik süreci daha ciddi olarak ele alınmış, yeni fasıllar açılması için vize muafiyetleri için ve geri kabul konusunda taraflar bir anlaşma yaptıklarını açıklamışlardır. Zirve sonrasında AB ülkeleri ile Türkiye'nin yapmış olduğu ortak açıklamada şu maddelere yer verilmiştir (www.ab.gov.tr).

- AB müzakereleri konusunda 17. Fasıllan ekonomik politikanın 4 Aralık'ta açılacağı belirtilmiştir (www.ab.gov.tr). Bu doğrultuda 2016 yılının ilk çeyreğinde hangi fasılların açılacağı da kararlaştırılmış, AB Bakanı Volkan Bozkır; 2016 yılı içinde toplam 5 yeni fasılın açılacağını bildirmiştir (Al Jazeera, AA).
- Diyalogu sıkılaştırmak ve daha kalıcı hale getirmek için yılda iki defa AB ülkeleri ile Türkiye arasında bir zirve yapılması kararlaştırılmıştır. Bu kapsamda 2016 yılının ilk çeyreğinde Yüksek Düzeyli Enerji Diyalogu toplantısı düzenlemeye karar alınmıştır.
- Başlangıç için AB ülkeleri Suriyeli mülteciler için Türkiye'ye üç milyon Avro ekonomik destek sağlamayı kabul etmiş; bu doğrultuda AB mülteci konusunda Türkiye ile ekonomi desteğine önemine vurgu yapılmış ve yeniden yerleştirme programına destek verilmiştir. Alman basını; AB üyesi devletlerin Türkiye'den 400.000 Suriyeli alacağını ve doğrudan kabul

edeceğini duyurmuştur.

- Türkiye ile AB arasında vize muafiyeti konusunda anlaşıldığı duyurulmuştur. Bu doğrultuda 2016 yılının Mart ayında AB komisyonu bir rapor yayınlamıştır. Bu rapor karşılığında Avrupa Birliği ve Türkiye arasında imzalanmış olan Geri Kabul Anlaşması 2016 yılının hazirandan itibaren Türkiye tarafından uygulamaya konulmuştur (AB Komisyonu, 2017). AB komisyonu üçüncü raporunu ise Ekim 2016 yılında yayınlamış ve Türklere vize muafiyeti konusunda gelinen noktayı açıklamıştır.
- Raporun sonunda ise anlaşılan noktalar konusunda tarafların eş zamanlı olarak adımlar atacağı ve yakından takip edileceği vurgulanmıştır²⁸ (www.ab.gov.tr).

Sonuç olarak; Zirve'de alınan kararlar Türkiye ile AB arasında yeni bir sürece girildiğini göstermiştir. En önemlisi ise aradan uzun yıllar geçmesine rağmen tam 11 yıl sonra böyle bir zirve olması dönüm noktası olarak ifade edilebilir.

2016 yılında ilk defa Türkiye ile AB ülkeleri arasında bir toplantı düzenlenmesi, Yüksek Düzeyli Ekonomik Diyalog Mekanizmasının başlatılarak uygulanmaya konulması ve Yüksek Düzeyli Enerji Diyalogu zirvesinin ikincisinin düzenlenmesi gibi kararların alınmasının, ikili ilişkilerin mülteci meselesini aşan bir şekilde geliştirilmesine yönelik her iki tarafta da güçlü bir irade olduğuna işaret etmektedir. Bunlara ek olarak 17. faslın 14 Aralık 2015 tarihinde açılmış olması ve 2016 yılının ilk çeyreğinde ek 5 yeni faslın açılması için hazırlıkların yapılması ve bu fasıllara dair taahhütlerin verilmesi uzun süredir donmuş olarak devam eden AB – Türkiye ilişkilerine yeni bir boyut kazandırmıştır.

²⁸ Mali yardım konusunda, IPA II 2014 Yıllık Program Finansman Anlaşması, 366 milyon avroluk bir bütçe ile yürürlüğe girmiş ve 2015 Yıllık Programı, 255 milyon avroluk bir bütçe ile kabul edilmiştir. Her iki program da, hukukun üstünlüğü ve temel haklar ile Vize Serbestisi Yol Haritası ve Göç Ortak Eylem Planı ve 18 Mart Türkiye-AB Zirvesi Ortak Açıklaması'nda yer alan taahhütlere yönelik olarak göç ve iltica alanında kapasitenin geliştirilmesine güçlü bir şekilde odaklanmaktadır. Çevre ve iklim eylemi, eğitim, istihdam ve sosyal politikalar ile rekabetçilik ve yenilik sektör operasyonel programlarının finansman anlaşmaları, toplam 478 milyon avroluk bir bütçe ile Nisan ve Mayıs 2016'da yürürlüğe girmiştir. Türkiye'nin mültecilere ev sahipliği yapma çabalarına IPA'nın desteği önemli ölçüde artmıştır. Aralık 2015'te, IPA I Programlarından, Suriye krizine istinaden hazırlanan AB Bölgesel Güven Fonu'na çevre ve sosyal altyapılarının finanse edilmesi ile girişimciliğin, eğitimin ve iş gücü piyasalarına erişimin desteklenmesi amacıyla 139,6 milyon avro nakledilmiştir (Avrupa Komisyonu, Brüksel, 9.11.2016, Komisyon Çalışma Dokümanı, Türkiye Raporu, s.97).

5.2. SON YILLARDAKİ SURİYE MÜLTECİ KRİZİ IŞIĞINDA TC-AB İLİŞKİLERİNDE “MÜLTECİ SORUNU”

Biz Türkiye toplumu olarak Osmanlı'nın son dönemlerinde 1860'lardaki Rusya'nın Çerkez katliamından beri yoğun göç alan ve mazlum insanlara kucak açan ekmeğini paylaşan bir toplumuz. Son dönemde özellikle 2011'de devrim olarak başlayan ve sonrasında büyük bir katliama dönüşen Suriye Savaşı ile birlikte Türkiye insani göç meselesinin tam odağında bir ülke oldu. İliklerine kadar o savaşı hisseden bir toplum haline gelindi.

Birleşmiş milletler mülteci yüksek komiserliğinin Temmuz 2015 verilerine göre Suriyeli mültecilerin toplam sayısı 4 milyonu geçti. Bu sayının son zamanlarda daha da arttığını görüyoruz. Özellikle Türkiye üzerinden Avrupa'ya yoğun bir mülteci göçü başladı. 270 binden fazla sığınmacı başvurusunda bulunuldu ve bu sadece resmi veriler. Peki Avrupa Birliği bu mülteci akınına ne kadar hazır?

Organizasyondan bahsedecek olursak Avrupa Birliği 28 üye ülke ile sivil savunma sistemleri, altyapı, ekonomi vs. unsurlardan aslında bu duruma hazır ama siyasi olarak bahsediyorsak bu duruma pek hazır değil. Çünkü Bosna savaşından sonra ilk defa bu kadar yoğun bir mülteci akınından bahsediliyor. Tabi Avrupa Birliği vatandaşları bu mülteci krizini bir göç dalgası olarak görüyor. Üstelik bu ekonomik kriz döneminde bu şekilde meydana gelen göç dalgasını kabullenemiyorlar.

Avrupa'ya yıllardır dünyanın çeşitli bölgelerinden mülteciler akın ediyor. Fakat Suriye konusunda bu denli geç kalkınmışlığın esas nedenlerine bakacak olursak bu noktada rakamlar da çok büyük önem arz ediyor. Daha önceki akınlarda aslında Arap Baharından önce çok büyük bir rakam yoktu. Arap baharından önce Tunus'un, Libya'nın veya mısırın çok ciddi bir polis teşkilatı vardı ve buna engel olabiliyordu. Arap baharından sonra Libya'da sivil savaş çıktıktan sonra bu akın arttı ve kontrol dışına çıkmaya başladı. Sadece baz rakamlara bakarsak 2013 de 100 bin kişiden bahsediyorduk ve 2014 yılında büyük bir sıçrayışla bu rakam 280 bine çıktı. 2015 de ise bu rakam 800 bini de aşarak sınırları zorlamaya başladı. Rakamlar çok daha büyüdü ve günümüzde giderek katlanmaktadır.

Türkiye üzerinden ve balkanlardan Avrupa'ya kaçanların büyük çoğunluğunu

Suriyeliler oluşturuyor (www.bbc.com/turkce/haberler/2015). Suriye iç krizi kuzey bölgelere sığılarak yeni bir mülteci dalgasına yol açtı. Ve aslında Türkiye gibi ülkeler için en büyük korku sivil savaşın yeni bölgelere sığılarak yeni bir göç dalgası oluşturmasıdır. Suriyelilerle beraber aynı zamanda Afganistan'dan ve Pakistan'dan gelen bir ekonomik göç dalgası bulunuyor. Bu da çok ciddi bir rakamdan oluşuyor.²⁹

Mülteciler Avrupa da nasıl karşılanıyor? Avrupa içinde yeterince yardımlar yapılıyor gibi görünmekte fakat bu durum aynı zamanda kendi içinde çok büyük sorunlar barındırıyor³⁰ (TÜRKSAM, 2018). Uluslararası dayanışma açısından mülteci kabul etmek bir zorunluluk. 2. Dünya savaşı hatta Bosna savaşıdan sonra bile bu kadar ciddi rakamlar görülmedi (www.sabah.com.tr). Bu çok ciddi sosyal ve ekonomik problemlere neden oldu³¹. Bu durum Almanya için çok büyük bir probleme yol açıyor. Nüfusu fazla olan ülkelerde daha az problem olarak karşılanıyor. Ama daha az nüfuslu ülkeler için bu durum daha ciddi bir hal alıyor. Danimarka, Hollanda gibi ülkeler ya da İskandinav ülkeleri için bu durum ciddi sıkıntılar yaratabiliyor. Danimarka da 2030'dan sonra nüfusun ana dili Danca olarak öngörülüyor. Bu da düşük nüfuslu ülkelerdeki

²⁹ Birleşmiş Milletler Mülteciler Örgütü'ne göre iç savaştan ülkede karışıklıklardan kaynaklanan sebeplerden dolayı 1.761.486 kişi Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştır. Lübnan yerleşen Suriye sığınmacı sayısı ise yaklaşık olarak 1.183.327'dir. Diğer ülkelere yerleşen sığınmacı sayısı Ürdün 630.000, Irak 250.000, Mısır ise 134.000 kişidir. Bugüne kadar ise Fransa'ya yerleşen Iraklı göçmen 4500 Suriyeli göçmen sayısı ise 5000'dir. İngiltere ülkesi ise bugüne kadar 140 Suriyeli göçmeni kabul etti. (Hangi Avrupa ülkesi kaç Suriyeli kabul etti? 15 Haziran 2015, www.bbc.com/turkce/haberler/2015).

³⁰ Başkan Donald Trump, Amerika'ya giriş yapan kaçak göçmenlerin mahkemeye bile çıkarılmadan derhal sınır dışı edilmesi gerektiğini savundu. Afrika'dan Avrupa'ya ulaşmak için yola çıkan ancak Cezayir'de yakalanan yaklaşık 13 bin göçmen çölde ölüme terk edildi. Kuzey Afrika ülkesi Cezayir'in sınırları içinde göçmen akımını durdurmak için aldığı acımasız tedbirler tepki çekiyor. AP'nin haberine göre Sahra altı Afrika ülkelerinden Avrupa'ya ulaşmak için yola çıkan ancak Cezayir'de yakalanan yaklaşık 13 bin kaçak göçmen, çölde ölüme terk ediliyor. Fransa'da göçmenlere yönelik söylem giderek artıyor. Son olarak göçmenlere karşı katı bir yasanın geçmesi gündeme geldi. Geçen ay ise Paris'in en büyük sığınmacı kampı zorla boşaltılmıştı. Ancak bu durum Fransa'ya özgü değil, Avrupa genelindeki göçmen karşıtlığı artıyor. Bunun son örneği İtalya'da yaşanmıştı. Roma yönetimi göçmen kurtarma gemilerine kapıyı kapatmıştı.

(TÜRKSAM, Göçmen Bülteni, 26 Haziran 2018).

³¹ Suriye'de 220 binden fazla kişinin hayatını kaybettiği iç savaş, tarihin en büyük göç krizlerinden birini tetikledi. İstatistiklere göre; 4 milyon Suriyeli, vatanını terketmek zorunda kaldı, 7 milyon kişi de ülke içinde yer değiştirdi. Göçmenlerin önemli bir kısmı Türkiye, Lübnan, Irak, Ürdün ve Mısır gibi ülkelere kaçarken, bir kısmı da Avrupa ülkelerine doğru umut yolculuğuna çıktı. Yüz binlerce kişi, Ege üzerinden Yunanistan'a, Akdeniz üzerinden İtalya'ya ulaştı. Kara yoluyla AB sınırlarına girmeye çalışanlar ise Makedonya ve Sırbistan üzerinden Macaristan'a ulaşmayı hedefliyor. AB Sınır Kontrol Ajansı (Frontex), sadece Temmuz ayında AB kapısına gelen göçmenlerin sayısının 107 bin 500'ü bulduğunu belirten bir rapor yayımladı. Son istatistiklere göre, sadece Ağustos ayının ikinci haftasında 21 bin göçmen Yunan adalarına ulaştı. Bunların yüzde 82'si Suriyeli, yüzde 14'ü Afgan, yüzde 3'ü Iraklı. Bu yıl, çoğunluğu Libya'dan yola çıkan göçmenlerden 280 bini İtalya'ya ulaştı. 2014'te, bu sayı 240 bindi. Her hafta binlerce göçmen güvensiz gemilere binerek Libya'dan denize açılıyor. Alman yetkililer 2015 boyunca 800 bin sığınma başvurusu beklediklerini açıkladı. Bu sayı, AB'nin geri kalanının tamamından daha yüksektir. (Sabah, Dördüncü kez en büyük göç akını, 27.8.2015, www.sabah.com.tr).

sosyopolitik etkiye en önemli örneklerden biri. Danimarka vatandaşları bu değişikliği görüyorlar ve bunu hızlandıracak olan bu mülteci akını bu sebepten kabul etmeyebiliyorlar. Bir mülteci için en önemli hedeflerden olan İskandinav ülkeleri bu sebeplerden ötürü mülteci akınına sıcak bakmıyorlar.

İngiltere ekonomisi son yıllarda bir kriz ortamından kurtulmaya çalışıyor. Bununla birlikte çok ciddi bir göç dalgasına tutulmuş bulunmakta. Aslında İngiltere'nin yaşadığı en büyük problem Avrupa dışından değil de Avrupa içinden gelen göçmenlerden kaynaklanıyor. İngiltere aslında gayet özel bir durumdadır. Mülteci krizinin en az etkilediği ülkelerden bir tanesi. Kendi menfaatini ve sosyal dokusunu korumak amacıyla bu şekilde önlemler almaya çalışıyor. Balkan ülkelerinde ise farklı bir pozisyon söz konusudur. Balkan ülkeleri aynı zamanda geçiş ülke olma misyonunu yüklenmiş durumdadır. Çok ciddi organizasyon sıkıntıları çekiyorlar. Bu mülteci akını balkanlardan bir şekilde geçip kuzeye doğru ilerlemeye çalışıyorlar. Aynı zamanda burada kriminal bir boyut var. Bu mülteciler kaçak yollardan Avrupa'ya ulaşmaya çalışıyorlar. Burada kaçakçılık hatta bu işlerin mafya boyutu had safhaya ulaşmış durumda. Burada çok ciddi rakamlardan söz edilmektedir. Bir taraftan bunları engellemeye çalışıyorlar diğer taraftan popolist yaklaşımlar bulunuyor. Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği Suriyeliler konusunda pek fazla bir yaptırım uygulayamıyor (www.bbc.com).

Uluslararası örgütler ülkelere bağılılar. Kaynaklarını bu bağılı oldukları ülkelere sağlıyorlar. Ülkeler de zaten mültecilere karşı olumsuz bir tavır sergilediklerinden, kaynak yardımında pek tabii sıkıntılar ortaya çıkıyor. Diğer yandan bu uluslararası örgütlere kaynak yardımında bulunan ülkeler bu örgütlerin ne yönde işleyiş yapacağına dair söz konusu olup kendi çıkarları doğrultusunda bu örgütleri yönlendirebiliyorlar. En büyük para kaynağı ülkeler bu uluslararası örgütlere olumsuz yaklaşım sergilediğinde bu örgütler çok randımanlı bir politika uygulayamıyorlar. Türkiye ve birkaç Arap ülkesi Suriyeli mülteci krizinde yalnız bırakıldı. Dünyanın diğer ülkelerinden parasal yardımlar yapılmak suretiyle kendi hallerine terk edildiler. Türkiye de bu işin başında mülteci krizi yanlış algılandı. Bu mülteci krizinin belli bir süre içinde yani geçici olabileceği düşünüldü. Muhtemelen krizin başında Suriye'nin Mısır gibi ülkelere dayanacağını yani Esad rejiminin çok kolayca yıkılacağı düşünülmüştü.

Mülteci krizinde Türkiye çok başarılı şekilde kamplar hazırladı³² (www.iha.com.tr). Suriyeli mültecileri misafir etti. Çok yardımsever politikalarla olaya yaklaştı. Krizin başlangıcı üstünden 6 sene geçti. Muhtemelen bu kriz yakın zamanda da düzelmeyecektir. Bu mültecilerin büyük kısmı temelli olarak Türkiye'ye yerleşmiş bulunmaktadır. Türkiye bu durumu önceden öngörmemiş olmasına rağmen bu işin üstesinden ekonomisine en az zararla gelmeye çalışıyor³³ (www.dunya.com). Bu mültecilerin entegrasyonu için çok daha iyi politikalar üzerinde çalışıyor. Avrupa bu konuyu çok ciddi bir siyasi yük olarak görmektedir. Türkiye açısından uzun vadeli bir politika planlanması gerekiyor. Mülteciler çoğu zaman yük olarak görülmeyle birlikte ülkeye büyük bir zenginlik de katabiliyorlar. Önemli olan bundan en iyi şekilde istifade edebilmektir. Merkel'in Türkiye ziyaretleri Avrupa Birliği Türkiye ilişkilerinin son derece kötü olduğu dönemlerde gayet önemli bir noktada yerini aldı. Türkiye bundan istifade etmeye çalışıyor. Tabi burada büyük bir menfaat çatışması bulunmaktadır. Almanya ilk başta mültecileri kabul etmeye yönelik politikalar uygulamaya çalıştı sonrasında ise hızlıca sınırları kapatmaya başladı. Almanya'nın hedefi bu mültecilerin Türkiye sınırları içinde tutulmasıdır. Bunun için küçük bir meblağ Türkiye'ye yardımda bulunarak Suriyelilerin Türkiye'ye entegre olmasını istiyor. Suriye krizi çözüldükten sonra da ülkelerine geri döneceklerini öngörüyor. Türkiye'nin bu durum için çok ciddi finansmana ihtiyacı vardır. Entegrasyon programları için konut hazırlanması, yeni iş olanaklarının sunulması gibi bazı köklü projelerin bulunması gerekiyor. Türkiye de bu

³² Türkiye'nin çeşitli yerlerinde kurulan 10'dan fazla ilde 25 çadırı ev ve konteyner kentler de toplamda 269 bin 366 Suriyeli barınıyor. İHA muhabirinin kamplar da aldığı bilgilere göre ülkenin farklı illerinde Antep, Kilis, Hatay, Mardin, Maraş gibi illerden kurulan çadır kent ve konteyner kentlerde 269.366 Suriyeli barınmaktadır. Hatay'ın farklı ilçelerinde 5 farklı kamp alanlarında toplamda 15058 kişi yaşamaktadır. Gaziantep'te 41460, Şanlıurfa'da 110.379, Kilis'te 2 ayrı kampta 33.769, Kahramanmaraş'ta 1 kampta 18347, Adıyaman'da 1 kampta 9842 Suriyeli bulunmaktadır (İlde Kurulan 25 Çadır Ve Konteyner Kentte 269 Bin Suriyeli Barınıyor, 25 Ocak 2016, İhlas Haber Ajansı, www.iha.com.tr).

³³ Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki mevcudiyeti her geçen gün daha kalıcı hale gelirken ülke nüfusunun yüzde 3'ünü aşmaları nedeniyle mültecilerin makro dengeler üzerindeki etkileri de başta büyümede olmak üzere her geçen gün daha da belirginleşiyor. Hükümet kısa süre önce büyüme öngörülerinde yukarı yönlü revizyonlara giderken 2015 büyüme beklentisi yüzde 3'ten yüzde 4'e, 2016 beklentisi ise yüzde 4'ten yüzde 4.5'e revize edildi. Türkiye genelinde Ocak ayında enflasyon yüzde 9.58 olarak gerçekleşirken TÜİK verine göre mültecilerin yoğun olarak yaşadığı Gaziantep, Adıyaman, Kilis bölgesindeki manşet enflasyon ise yüzde 10.67 olarak gerçekleşti. Enflasyondaki bölgesel farklılık kira ve gıda kalemlerinde daha da belirginleşiyor. (Ekonomide mülteci etkisi artıyor, 19 Şubat 2016, www.dunya.com).

konuda mültecileri Türkiye de tutalım ama en azından Türk vatandaşının Avrupa da daha rahat bir şekilde dolaşım hakkı kazanmasını ve bununla birlikte Avrupa birliği Türkiye ilişkilerinin yeniden canlanması için bir fırsat olarak görüyor. Buna yönelik çok da olumlu bir cevap alınmadı.

5.3. MÜLTECİ SORUNUNUN TC-AB İLİŞKİLERİNE ETKİSİNİN SOSYOPOLİTİK YORUMU

Düne kadar Türkiye göç alan bir ülke değildi. Göç veren bir ülke idi. Bunun ötesinde mülteci konusunda Türkiye mültecilerin uğrak yeri değildi. Sadece geçiş güzergâhı olarak kullanılıyordu. Şimdi ise hem geçiş güzergâhı hem de uğrak noktası konumunda bulunmaktadır (Çiçeksoğüt, 2017). Türkiye göç veren bir ülke olduğu için göç alma konusunda da pek bir tecrübesi yok. Buna bağlı olarak göç politikaları bağlamında hukuki düzenlemelerinde bazı eksiklikleri var. Türkiye 2000’li yılların başında bu konuları görüşecek, bu konularla ilgili politikalara öncelik verecek bir pozisyonda değildi. Ama günümüz itibariyle gücü ciddi derecede artmış, ekonomisi büyümüş ve önemli bir aktör haline gelmiş, politikaların belirlenmesin de etkinliğini artırmış bir konumda olması Türkiye’yi bu politikaları uygulama konusunda daha farklı bir konuma sürüklemiştir. Türkiye’nin 2005’ten beri başlayan Avrupa Birliği üye adaylığı süreçlerinde sürekli Avrupa’dan dışlanan ülke olmasına rağmen Rusya gibi muamele gören bir ülke olması gayet gözle görülür bir durumdur (Hacıoğlu, 2015, www.hurriyet.com.tr). Suriyeli mülteciler krizi de sadece Suriyeli mültecileri kapsamamaktadır. Irak ve Afganistan’dan da gelen birçok mülteci vardır. Bunları da dikkate almamız gerekiyor. Bu mültecilerin hukuki statüleri hakkında düzenlemelere imza atılması gerekiyor. Düne kadar Avrupa Türkiye’ye olumlu bir AB üye aday ülkesinden uzak bir davranış sergiliyordu. Bu mülteci krizi Avrupa ile Türkiye arasındaki ilişkilerin tekrardan ısınmasını sağladı.

Uzmanlara göre Suriyeli ve Iraklı mültecilerin durumu birçok defa sosyolojik sorunun ötesine geçiyor ve özellikle Türkiye ile AB ülkeleri arasında kendi çıkarları doğrultusunda koz olarak kullanılmaya başlanıyor (Yazıcıoğlu, 2016, www.amerikaninsesi.com) Çünkü iki taraf ne zaman anlaşamazsa ya da siyasi kriz yaşansa hemen Mülteci konusu gündeme geliyor. Türkiye; Avrupa ülkelerine mültecilere kapılarını açmakla tehdit ederken Avrupa ülkeleri bir zaman sonra Türkiye

üzerindeki baskılarını azaltarak bazı konulara hiçbir şekilde müdahale etmeme yaklaşımı sergilemişlerdir. Almanya başbakanı Merkel; Almanya'nın mültecilere kucak açtığını söyler söylemez çok ciddi bir akım başlamış ve bununla başa çıkamayacaklarını anlayan Alman yetkililer en acil olarak Türkiye'den yardım talep etmişlerdir³⁴ (Topcu, 2016, BBC, www.bbc.com). Almaya Türkiye'ye mali yardım yaparak bu mülteci akımının önüne geçilmesi planlanmıştır. Ancak Avrupalı devletlerin bu kadar kolay bir strateji değişikliğine gitmesi Türkiye için ciddi sonuçlar doğurmaktadır. Çünkü; mali yardımlar ile mültecileri Türkiye'de tutmak bir nevi Türkiye'yi mülteci polisi haline getirmek anlamı taşımaktadır. Her ne kadar Türk hükümeti göçmenler konusunda ciddi önlemler alsada Mültecilere yardım kapılarını ilk açan ülke olarak gerekli hassasiyeti olduğunu bütün dünyaya göstermiştir. Suriye'de ki iç savaşın uzun sürmesinin ardından yeni yollar arayışına giren Türkiye; ilk zamanlarda uluslararası örgütlerin kamp kurma fikirlerine sıcak bakmazken sonradan mülteci sayısının artması ekonomik yetersizliklerden dolayı Türkiye yardım talebinde bulunmuştur. Zamanla duruma farklı çözüm yolları geliştiren Türkiye son olarak yaptığı yeni düzenlemeler ile kısmen mültecilerin hayatını kolaylaştırıcı adımlar atmıştır. Örneğin; her çocuğun kendi seviyesine uygun olarak eğitim alması için yasalar çıkarılmış ve eğitim merkezleri kurulmuştur. Bu sorunla tam olarak giderilememiştir. Ancak; önemli olan Türkiye'nin mülteci konusundaki hassasiyeti ile attığı adımların önemliliğidir.

Mülteci krizi noktasında öyle bir noktaya gelindi ki Avrupa Birliği artık birlikte hareket edemez oldular. Herkesin neredeyse kendi başına hareket etmeye başlamasıyla birlikte Schengen anlaşmasının da yıkılması gibi bir durum söz konusu. Mülteci akını karşısında her Avrupa ülkesi kendi önlemlerini almaya başladı. Schengen anlaşmasını durdurup sınırlarda geniş çaplı kontroller yaptığını açıklayan birçok ülke oldu. Suriye iç savaşında hem grupların kendi aralarında hem de IŞİD gibi terör örgütlerinin zulüm ve işkencesine maruz bırakılan yüzbinlerce Kürt, Yezidi ve Süryani Türkiye'ye göç etmiş özellikle de Batman ve çevresine yerleşmişlerdir (Kaypak, Bimay, 2016: 99). Yani her topluluk aslında kendi sosyal yapısına uygun bir yere göç etmiş ve dolayısı ile göç

³⁴ 2015 aralık ayından sonra Avrupa Birliği ve Türkiye'nin mülteci konusunda uzlaşması halinde Ankara hükümetinin mülteci akımlarını iyi bir şekilde düzene sokması ve insan kaçakçılarının önüne geçebilmesi halinde Türkiye'ye yaklaşık olarak 3 milyar avroluk yardım paketi verecektir. Bu şekilde Türkiye'nin de yükü hafiflemiş olacaktır (Davutoğlu Almanya'da: Mülteci krizinin yükü paylaşılmalı, Hülya Topcu, 22 Ocak 2016, BBC, www.bbc.com).

ettikleri yerlerde çok fazla sosyolojik sorun ile karşılaşmamışlardır.³⁵ Ancak zamanla ekonomik faktörler ile birlikte göç veren coğrafyanın değişmesi farklı sorun ve problemlerin meydana gelmesine neden olmuştur. Örneğin Suriye’de yaşanan siyasi, ekonomik ve psikolojik olaylardan etkilenen toplumlar Suriye’den gelen mültecilere karşı olumsuz düşüncelere sahip olmaya başlamışlardır. Hatta bu düşünceler bir süre sonra tepkilere dönüşmüş hatta bazı şehirlerde eyleme dönüşmüştür. Bu şekilde gösteri yapılan ve büyük tepkiler verilen şehirlere mültecilerin yerleşmeleri ve yerleştirilmeleri giderek zorlaşmıştır. Etnik ve Kültürel farklılığı öne çıkaran, ötekileştiren ve mülteci varlığını ‘*büyük bir sorun*’ olarak gören insanların sayısı oldukça fazladır. Toplumda ‘*Suriyeli kardeşlerimiz*’ fikri ve yaklaşımı çok az bulunmaktadır. Toplum şu şekilde değerlendirme yapmaktadır. Suriyeliler evet savaştan kaçan, işkencelere maruz kalan zor durumdaki insanlardır. Ancak ‘*bizlerden biri*’ değildir. Toplumsal bu algı, çoğunlukla ülke siyasetinin kutuplaşmasından ve kutuplaştırılmasından kaynaklanmıştır. Sosyal patlamalara neden olan 7 Haziran 2015 genel seçimlerinden sonra siyasi çatışmalar iyice gün yüzüne çıkmış ve bu durum Türk toplumuna da yansımıştır (Kaypak, Bimay, 2016: 101). Dolayısı ile kendi içlerine bu kadar çabuk giren ve kendilerinden daha rahat yaşayan mültecileri gören toplum ciddi bir reaksiyon göstermeye başlamıştır. Mültecilerle ilgili yaşanan en önemli problem ise, göç eden kitlenin büyük kısmını genç, bekâr, dul ve çocukların oluşturmasıdır. Bu durum, toplumda çok eşliliğin yaygınlaşabileceği ve boşanma oranlarının artabileceği, etnik karışıklığın meydana geleceği endişelerini doğurmakta, aile içi sorunlar ile ahlaki kaygıların oluşumuna neden olmaktadır. (Kaypak, Bimay, 2016: 101). Toplumun bütün bu karşı çıkmalarına rağmen halen ülke yönetimi sığınmacılara kapılarını açmakta ve her türlü ekonomik sosyal problemlere rağmen sığınmacıları geri göndermek istememektedir. Ayrıca, Türkiye’nin 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesinin 33. maddesi gereği riayet etmek zorunda olduğu uluslararası

³⁵ Suriye’de savaşın başladığı ilk yıllarda 2011 tarihinde Türkiye’ye göç eden sığınmacılar çoğu Avrupa ülkelerine ya da kendi ülkelerine göç etmişlerdir. Batman göç idaresi genel verilerine göre göç eden mülteci 16.774 olarak belirlenmiştir. Türkiye’ye gelen mültecilerin doğum oranlarının da oldukça yüksek olduğu araştırma sonuçlarında ortaya çıkmıştır. Bunlardan yaklaşık 500 kişi, Beşiri ilçesine bağlı İki Köprü’de, 200’ü Batman merkez Esentepe sosyal tesislerinde bulunan ve tüm masrafları Batman Belediyesi tarafından karşılanan kamplarda yaşamaktadırlar. 200’e yakın mülteci ise, başta Yezidi köyler olmak üzere Batman merkeze bağlı köylerde yaşamlarını sürdürmektedirler. Bu dönemde göç eden bir diğer grup, Afganistan ve Türk Cumhuriyetlerinden gelen mültecilerdir. Ekonomik ve diğer başka nedenlerle yapılan bu göçün 2015 yılının başlarındaki sayısı 680 kişi iken, aynı yılın son aylarında 150’ye düşmüştür (Batman Göç İdaresi Müdürlüğü, 2015).

yükümlülük bulunmaktadır. (Kaypak, Bimay, 2016: 101). Avrupa Birliği ülkeleri de, Avrupa kapısına kadar gelen ve Avrupalı olmak isteyen mültecileri ülkelerine almak istememekte, bunun karşılığında Türkiye'ye her türlü yardım etmeyi göze almaktadır.

SONUÇ VE ÇIKARIMLAR

Mülteci sorunu 2015 yılının yaz aylarına kadar Türkiye'nin, Lübnan'ın ve Ürdün'ün öncülüğünde bölgesel bir sorunken günümüzde küresel bir sorun haline bürünmüştür (Bayraklı, Keskin, 2015). Mülteci sorununa ilişkin Yunanistan'ın AB içinde yalnız bırakılması, Yunanistan'ın reaksiyonuna sebebiyet vermiş ve mültecilerin “*Balkan Rotası'nı*” izleyerek Avrupa içlerine ilerlemesine izin vermiştir. Macaristan sınırında binlerce mültecinin yığılması bu sorunun artık ülke bazında bir sorun olmayıp başta Almanya olmak üzere bütün Avrupa'yı ilgilendirmekte ve başlı başına bir sorun olmuştur. 2015 yılının yaz aylarının başlarından itibaren meydana gelen sorunlu gelişmelerle birlikte Almanya, Türkiye ve AB arasında müzakerelerin temel konusu olmuştur. Paris'te yaşanan terör olaylarının sonrasında Avrupa Birliği üyesi ülkeleri mülteci sorununu artık güvenlik perspektifinden değerlendirmeye başladıkları görülmektedir. Ek olarak, yaşanan bu terör olaylarından sonra ve Işid'in terör saldırıları sonucunda aşırı sağın İslamofobik ve mülteci karşıtı söylemleri Avrupa'da genel kabul görmeye başladığını söyleyebiliriz. İslamofobi'nin yükselmesi ve aşırı sağın yükselmesi iki adet tehlikeli sonuç doğurması muhtemeldir (Akademik Bakış Dergisi, 2017). İlk olarak İslamofobinin yükselmesi ve Müslümanların ötekileştirilmesi sonucu, Avrupalı Müslümanların daha da radikalleşmesi, ikinci olarak ise aşırı sağın yükselişini durdurmak isteyen ana akım partilerin gittikçe artan aşırı sağa karşı söylemleri dile getirmeleridir. AB'nin Mülteci Sorununa karşı hazırlıklı olmadığı açıkça ortadadır. Meselenin çözümü için 29 Kasım'daki Avrupa Birliği'nin Türkiye zirvesinde üzerinde uzlaştıkları maddeler ise mülteci krizinin kökenine inmekten uzaktır. Öncelikle Avrupa Birliği'nin bu mültecilerin Avrupa'ya doğru kaymasının sebebinin Esad rejiminin Suriye'de yapmış olduğu katliamlardan ötürü olduğunu kabul etmesi gerekmektedir. Suriye'de ki savaş mağduru olan kişilerin, Suriye'nin içinde güvenli bölgelerde barındırılması yolunda gelişmeler yaşanması gerekmektedir. Ancak böyle bir çözüm yolunun bu sorunu kökünden çözülmesine olanak sağlayabilecektir. Tüm bu olayların dışında, mültecilerin başka ülkelerde sığınması kısa vadeli ve sorunun ertelenmesinden başka bir şey demek değildir. Rusya'nın Suriye'de yaşanan iç savaşa müdahil olmasıyla birlikte mültecilerin sayısının artacağı ve neden olacakları sorunlarında artacağı gayet açıkça ortadadır. İki buçuk milyon mülteciye kucak açan Türkiye'nin Avrupa ülkelerinin

tamamından daha fazla sorumluluk aldığı da ortadadır ve Türkiye'nin Geri Kabul Anlaşmasının Avrupa'daki mültecileri de kabul etmesinin zor olduğu ortadadır. Arap Baharı sonrasında yaşanan kaos ortamından sonra Ortadoğu'da Mısır gibi ülkelerde de iç savaş çıkması muhtemeldir. Dünyanın en büyük ekonomilerinden birine sahip olan Almanya'nın aşırı fazla mülteci akını karşısında yenilgisini kabul ederek Şengen'i askıya alması durumunda Türkiye'nin de gelecek olan daha fazla mülteci akımlarla ile zor durumda kalması gayet açık şekilde görülebilmektedir. İfade etmek gerekir ki, Avrupa Birliği Türkiye'ye gelen mültecilerin Türkiye topraklarında kalmaları şartıyla yardım edeceğini söylerken bunun arkasında durmaması, bu sözlerin boş olduğunu zımnen kabul etmiş olmaktadır. Türkiye'ye kısa süreliğine gelmiş ve buradan Avrupa'ya geçecek olan Suriyelileri ülkede zorla tutmak özgürlük hakkına tamamen ters bir tutumdur. Zaten Cenevre Sözleşmesi'ne göre de Türkiye'nin mültecileri alı koyma hakkı bulunmadığını ifade etmek yerinde olur (Bayraklı, Keskin, 2015: 27-28). Mültecilerin çoğunluğunu Suriyelilerin oluşturduğundan dolayı, mültecilerin çoğunluğunun bu ülkeden geldiği varsayılmaktadır, bu düşünce ise gerçeği tam olarak yansıtmamaktadır. Avrupa'ya ulaşmak için. Dolayısıyla bu insanların iki seçenekleri var ya Akdeniz'de ölüm ya da başarılı olup Yunan ve ya İtalya topraklarına geçebilmek. Avrupa Birliği ve Almanya bu konuda Türkiye'den birçok istekte bulunum karşılığında uzunca bir süre vize muafiyeti meselesinde açık bir tutum takınmamışlardır. Açıklamalarında Türk vatandaşlarına yönelik vize kolaylığından bahsetmişlerdi. 29 Kasım'daki meselesinin aciliyetinden ötürü Türk vatandaşlarına 2016 Ekim ayından itibaren vize muafiyeti için taahhüt etmişlerdi. Vize muafiyeti için verilen sözler Türkiye'nin kırmızı çizgilerindedir. AB'nin Türkiye'nin yaptığı düzenlemeler sonrasında 2016 Ekim ayından itibaren taahhüt ettiği Türk vatandaşları için vizesiz seyahat uygulamasını sulandırmaya yönelik adımlar atması iki taraf için ilişkilerin bozulmasına yol açabilir. Bu süreçte söz sahibi olanlar AB'nin önde gelen ülkeleridir. Yapılan bu teklifin inandırıcı olması için, Brüksel, Berlin ve Paris'inde devreye girmesi önemle gerekmektedir. Bu iki ülkedeki iktidarların açıkça Türkiye'ye karşı ön yargılı davrandıkları ortadadır. Türkiye'nin AB üyeliği ve vizesiz dolaşım hakkı için karşı çıkan muhafazakar sağ partilerin en büyük korkusu Türkiye'den Avrupa Birliğine büyük bir göçün olması korkusudur. Ve önümüzdeki dönemde parti tabanlarına bu yeni durumu onaylatabilme becerilerinin olup olmadığını göstermeleri süreçte önemli

olacaktır. Türkiye'ye karşı verilen sözler yerine getirilmezse Türkiye'nin de bu konuda tutumu aynı şekilde olacağı bellidir. Avrupa Birliği ve Almanya, mültecilerin masrafları için taahhüt ettikleri maddi yardımlar için baştan beri açık bir tavır takınmamışlardır. İlk başta 1 milyar avroluk bir maddi yardımdan bahsedilirken, bunun zaten Avrupa birliği üyelik sürecinde olan Türkiye'ye ayrılan fonlardan olacağı ortaya çıkmıştır. Onlardan gelen yardımlar, Türkiye'nin yaptığı masraflar karşısında devde kulak kalmıştır. Yapılan hesaplama göre bir mültecinin Almanya'ya yıllık masrafı 13 bin avro iken Türkiye'de 2 milyon Suriyeli mülteci olduğu bilindiğine göre Türkiye Almanya'nın sırtında ki 26 milyar avroluk maddi yükü sırtlanmaktadır. Bu ise sadece maddi açıdan düşünüldüğünde ortaya çıkan sonuçtur. Bunun bide ekstra sosyal yükü bulunmaktadır. Bunun yanı sıra halen Avrupa Birliği ülkeleri Türkiye'nin bu yükü sırtlanarak Avrupa'ya sağladığı kolaylığın boyutlarından habersiz görünmektedirler. Avrupa Birliği dünya kamuoyu önünde mülteci konusunda bir sınav vermektedir ve bu sınavda zorlandığı görünmektedir.

Avrupa Birliği ve Almanya, mülteci sorununun net bir şekilde çözmek istiyorsa ve Türkiye ile işbirliği yapmak istiyorsa şu konulara dikkat etmesi gerekmektedir.

- Bu mülteci kişilerin AB üyesi yollara yasal yollardan geçişleri kolaylaştırılmalı
- Akdeniz ve Ege'de sonlandırılan arama/kurtarma faaliyetleri tekrardan başlatılmalı
- İnsan kaçakçılar ile ciddi bir şekilde mücadele edilmelidir.
- AB'nin kendi için uygulamaya çalıştığı kota sisteminin içerisine Türkiye'yi de dahil etmeli ve Türkiye'den gelme durumunda olan mültecilerin bu sisteme göre diğer ülkelere adil şekilde dağıtım sağlanmalıdır.
- Avrupa Birliği, Türkiye ile müzakere sürecini hızlandırmalıdır.
- Geri Kabul Anlaşması'yla beraber, Türk vatandaşlarına yönelik vize muafiyeti tekrardan yürürlüğe geçirilmelidir.
- Mültecilere kucak açan ülkelere maddi yardımlar büyük oranda arttırılmalıdır.

- Dublin sisteminin reforme edilmesinin yolu açılmalıdır.
- Mülteci sorununun kökenine inmeden atılan tüm adımların geçici olacağını göz önünde bulundurarak, Suriye, Afrika ve Ortadoğu'daki çatışmaların ve baskıcı rejimlerin son bulması için siyasi bir irade ortaya konulmalıdır (Bayraklı, Keskin, 2015: 29).

Sonuç olarak, mülteci sorunun çözümü için Türkiye bölgede ki en önemli güçtür ve Avrupa bunun farkına varmıştır. Bunun sonucunda Türkiye ile ilişkilerini yeniden düzeltmek istedikleri açıkça bellidir. Mülteci krizi süresince Avrupa Birliği ve Almanya'nın verdiği tepkiler, Türkiye'nin uzun vadede AB üyeliğinden ziyade, taktik iş birliği yapılacak bölgesel bir güç olarak görme eğiliminde olduklarını görmekteyiz. Avrupa günü kurtarmaya yönelik bir politika içerisindedir. Geline bu noktada, mülteci sorununu çözmek için Türkiye'nin önemini anlayan AB ve Almanya Türkiye ile ilişkilerini geliştirmek istediğini görmekteyiz. Buna rağmen yeni durumun ülkeler arasında ilişkilerde bir paradigma değişikliği mi yoksa taktiksel bir davranış mı olduğunu ilerleyen süreçte AB'nin Türkiye'ye verdiği taahhütleri yerine getirirken ne kadar ciddi davranacağından anlayabiliriz. Bu değişiklik olmazsa eğer son krizde gördüğümüz gibi, Avrupa Birliği'nin başı sıkıştığında attığı tüm adımlar bir sonuç üretemeyen taktiksel adımlar olarak kalmaya mahkûm olacaktır (Bayraklı, Keskin, 2015: 30).

KAYNAKÇA

10 İlde Kurulan 25 Çadır Ve Konteyner Kentte 269 Bin Suriyeli Barınıyor, 25 Ocak 2016, www.iha.com.tr.

AB büyük krizi "mini zirve" ile çözecek, 21 Haziran 2018, www.yenisafak.com/dunya/ab-buyuk-krizi-mini-zirve-ile-cozecek-3359418.

AB ile Müzakerelerde 2 Yıl Sonra Yeni Fasıl, 26 Kas 2015, *Al Jazeera*, AA.

AB Komisyonu (2016), **Türkiye İlerleme Raporu, Fası 24: Adalet, Özgürlük ve Güvenlik**, 16 Ağustos 2017.

AB mülteci akını konusunda çözüm arıyor, 21 Haziran 2018 Perşembe, [/haber/dunya/ab-multeci-akini-konusunda-cozum-ariyor371054.html](http://haber.dunya.ab-multeci-akini-konusunda-cozum-ariyor371054.html), www.trthaber.com, *Anadolu Ajansı*.

AB ve Üyelik Sürecimiz, **Temel Bilgiler Kitabı**, Temmuz, (2018), AB Başkanlığı Yayınları

AB'den çelişen göç anlaşması açıklamaları, www.bbc.com, (12 Mayıs 2016).

Akademik Bakış Dergisi, Sayı: 61, Mayıs - Haziran 2017, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi ISSN:1694.

AKGÜL AÇIKMEŞE, Sinem (2004), "Uluslararası İlişkiler Teorileri Işığında Avrupa Bütünleşmesi", **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 1, Sayı 1 (Bahar 2004), ss.1-32.

Almanya mülteciler için yardım bütçesi ayırdı, **TRT Haber**, 11 Ocak 2017 Çarşamba.

Almanya: Diğer AB ülkeleri de mültecilere kapısını açmalı, 7 Eylül 2015, www.bbc.com.

Anadolu Ajansı, "Göçmen Krizi Avrupa'ya Yeni 'Demir Perde' Çekiyor", 19.09.2018.

ATAMAN, Senar (2014), "Türkiye'nin Suriyeli Mülteciler Politikası Neden Eleştirilmeli?", **İstanbul BİA Haber Merkezi**.

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, (2004: 45)

Avrupa G Gündemi: G Akışını Yönetmede Sağlanan Gelişme Srdrlmeli, Avrupa Komisyonu Kıbrıs Temsilciliği Bürüksel, ec.europa.eu/cyprus, 6 Eylül 2017.

Avrupa Komisyonu, Bürüksel, (1 Ekim 2014)

Avrupa Komisyonu, Bürüksel, (9.11.2016), **Komisyon alışma Dokümanı, Türkiye Raporu**, s.97.

BABOULIAS Yiannis, (2005), Avrupa'nın ken Mülteci Politikası, **Aljazeera Turk**.

Batman Göç İdaresi Müdürlüğü, (2015).

BAYRAKLI, Enes ve Kazım, KESKİN (2015), Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırma Vakfı, Türkiye, Almanya ve AB geninde Mülteci Krizi, 143: 8, http://file.setav.org/Files/Pdf/20151221191329_turkiye-almanya-ve-ab-ucgeninde-multeci-krizi-pdf.pdf.html.

BAYRAKLI, Enes ve Kazım, KESKİN (2017), “Avrupa'nın Mülteci Krizi”, **Akademik İncelemeler Dergisi**, 115, Cilt 12, Sayı 2, Yıl, 2017, ss.115-136.

BAYRAKLI, Enes ve Kazım, KESKİN, (2015), Türkiye, Almanya ve AB geninde Mülteci Krizi, **SETA**.

BERGER, Christian (2018), Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, www.avrupa.info.tr.

BİLEN, Sumru (24.04.2010), AB'de önemli Bir Adım Lizbon Antlaşması, **TBMM Dışilişkiler ve Protokol Müdürlüğü**, s.7.

BİREKUL, Mehmet (20/03/2007), Kuzey Ligi'nden Merkel'e: Türkiye'nin AB'ye Katılımına 'Hayır'... Kklerimizizi Koruyalım, **Apcom**.

BİREKUL, Mehmet (2009), “Türkiye'nin Avrupa Birliği yeliğine Karşı Avrupa'da Yükselen Kültürcü Söylem ve Din Faktörü”, **Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt, 28, ss.70-82.

Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım ve alışma Ajansı, www.unrwa.org.

BOZKIR, Volkan (3 Nisan 2002), T. C. Dışişleri Bakanlığı.

Bu 4 ülke tek bir mülteci bile kabul etmiyor, 04.09.2015, www.milliyet.com.tr.

CASTLES, Stephen ve Mark. J. MİLLER (2008), **Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri**, Şubat 2008, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayın Evi, s.11.

CEDRE Konferansı, “Paris’te CEDRE oturumundan Lübnan İçin 11 milyar Dolar Yardım Çıktı”, April 07, 2018, www.parstoday.com/tr/news/middle_east-i10.

ÇAĞ, Galip (2018), “Balkanlar’a Yeni Tuzak: Yeni Balkan Rotası ve Mülteci Sorunu”, 2018 - **TASAM - Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi**.

ÇAKIR, Arzu (2018), “AB İçin Hayati Zirvenin Gündemi Göçmenler”, 28 Haziran 2018, amerikaninsesi.com.

ÇAVUŞOĞLU, Mevlüt (2018), “AB için 72 kriteri tamamladık”, 06.02.2018, www.birgun.net.

ÇİÇEKSÖĞÜT, Adem (2017), Uluslararası Göç Hukuku Perspektifinde Yerinden Edilmiş Suriyelilerin Türkiye’deki Statüsü, **Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2017 – Cilt: 6 – Sayı: 2.

DEMİRKAN, Tarık (2018), “Avrupa’da Göçmen Karşıtlığının En Yüksek Olduğu Ülkeler”, **BBC News Türkçe**, (4 Mart 2018).

Dördüncü kez en büyük göç akını”, 27.8.2015, www.sabah.com.tr.

DURAN, Hasan (2011), Adana Protokolü Sonrası Türkiye-Suriye İlişkileri, **Ortadoğu Yıllığı**.

EFE, Salih ve Orçun ULUSOY, (2013), İnsan Hakları Gündemi Derneği, Ankara, Nisan, ss:19-20.

Eğitimli Suriyelileri Almanya kaptı, 05 Kasım 2018, Pazartesi, [/egitimli-suriyelileri-almanya-kapti/dunya/detay/2203923/default.htm](http://egitimli-suriyelileri-almanya-kapti/dunya/detay/2203923/default.htm), www.milliyet.com.tr.

Ekonomide mülteci etkisi artıyor, 19 Şubat 2016, www.dunya.com.

ERCAN, Murat (2016), “Mülteci Krizi Bağlamında Türkiye-AB İlişkileri ve Geri Kabul Anlaşması”, 26 Mayıs 2016.

ERDEM, Hamit, “Avrupa Birliğinde Hizmetlerin Serbest Dolaşımı”.
<http://hamiterdem.av.tr/makaleler/26-serbest-dolaim-avhamit-erdem.html>.

ERGÜVEN, Nasih Sarp ve Beyza ÖZTURANLI, (2013), Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye, (1011-1018).

European Commission, (2004).

European Commission, The Demographic Situation in the European Union, Brussels, (1995), <http://aei.pitt.edu/8694/1/8694.pdf>, s.4, erişim 12 Şubat 2013.

G20 Liderler zirvesi Gerçekleştirildi, **İktisadi Kalkınma Vakfı Dergisi**, Aralık 2013, Sayı: 187, s.57.

GENÇ Yunus Emre (2013), Türkiye'nin AET'ye Başvurusu, **TUIÇ Akademi**.

GİRİT, Selin (5 Ekim 2015), “Suriyeli Mülteciler Dosyası: Misafirlik Uzadı mı?”, **BBC, TÜRKİYE**.

Göçmen Bülteni, **TÜRKSAM**, 26 Haziran 2018.

GÖKÇAN, Gül, Çiğdem AKYILDIZ, Senar ATAMAN, (2010), “Göç ve Mültecilik”, mülteci.net, 5 Ağustos, 2010.

GÜLCAN, Yaprak, Sedef, AKGÜNER ve Yeşim, KUŞTEPELİ, (2017), **Türkiye-AB İlişkilerinde Yeni Bir Konu: Mülteci Sorunu ve Türkiye-AB İşbirliği**, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları Yayın No: 293, Temmuz 2017, ss.46-47.

Gümrük Birliği'nin Türk Ekonomisine Etkileri, **Antalya AB Bilgi Merkezi**, Ocak (2010), Antalya AB Bilgi Merkezi.

GÜNDOĞAR, Orhan (2015), Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri, **ORSAM**, Rapor No: 195 Ocak 2015, ss.7-8-12-13.

HACIOĞLU, Nerdun, “Putin’den AB’ye ‘metres muamelesi’ eleştirisi”, /MOSKOVA, 07.06.2015, www.hurriyet.com.tr.

Hangi Avrupa ülkesi kaç Suriyeli kabul etti?”, 15 Haziran 2015, www.bbc.com/turkce/haberler/2015.

Hollanda'nın Türkiye'ye 'mülteci iade' planı ahlaken iflas demektir, 28 Ocak 2016, Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi, www.amnesty.org.tr/icerik/hollandanin-turkiyeye-multeci-iade-plani-ahlaken.

IMF’den Mülteci Krizi İçin Küresel İşbirliği Çağrısı, (24 Şubat 2016), akşam.com.tr.

KANAT, Kılıç Buğra, Suriye Krizi Sadece Mülteci Krizi mi,13 Eylül 2015, /suriye-krizi-sadece-multeci-krizi-mi/, www.setav.org.

KARAÇA, Zehra Nur (2017), “Suriyeli Mülteci Gençlerde Kimlik Sorunu/Karmaşası”, 19 Temmuz 2017, **İNSAMER**.

KARAKAŞ, Deniz, (2016), Mülteci Sorunu Çerçevesinde Avrupa Birliği – Türkiye İlişkileri, **ORMER Ortadoğu Enstitüsü**, Yıl: 2006, Sayı: 16, SAKARYA, s.1.

KARASU, (2013), “Türkiye’nin Jeopolitik Öneminin Dünya Siyasetindeki Yeri”, /2013/03/01/turkiyenin-jeopolitik-oneminin-dunyasiyasetindeki-yeri, www.akademikperspektif.com.

KAYA, Metin Emre (2014), Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkileri Ders Notu 1-4(1), SCRIBD, <https://tr.scribd.com/document/238454953/Avrupa-Birli%C4%9Fi-Ve-Turkiye-%C4%B0li%C5%9Fkileri-Ders-Notu-1-4-1>.

KAYPAK, Şafak ve Muzaffer, BİMAY, (2016), Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri: Batman Örneği, **Yaşam Bilimleri Dergisi**, Cilt:6, Sayı: 1, Batman, ss.101.

KOÇ, Esra (2001), Mülteci, Sığınmacı, Göçmen Nedir?, İstanbul- **BİA Haber Merkezi**, 20.06.2001.

KÖYLÜ, Hilal, (2017), “Mülteci sorunu mu, siyasi kriz mi?”, DW, <http://p.dw.com/p/2ZRZz>, (18.03.2017).

KURT, (2017), Türkiye’de Mülteci Sorunu,

KURTULMUŞ, Numan, Basın Toplantısı, "Türkiye’de mülteciler için toplamda 7,6 milyar dolar harcadığımı açıkladı", </suriye-koordinasyon-toplantisi-7703735-haberi>, 9 Şubat 2016, www.haberler.com.

MARTİN, Philip & Jonas, WİDGREN, (2002), “Managing Migration: The Role of Economic Instruments”, 11 Şubat 2003, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1468-2435.00217>.

MELTON, Marissa, “Almanya’da Mülteci Sayısı 1 Milyonu Geçti”, 06 Ocak 2016, </a/almanyada-multeci-sayisi-1-milyonu-gecti/3133830.html>, www.amerikaninsesi.com.

Merkel’in seçim yenilgisinin nedeni: 'Mülteci politikası', (5 Eylül 2016) </turkce/haberler-dunya-37274962>, www.bbc.com.

Mülteciler Avrupa’ya Nasıl Gidiyor?, **Mülteciler Derneği**, 6 Mart 2017.

ÖRMECİ, Ozan, Zbigniew, BRZEZINSKI, Büyük Satranç Tahtası, 30 Ekim 2016, www.politikaakademisi.org/2016/10/30/zbigniew-brzezinskiden-buyuk-satranc-tahtasi/.

ÖZALP, Güven, “Mülteci anlaşması sorunlu işliyor”, 19.03.2017, www.hurriyet.com.tr.

ÖZKAN, Yusuf “Hollanda’nın Sığınmacı Politikası Utanç Verici”, 24 Mayıs 2013, /turkce/haberler/2013/05/130524_hollanda_af_orgutu, www.bbc.com.

ÖZSÖZ, Melih ve Derya KAP, “Mülteci Sorunu Büyümeye Devam Ediyor”, s.6-7, www.ikv.org.tr/images/files/multeci_sorunu_buyumeye_devam_ediyor.pdf.

ÖZTÜRK, Salih ve Selen, ÇOLTU, “Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri”, **Balkan Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:7, Sayı:13, s.197.

PAK, Ayça (2014), Roma Antlaşması 1957, **TUİÇ Akademi**.

Renzi ve Hollande, Sığınmacı Krizini Görüştü, 18.09.2015, **Timeturk**.

RİPERT, *Jean-Maurice* “AB-2012 Nobel Barış Ödülü”, 10.12.2012,
www.avrupa.info.tr/tr/news/ab-2012-nobel-baris-odulu-4971.

RUMELİLİ, Bahar, “Avrupa Birliği ve Bölgesel İhtilafların Çözümü”, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 4, Sayı 16 (Kış 2007-2008), s. 51-78.)

SEN, Amit, Birleşmiş Milletler Mülteci örgütü,

<https://www.unhcr.org/news/latest/2013/12/52b45bbf6/lacking-nationality-refugees-syria-face-acute-risks.html>, www.unhcr.org. (20 Dec 2013).

Sorular ve Yanıtları, "Türkiye-AB Vize Muafiyeti Süreci ve Geri Kabul Anlaşması Hakkında Temel Sorular ve Yanıtları", 16 Aralık 2013, Avrupa Birliği Başkanlığı, www.ab.gov.tr.

Suriye'de 8. yılına giren savaş", 5 Mart 2018, www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43414137.

Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri, T.C. İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi, <http://www.arem.gov.tr/suriyeli-siginmacilarin-turkiyeye-etkileri-2015>.

Suriyeliler, 'Hollanda ve İsveç, çok geniş haklar tanıdığı' için Avrupa'ya gitmek istiyor, 04 Eylül 2015, www.t24.com.tr.

ŞAHİN, İsmail & Oğuz, DÜZGÜN (2015), “Türkiye’ye Gerçekleştirilen Ortadoğu Kaynaklı Zorunlu Göçlerin Sosyo-Ekonomik Etkileri: 1979-2014 Arası”, **TESAM Akademi Dergisi**, Temmuz 2015.

T. C. Avrupa Birliği Bakanlığı, Aralık (2015).

T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, Türkiye-AB Zirvesi Ortak Sonuç Bildirisi, 29 Kasım 2015, www.ab.gov.tr.

T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, www.ab.gov.tr.

T.C. Dışişleri Bakanlığı, **Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu Arasında bir Ortaklık Yaratan Anlaşma (Ankara Anlaşması)-12 Eylül 1963.**

TOPCU, Hülya, “Davutoğlu Almanya'da: Mülteci krizinin yükü paylaşılmalı”, 22 Ocak 2016, www.bbc.com.

turkish.aawsat.com, (07.2018)

Türkiye –AB Vize Muafiyeti Süreci ve Geri Kabul Hakkında Temel Sorular ve Yanıtları, ss.1-13, www.ab.gov.tr/files/pub/vize_gka_kitap_15_12_2013.pdf.

Türkiye'nin DEAŞ İle Mücadelesi, Temmuz/July 2017, s.4-6, www.icisleri.gov.tr.

Türkiye-AB Gündemi, İktisadi Kalkınma Vakfı, Ekim 2015, www.ikv.org.tr.

Uluslararası Af Örgütü, “Avrupa Sınırlarında Göçmen ve Mültecilerin Karşılaştıkları İnsan Hakları İhlalleri”, Temmuz 2014.

UNHCR, (2011), **Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü 2011 yılı Raporu.**

UNHCR, (2014), **Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü 2014 yılı Raporu.**

VATANDAŞ, Selim (2013), “AB Nüfusunda Yaşlanma Sorunu ve Çözüm Seçenekleri”, 12 Şubat 2013, **BİLGESAM.**

www.amerikaninsesi.com/a/ab-icin-hayati-zirvenin-gundemi-gocmenler/4458784.html

www.bbc.com/turkce/haberler/2013/05/130524_hollanda_af_organu

www.filozof.net/Turkce/tarih/tarihi-kisilikler-sahsiyetler.

www.goc.gov.tr,2015

www.schengenvisainfo.com.tr; November 6th, 2018.

www.timeturk.com (2016).

YAZICIOĞLU, Yıldız, “Türkiye Suriyeliler'i Avrupa Kapısına Koyabilir mi?”, 25 Kasım 2016, www.amerikaninsesi.com.

YILMAZ, Fatma (2008), Avrupa Birliği'nde Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı İle Mücadele, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Avrupa Birliği Ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Zengin ülkeler Suriyeli mültecilerin sadece %1,4'ünü kabul etti, www.bbc.com, 29 Mart 2016.

DİZİN

-A-

AET ix, 4, 5, 6, 7, 72
 Ankara Anlaşması vii, 2, 6, 7, 76
 Avrupa Birliği. ii, iii, v, ix, 2, 4, 8, 9, 10,
 11, 18, 21, 22, 25, 27, 28, 31, 32, 33,
 34, 41, 42, 57, 58, 60, 61, 62, 65, 67,
 68, 69, 70, 72, 73, 75, 77
 Avrupa Konseyi 4, 32, 52, 54

-B-

BM Genel Kurulu 52

-D-

DEAŞ 40, 76

-G-

GAP ix, 37
 Göçmen ... 25, 26, 47, 58, 69, 71, 72, 73,
 76
 Gümrük Birliği 6, 7, 8, 9, 72

-I-

İŞİD 26, 62

-K-

Kürt 15, 42, 62

-M-

Mülteci ii, iii, v, ix, 1, 17, 18, 26, 27, 28,
 40, 41, 47, 48, 52, 59, 60, 61, 62, 65,
 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76
 Mülteci krizi 47, 59, 60, 62, 68, 76
 Mülteci politikası 74
 Mülteci sorunu v, 52, 65, 68, 74

-N-

NATO ix, 4, 33

-O-

OECD ix, 4

-S-

Schengen Anlaşması 21
 Schengen Bölgesi 11
 Suriyeli sığınmacılar 42, 53, 54, 55
 Süryani 62

-U-

Uluslararası Af Örgütü 27, 30, 31, 41,
 73, 76

-Y-

Yezidi 62, 63